

FRANTSIJA RÖÐU

Jóluúmer

Nº 23/24
1934
50 SNT.

UNITED BALTIC CORPORATION, L^{td.}

158, FENCHURCH STREET, LONDON, E. C.

OWNERS OF
ANGLO BALTIC LINE

MAINTAINING A
REGULAR WEEKLY SERVICE FROM

TALLINN
TO
RIGA, LONDON AND NEWCASTLE
ON -TYNE

THROUGH CARGO WITH PROMPT TRANSHIPMENT AT LONDON TO:

HULL, LEITH AND GLASGOW

AND TO THE MAIN PROVINCIAL INLAND TOWNS, AND TO

ANTWERP, BRUSSELS, DUNKIRK

also to

**U.S.A., GULF PORTS, PACIFIC COAST, SIAM, INDIA,
AUSTRALIA, NEW ZEALAND, SOUTH AFRICA,
PALESTINE ETC.**

For particulars regarding freight - rates etc. apply to :

UNITED BALTIC CORPORATION

(ESTONIAN AGENCY — R. KINGHORN)

TALLINN, JAANI 6. TELEFON 444-34.

Tunnustatud
headuses

LUX

saadused, taskulambi
anoodpatareid ja ak-
kumulaatorid igal pool
saadaval.

Akkumulaatori-
ja
elemenditehas

KONSTANTIN MÜHLWERK

JAAMA T. 8.
Telef. 306-67.

Mugavaim kinoteater

Gloria-Palace

Vabadusplats 2-a,
tel. 452-13

Täiendatud
suuremöödul.

kroomimise,
nikeldamise,
vasetamise
seadeldisega.

Töö hea — kiire —
hinnaväärne.

TALLINN,
V. ROOSIKRANTSI

6

TELEF. 452-79

„ESIMENE EESTI KINDLUSTUSE SELTS MAJA“

„**EEKS-MAJA**“ on kõige vanem ja oma tuse-
date reservide ning arvurikka kindlustusvõtjate pere tõttu
võimsaimaid ühistegelisi kindlustusasutusi Eestis.

„**ESIMENE EESTI KINDLUSTUSE SELTS MAJA**“
(„**EEKS-MAJA**“) kindlustab õnnetuste vastu: tule-, elu-,
klaasi-, koduloomade ja murdvarguse kindlustuse aladel.

„**EEKS-MAJA**“ JUHATUS:
TALLINNAS, LAI T. 1, TEL. 438-85

KONTORID: Tallinnas, Lai t. 1, tel. 445-07. Tallinnas,
Harju 29, Tall. Majaoman. Pank, tel. 427-49.

OSAKONNAD: Tartus, Suurturg 7, tel. 9-78; Valgas, Va-
baduse 6, tel. 36; Viljandis, Tallinna 13,
tel. 1-73; Petseris, Kastani t., tel. 1-02;
Rakveres, Lai 17, tel. 1-64.

AGENDID IGAS LINNAS,
A LEVIS JA VALLAS.

Saadaval

igast saapa-
kauplusest

AINUESINDAJA EESTIS

**EMIL
KUMENIUS**

Tallinn, Lai tän. 9. Telefon 437-46

O S T A M E :

peekon- ja pekisigu,

pulla ja lehma,

vasikaid ja eksport-
lambaid,

värsket ja kergesti-
soolatud pekki.

M Ü Ü M E :

värsket, soolatud ja
suitsetatud liha;

vorste, sinke ja liha-
konserve;

saunaseepi, kirjut
pesu- ja kollast
tuumseepi;

liha- ja kondijahu
segu ning verejahu.

Ü H I S U S

**„ESTONIA
EKSPORT-
TAPAMAJAD“**

TALLINNAS

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu pea-
staabi ruumes.

Vastutav toimetaja kol. ltn. A. Balder
telefon 451-94.

Tegev toimetaja kapten A. Treufeldt,
telefon ametis 451-89,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaamiseks markimata
käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti
ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: ä üks lehekülge
teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti
järel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 23/24

1934

SISUKORD:

Öp. Theodor Tallmeister: Üks maailm.

E. Jalak: Kuidas on paistnud Betleemma
täht Euroopale.

— *dt.* Kolonel Otto Sternbeck 50-aas-
tane.

— *dt.* Võistlus uue kaitseliidu marsi
peale.

A. B.: Meie noorte organiseerimisest.

J. P.: Mõningaid märkeid 1934/1935. a.
kaitseliidu laskurmeeskonna etteval-
mistuskava puhul.

J. L.: Mõtteid vormirietusest ja kl.
ratsameeste vormikavand.

E. V. S.: Tartu malev 1924–1934.

Pen: Suusaspord läheb hoogu!

— Kaitseliidu töö ja elu.

J. T.: Vabavere noorkotkaste jõulud.

— Vene punalaevastiku küllasõit Ees-
tile 1918. a. jõuluks.

KAUBA PANK

TARTUS,

oma majas

Suurturg nr. 12

Üldtelefon 1-83 ja 9
Juhatuse telef. 2-09

**Avatud äripäevadel
kella 9—2**

Kauba Pank (end. Tartu
Vastastikused Krediit Ühi-
sused) on asutatud 1905. a.
ja on vanimaid rahaasutusi
Eestis

Oma kapitalid üle
Kr. 475.000.—

**Toimetab
kõiki panga-
operatsione**

Kindl. A/S.

EESTI LLOYD'i
peaesindus

AKTSIA SELTS
EESTI TULTIKU MONOPOL

Jõulurõõm on täielik ainult

„LIVONIA“

EKSPORT PILSENI

(sisaldab ligi 6% alkoholi)

ja

PILSENI õlut juues!

Õlle- ja karastavate jookide tehas

„LIVONIA“

Tartus

Laitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 23/24

Tallinnas, neljapäeval, 20. detsembril 1934

X aastakäik

MEIE OOTAME JÕULUKINKI

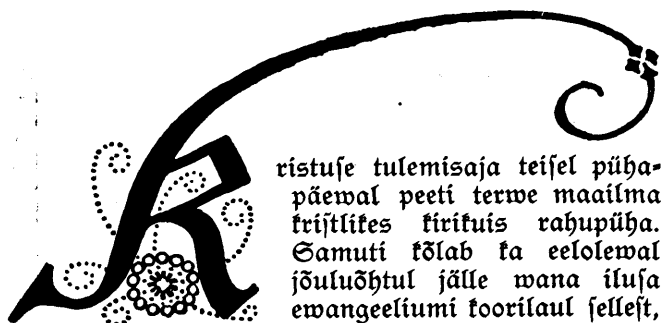

Uus maailm

«Kaitse Kodu!» kirjutanud õpetaja THEODOR TALLMEISTER

„Meie ootame uusi taevaid ja uut maad.“

2. Peetr. 3, 13.

Ristuse tulemisaja teisel pühapäeval peeti terve maailma kristlikes kirikuis rahupüha. Samuti kõlab ka eeloleval jõuludhtul jälle wana ilusa ewangeeliumi koorilaul sellest, et maa peal on rahu.

Kuid elu ei tinnita seda millegi poolest. Riigid warustuvad edasi ja kõneldatakse sellest, kus ja millisel wiisil wõib lüüa lõffele uus maailmasõda. Ei leidu ühtki rahwast, kes julgeks panna maha sõjariistad ja jääda lootma, et edaspidised tülitüsimused lahendatakse rahulikult teel. Ka meie oma wäikeses Eestis ei saa olla nii naiwised, et kaotame oma riigikaitse-aparaadi. Just ümberpöördukt: meil kõigil on tunne, et mida paremini ta on korraldatud, mida rohkem kodumaa poegi on selleks hästi õpetatud wälja ja walmistatud ette, mida otstarbetohasemad on meie tehnilised kaitseabinõud, seda julgemalt wõime waadata tulewikku.

Kas ei ole siis kõit rahupühad ja jõuludhtud ainult nagu mingisugune ebareaalne mänglemine ja eluwõõras unistamine asjast, mis kunagi ei teostu? Kas ei pea enne tekkima „uued taewad“ ja „uus maa“, kui saawad lõppeda sõjad ja anda ruumi rahuriigile? Millets selles wanas maailmas kuulutada jõulusõnumit, kui selleks puuduwad eeldused ja tingimused?

Kui Naatsareti prohwet sündis maailma, siis oli wiimane niisama külm ja kare, niisama toores ja hoolimatu. Siis walitses Rooma raudrusikas ja wäikeses Palestiinas oli sellele lisats Heroodese piits. Uga tema seda kõite nagu ei näinudki, waid wõrsus ja kaswas mingis uues maailmas, mis talle oli niisama reaalne nagu õht, mis ta hingas, ja leib, mis ta sõi.

See oli imeline maailm, mis seisis tema silmade ees. Seal ei olnud enam ei waenu ega wiha, ei kurjust ega sõda. Seal elasid suured kuninglikud inimesed, kes kõit olid nagu ühe isa lapsed. Nad armastasid ja andestasid, aitasid ja teenisid, jagasid ja ohwerdasid. Nad elasid põhimõtte järgi, et kes elu kaotab, see selle alles leiab. Ta waatas oma terawa, jumaliku pilguga kaugustesse ja nägi, kuidas need inimesed kord muudawad „mõõgad kabalideks ja piigid sirpideks“.

Wäliselt ei muutunud midagi. See maailm,

milles tema käis ja kõndis, jäi nii täiesti wanaks ja muutmatuks, et ta temaga ei osanud teha muud kui naelutada ta risti külge. Uga teda see ei eeskitanud. Tema elas nii täieliselt selles teises maailmas, et ta seda nagu ei märganudki. Kõit see kurjus ja pinedus oli tema silmis midagi nii ebaloomulikku ja mõõduwat, et arwestada seda suuremat ei maitsa. Tõeline inimsus, mis ta endas kandis, oli kõigest sellest nii kaugel ja nii üle, et ta ainult sügawa kaastundega wõis mõelda neile, kelles oli midagi wäikest ja alatut. Tema tundis ja teadis, et inimkonna tulewik on seotud selle maailmaga, milles tema elas iga oma südamelöögiga.

Seitsaadit, kui maatera kandis endal meest, kes sündis jõuluõöl, ei saa enam ustuda, et kurjus ja wägivald on kõige kõrgem wõim. Olguigi seda weel leida igal sammul, aga ainult paha südametunnistusega on wõimalik mõelda sellele. Kes wäikeselgi määral on puudutatud tema waimust, see on weendunud, et põhimõtteliselt sõjad ja werewalamised on siiski juba wõidetud. Wõtku see weel aega ka lõpmata palju — suured asjad ei sünni kunagi kiiresti — aga tema jüngrid teawad, et kord on Naatsareti mees tuningas maailmas. Seitsaadit, kui tema isitus „uus taewas“ ja „uus maa“ on kehastunud kujul ilmunud inimestele, oodatakse seda uut maailma palawa igatsusega ja kindla weendumusega, et warem wõi hiljem ta tuleb. Ja seda ei oodata mitte tuisagilt pilwede tagant, waid nõnda, et ta „saab lihats“ samuti nagu kord jõululapses Palestiina pinnal.

Et meie ka selles wanas maailmas peame töötama ja wõitlema ustawalt ja ennahtsalgawalt, on endastmõistetaw. Just kristlase uft uuesse maailmasse, mille walguses ta kõite näeb, teeb ta kahekordselt kohusetundelisets riigi ja rahwa, perekonna ja kaasinimeste wastu. Ta teab, et mida paremini ta teenib wana maailma, seda kiiremini tetib uus maailm. Kristlane tormab ka lahingusse kui lõwi, niipea kui isamaa kutsub, sest temale on selge, et enne kui saab tulla jumalariik, on weel palju pidada weriseid wõitlusi ja kanda lõpmata rasteid toormaid. Ka jõuludhtu luulelisets õhtkonnas ta ei saa unustada, et elab ikka weel wanas tolmuses maailmas ja peab igal sammul olema walwel.

Uga me teeme seda kui ootaja d inimesed. Me oleme kui Iisraeli prohwetid, kes liitufid keset kurba olewikku ja olid oma rahwa kõige ustawamad pojad, aga elasid siiski terve oma hingega paremas ja kaunimas tulewikus. Me täidame kõit, mis isamaa meilt nõuab, aga me elame jõuluwalguses ja ootame „uusi taevaid ja uut maad“.

Kuudas on näistunud Kelleminna EUROOPANE

Ajaloolisi perspektiive 1934 aasta eest

„Ja sõna läks välja keiser Augustusest...“

See lause evangeeliumis lasebki täpsemalt määrata kindlaks aasta, millal paistis Petlema täht — millal sündis maailma Jeesus-Lapsuke, kellest pidi saama maailma Lunastaja, selleaegse maailma ümberlooja ja uute rahvaste ning riikide tooja selleaegsesse maailma.

„Ja sõna läks välja keiser Augustusest, et kõik maailma rahvad pidid üles kirjutatud saama...“ S. t. see oli aasta, millal toimus Rooma riigis esimene rahvaloendus. Iga Rooma riigis elutsev mittemeri pidi siis loendatama ta päritolu, ta kodukohas. Seejärel paistis Joosep asetaski oma kihlatud naise Maria eesli selga ja algas Naatsaretist tülikat matka Taaveti linna Petlema, sest Önnistegija pidi sündima Juuda kuulsaima kuninga suguvõsas ja, kuigi lihtne puusepp, Joosep oli Taaveti soost.

See ei sündinud mitte „aastal 1 enne Kristuse sündimist“, ei „aastal 0“ ega ka aastal „1 pärast Kristuse sündimist“. Läks veel sajandeid ja sajandeid, kuni Petlema tähe paiste oli juba vallutanud enamiku sel ajal tuntud maailmast — alles siis võeti ajaarvamise aluseks Kristuse sündimise aasta, hakati aastaid lugema „pärast Kristuse sündimist“ ja „enne Kristuse sündimist“. Kristuse sündimise ajal aga loeti Rooma riigis, s. t. toleaegses tuntud maailmas, aega Rooma linna asutamisest. See oli ametlik ajaarvamise alus ja valitsemas ametlikult kogu selles, võrdeliselt kõigi aegade vägevaimas ja maailma keskendavaimas riigis. Peale tolle ametliku ajaarvamise olid veel oma rahvuslikud — roomlased ütlesid vist „proviintslaste“ — ajaarvamised greeklasil ja juutidel. Esimesed lugesid aastaid täpselt määrateldavatest esimestest olümpia-mängudest, teised vägagi problemaatilise ajapunktist, nimelt maailma loomisest. Aga neil viimastel ajaarvamistel polnud tähtsust väljaspool nende rahvaste kodumaad.

Ja ajal, millal 1934 aasta eest lõi Petlema väljalähtev maailma koidutäht ning sündis kõigile üles-

kirjutatavatele rahvastele Önnistegija, kirjutasid roomlased: „anno urbis 753“ ehk „anno 753 post urbem conditam“, s. o. „aastal 753 pärast Rooma linna rajamist“. Greeklastel aga oli see „194. olümpiaadi neljas aasta“ ehk 776. aasta pärast esimesi olümpia-mänge. Juudid aga ütlesid, et „3761. aastal pärast maailma loomist“.

*

„Aastal 753 pärast Rooma rajamist“ — milline oli siis Euroopa? Ning muuseas ja eriti: kus asusid ja millised olid siis meie esivanemad eestlased, roomlaste „aestid“, nagu neid nimetab Tacitus oma teoses „Germania“.

„Nii siis — paremalt poolt uhab Suebi meri aestide suguharu randa. Neil on sueebide kombed ja väljanägemine, nende keel on ligidane briti keelele. Nad austavad Jumala Ema. Selle teenistuse märgina kannavad nad metssea kuju: see on kaitseks ja varjuks kõige hädaohu vastu ja hoiab usklikke vaenlaste eest. Harva on tarvitusel mõök, sagedasti nüi. Tera-vilja ja muid vilju harivad nad hoolikamalt kui seda muidu lubab germaanlaste laiskus. Kuid nad otsivad ka meres ja on ainuüksi rahvaid, kes korjavad leet-seljakuil ja rannal merevaiku (succinum), mida nad ise kutsuvad glaes (um).“

Need Tacituse teated on pärit ühelt keiser Nero sõdurilt, kes on viibinud germaanlaste juures ja tutvunud seal Läänemere rahvaste eluga. Fennidest kirjutab ta:

„Fennid on vastikult metsikud, räpaselt vaesed. Neil pole relvi, ei hobuseid, ei kodu. Toiduks rohi, riideks nahad, asemeks maa. Ainuke lootus on neil nooled, mille otsad raua puudusel tehakse luust. Jaht toidab nii mehi kui ka naisi, kes käivad igal pool ühes ja saavad saagist oma osa. Ja pole nende lastel teist varjupaika vihma ja metsloomade eest kui katuse kombel kokkukõidetud oksad. Kuid nad peavad

seda õndsamaks kui vaevelda adra taga, näha vaeva ehituste kallal, hirmu ja lootusega hoida oma ja võõrast vara.“

See „fennide“ kohta öeldu ei käi aga soomlaste ega eestlaste, vaid laplaste kohta, keda varemil ajal nimetati fennideks ja scrito-finnideks, kelle elujärg ju praegugi pole palju parem Tacituse kirjeldatust.

Arheoloogia tõendab, et juba enne Tacituse aega (55—117 p. Kr.) kuni tänapäevani on Eestis elanud üks ja sama rahvatoog. Ainult, et eestlaste piir vastu lõunapoolseid rahvaid asus siis palju kaugemal lõunas. Alles mõnisada aastat pärast Kristuse sündi on see nihkunud ümber praegusele kohale.

Kristuse sündimise ajal olid meie esivanemad juba ammu metallid tuntud, mis veel kord lükkab ümber oletuse, et „fennide“ all võis Tacitus mõelda neid. Pronks tarbeasjade ja relvade materjalina oli meie esivanemad tarvitusel 1500—500 a. enne Kristust. Viis sajandit enne Petlema tähe tõusu tuli Eestis pronksi asemele raud. Eestlased oma enamuses harrasid siis põldu, kuid vähemalt pool rahvast elas jahist, kalastamisest, mesilastepidamisest, merevaigukorjamisest jne. Gootide kaudu ulatus siiaagi imeliikkuseni moonutatud kuuldusi vägevast Roomast, kuhu siit läks ka algelise kaubanduse teel merevaiku, nahku ja vaha. Peale nende fantastiliste kuulujuttude ja mõne klaasvõi metallasja aga Roomast — kõnelemata siis Pühast Maast — ei ulatunud siia midagi. Läks vaja tuhat aastat kuni meilegi ulatus Petlema tähe sära.

*

Ja muu osa Euroopast „a. 753 p. R. r.“?

Rooma riigi süda, praegune Itaalia, oli siis Rooma kõrge, vägeva ja distsiplineeritud tsivilisatsiooni kõrgekultuuriliseks tsentrumiks. Tsentrumiks kogu „maailma“ tsivilisatsioonile, kultuurile ja administratsioonile — sellast seisukohta pole omanud ükski linn ega maa ei enne ega pärast Rooma.

Aga muu osa Euroopast?

Algame Rooma tähtsaima provintsiaga Euroopas — Gallia, praeguse Prantsusmaa. — Room ja Gallia olid a. 753 juba peaaegu üks. Veel küll mäletati oma isade jutustusi võitlustest Rooma vastu, kangelaslugusid kuulsast Vercingetorixist, kes oli julgenud alustada, organiseerida ja juhtida võitlust lõunast tulevate Cäsari leegionide vastu ja oli pidanud seda Roomas maksma oma verega...

Nüüd on see kõik möödas. Noored ei taha sellest enam midagi kuuldagi. Room on Gallia mitte ainult allutanud, vaid ka vaimselt vallutanud. Roomlaste invasiooni, mis järgnes Vahemere rannikule ammu tekkinud greeklaste asunduste palvel kaitseks gallialaste vastu, algus hakkab praegusile gallialasile paistma romantilisena. Siin-seal muidugi veel on tülitemisi Rooma garnisonidega, kuid pärisrahvas ei tunne võõraid enam sugugi rõhujana. Noorus vaatab imetelles roomlasile üles ja noor gallialane ei tea suuremat õnne kui mõnest roomlasest saada Rooma, keisrilinna, kaasa võetud. Sest sealt tuleb kõik tsivilisatsioon, sealt teadmised, mis Gallia üldse ongi. Kes Roomas üles-

kasvatatuna veel kord peakski leidma tee tagasi kodumaale, sellele kuulub Gallias ta kaasmaalaste hulgas endmõistetavalt esimene koht. Noored tunglevad, et gallialased seoksid end roomlastega veel tihedamalt ja et aga ka Rooma tunnustaks oma loodepoolset koloniaalrahvast rahulike ja truude, täieõiguslike riigikodanikena. Nad tahavad täiesti anduda Rooma maailma-riigile ja ise olla roomlased.

Neil tuli veel oodata üle viiekümne aasta, kuni Rooma täidab nende palvet ja avab gallialaste notaableile tee Rooma senatisse. Seni käsitleti Rooma neid veel vaid valitsetavaina. Kuid mida Rooma valitsus gallialaste jaoks teeb, on küllaldane kõige jonnakamategi vastumeele võitmiseks. Imetelles näevad nad, et võib võtta maha terved laaned, kuivatada hiigelsood ja rajada läbi metsikute mägimaade ülihead teed, mis nähtavasti ei lõpegi kuski, vaid ulatuvad üle kogu maailma. Ei ole enam ka veepuudust asulates ja linnades. Roomlased oskavad kaugelt juhtida kohale allika-vee. Juba 17 aastat kestavad tööd imeehituse kallal, mida algas keiser Augustuse väimees Vispanius Agrippa Lõuna-Gallias Nemaususe — praeguse Nîmes'i — linna juures. Üle sügava Vardo jõe kaljukuristikku on viidud 50 m kõrge kiviehitus, on kuhjatud üksteisele kolm vägevate võlvide korda ja nii juhitud üle jõe teise, kunstliku jõe — aqueducti. Aga veel haruldasema töö on siin roomlased teostanud: sadade meetrite pikkuselt on nad puurinud läbi kalju ja toonud vee mägedest alt läbi. Sellastele nõiaameistritele ei võid ega tahagi keegi seista vastu.

Muidugi, töö on muutunud raskemaks. Ei saa enam elada päevast päeva, nagu varem. Rooma ülevaatajad muretsevad selle eest, et ükski gallialane ei heidaks põõnutama enne kui on tehtud päevanorm. Aga selle eest on nüüd ka lõbustusi, milliseid varem ükski inimene ei aimanud. Rooma sõjalised jaamad on muutunud ja muutumas õitsvateks linnadeks. Kasarmute kõrval kergivad teatrihooned, kus kogu ümbruskonna elanikud pidupäevadel end võivad lõbustada. Kõik näib olevat ehitatud igavesteks aegadeks. Keegi ei pea enam võimalikuks, et roomlased veel kunagi siit maalt lahkukuksid.

Pooltuhat aastat kestis üksmeelne Rooma-Gallia connubium, millest tekkis praegune Prantsusmaa. Ainult seeläbi, et Gallia võttis täiesti omaks Rooma kultuuri, oli võimalik ristiusu kiire ja varajane levimine siia, ainult seeläbi paistis siia, kuigi alles mõnisada aastat hiljem kui Petlema, ka Petlema täht. Maailma täiuslikem tsivilisatsioon — Room — sai teetasandajaks maailma täiuslikemale usule, usule Lapsesse ja Lunastajasse. Prantsusmaa oli Itaalia poolsaare, Greeka ja Väike-Aasiaga üheaegselt maailma esimesi ristiusulisi maid. Ning isegi moodne prantslane, kus nüüd ka mujal peakski otsitama aina põhja-tõugu ürgvanemaid, ei tunne end gallialaste järeltulijana, vaid ladinlasena. On tähelepanav, et Prantsuse rahvuslikemaid kirjanikke Jaques Bainville ütleb oma „Histoire de France'is“: „See oli võimatu, et Vercingetorix võitnuks, ja olnuks õnnetus, jäänuks ta võitjaks.“

*

Britannia anno urbis 753.

Kui anti tseesar Augustuse kuulus dekreet, et „kõik maailma rahvad pidid üles kirjutatud saama“, siis Briti saari veel „polnud maailmas olemas“. Nad ei kuulunud veel Rooma riiki, ei allunud seega rahvaloendusele, olid väljaspool maailmset võimudistsiipliini ja tsivilisatsiooni. Selle rahvaloenduse muu seas dekreeteeris Augustus küll vaid maksude korraldamiseks, nii et ainult sellest väljajäämine iseenesest polnudki hetkel õnnetus.

Kaks korda enne seda mälestusväärset aastat, millele oli määratud, et ta astus Rooma rajamise asemel meie ajaarvamise teljeks, pidi brittidele juba peaaegu saama osaks au, et neid arvestatakse „*universus orbis'esse*“. Kuid Julius Cäsar, kes a. 698 (pärast Rooma rajamist!) Inglise märke suve lõpul ja järgmise aasta varasuvel veel kord paari laevaga ja legionääridega oli maabunud ilusal Kenti kriidikaldal, veidi põhja pool Doverist, ja oli paaris võitluses kohutanud pärismaalasi, pööris varsti jälle mandrile tagasi, kuna tol ajal sisepolitilika hakkas nõudma kogu ta tähelepanu.

Alles 43 aastat pärast sündmust, mille 1934. aastapäeva pühitseme täna ja mille üle siis ei aimanud keegi peale Joosepi ja Maria, õitsel olevate Petlema karjaste ja Issanda inglite, mis siiski aga sai aluseks „kogu maailma näo uuendamisele“ ainult mõne generatsiooni kestes, — alles 43 a. pärast Kristuse sündimist algasid Rooma väepealikud Britannia allutamist. Vana keiser Claudius ise tegi kaasa tüllika reisi üle kontinendi Roomast Inglise kanaali ääre ja sealnt sõude-laevas üle kanaali, et ise olla vallutusretke juures. Disipliineeritud, sõjakogenud ja hästi varustatud legionääridele oli see peaaegu jalutuskäik. Ainult edelapoolises Walesi mägestikus, kus hiljemgi pärisrahvas nii kergesti ei allunud ei saksidele ega ka normannidele, ja põhjas leidsid nad vastupanu ega tunginudki siis liialt peale. Lai, kõrge kivivall, mis veel tänapäeval peaaegu lõhkumatult ulatub põiki üle Briti saare, Carlislest Newcastle'ini, ja mille ehitust alustas Tacituse äi Agricola ning lõpetas keiser Hadrianus, tunnistab kaldoonlaste taltsutamatast vabadusihast ja Rooma imperialistide targast ettenägelikkusest. Et Põhja-Ingliismaa piete ja scotte polnud nii kerge taltsutada, seda pidid oma nahal tundma ka hiljem daanlased, anglid, saksid ja normannid ning kõigi nende verejärglased, inglased, paljud sajandid hiljem.

Britannia muutus Rooma provintsiiks. Kõigi kodanliku, seadusliku, materjaalse ja kultuurse ala hüvedega, mida barbaaridele tõi kaasa kuulumine Rooma maailma-riiki ehk „olemine maailmas“. Paljude Inglise linnade nimed, milles on hoidunud lõppsilpides „chester“, „cester“ või „xeter“, ladina „*castra*“, tunnistavad ühes rohkete, sagedasti keset praegusi metsi ja kaetud sambla ning mätastega, peaaegu puutumata jäänud teede kivisillutustega, kui täieliselt roomalik oli hiljem Britannia. Üle 300 aasta, seega niisama pika ajajärgu kestes nagu meil valitseb luteri usk, maksis Inglise maal Rooma õigus, õitsid Rooma teadus, kunst (suurepärase mosaiikpõrandatega, tänaseni püsinud supelasutused Bathis) ja kombed. Et sellest ajast pole jäänud rohkem mälestusmärke, selles on süüdi juütide, inglite,

saksid ja normannide vallutusõjad, mis üksteise järele veersid üle selle rikka Rooma provintsi.

Umbes a. 70, kui Tiituse leegionid tegid maataasa Jeruusalemma, oli Britannial juba tsiviliseeritud ja Euroopa rahutustest mugavasti puudutamata maa kuulsus. Sest — nii kõlab jutt — varsti pärast Jeruusalemma tabanud hirmsat saatuselööki otsustas Ariamaatia Joosep lahkuda kodumaalt. Endaga võttis ta kaasa karika, millest Lunastaja oli joonud oma viimisel Öhtusöömaajal. Ta on randunud kuski Bristol'i mere-lahe sopi väikeses sadamas. Sisemaale rännates on tulnud ta soojasse, pehme kliimalisse maakohta, kagu pool praegust Wellsi linna, kus seisab tänapäev uhke peakirik. Siin, roheliste küngastega orus, pistis ta oma pahkliku matkakepi maasse püsti. See hakkas kasvama, sirgus ja õitsis sajandeid läbi, erilist liiki valge kibuvitsapuu, nii jäme, et mees ei ulatunud ta tüve kättega ümber haarama — kuni Cromwelli fanaatilised puritaanisõdurid raiusid vägeva tüve maha. Ja põletasid maha Inglise maa suurima ning rikkaima benediktiinlaste kloostrit, Glastonbury Abbey, mille kaitse all hiiglakibuvits seisis.

Püha Thomase haua kõrval Canterburys oli Rooma kivisarkofaag, mida veel praegu tühjana näidatakse ühes Glastonbury kirikus ja mis olevat varjanud eelmainitud Joosepi põrmu, Inglise maa maailma kuulsaim palverännakute koht. Kloostrivaremete lähedal näidatakse veel tänapäev võrastele allikat, millest imbub, läbi punase liivakivi, punakalt vett. Siia olevatki maetud too karikas. Nii seob see vaikne linnake edelas saart juba ristiusu varajaseimate sündimistundidega. Muidugi on see lugu Ariamaatia Joosepist ainult legend. Kuid ta side Petlema tähe võidukäigust 250 aastat hiljem siin Britannias, kui süngi sai vallitsevaks usk Kristusse, pole enam legend:

Põhja pool, Inglise maa ilusaima peakiriku linnas, York'is, roomlaste Eburacum'is, hüüdsid a. 306 rooma-briti legionäärid roomlaste ja romaniseeritud brittide vaimustushüüete saatel oma ülemjuhataja Konstantinuse keisriks. Esimeseks ristiusku keisriks maailmas...

*

Pürenei poolsaar — praegune Hispaania ja Portugal — Kristuse sündimise, maailma murrangpunkti, ajal:

200 aastat vahetpidamata kestnud võitluste järele on nüüd viimaks lõplikult alla heidetud iberlaste suguharud ja hõimud ka sisemaal — kogu Hispaania, millest seni Rooma riigi alla tegelikult on kuulunud vaid Vahemere rand, s. o. vanade foniiklaste, karthagolaste ja greeklaste poolt asutatud rannalinnade rida ühes rannikuribaga. Iberlasedki pannakse töösse, nagu teised allaheidetud rahvad. Nemadki on juba leppinud uue olukorraga, neelavad roomlaste kultuuri. Paljud neist ladinaseeruvad täiesti, enamus rahvast aga loob endale iberoladina segakeele. Maale on tekkinud tihe võrk uusi linnu, näiteks Emerita Augusta, 27 aasta eest keiser Augustuse rajatud sõdurite koloonia, ümber. Siia on ehitatud aqueduct, võidukihutamise tee, teater

12.000-le ja amfiteater 30.000 pealtvaatajale. Emerita Augusta teater on ilusaim mitte üksnes Hispaanias, vaid üldse Rooma riigis. Emerita Augusta on praegune Merida, siis Lusitania, provintsi pealinn. Teine tähtsam ehitusel olev linn on Hispalis, praegune Sevilla.

Maa kattub tiheda teedevõrguga, mil kõmisedvad leegionide sammud. Ehitatakse sillad, millest mõned püsivad ja on tarvitusel veel tänapäev, nad on ehitatud igavikuks. On juba ehitatud Segovia aqueduct, suurim Rooma riigis, millest tänagi ei puudu ainsatki kivi ja mis praegugi annab praegustele hispaanlastele vett! Cäsar-augusta, praeguse Zaragoza, ümbruses ehitavad roomlased parajasti kunstiliku niisutuse seadet, mis samuti püsib tänaseni ja funktsioneerib oma laitmatu arvestuse tõttu paremini kui paljud, 1900 aastat hiljem, moodsate inseneride ehitatud.

Selleaegse viljarikika Hispaania maastik aga erines mitmeti tänasest: püsisid veel rohked metsad, südamaal ei olnud veel ta praegust kõrvelist iseloomu. Oli aga veel teisigi erinevusi ja nimelt taimeriigi alal: Lõuna-Hispaanias — Andaluusias ja Vahemere rannikul — puudusid täiesti palmid, mis toodi sisse alles 800 aastat hiljem araablaste poolt. Nende aset täitsid siis õlipuumetsad. Veel puudus Andaluusiast bambuspilliroog, mida nüüd seal on terved rägastikud, ja kuivadelt legendikelt praegusele Hispaaniale nii iseloomustavad viigikaktused ja agaaviad; sest ennem pidi Kolumbus Ameerika üles leidma, kui neid seal siia asustati. Ka puudusid Hispaania apelsiinid, sest need toodi sisse alles paljud sajandid hiljem Hiinast — maalt, millest roomlased ei teadnudki, et see üldse on olemas.

*

Praegune Saksamaa, Šveits, Austria, Doonaumaad, Rumeenia 1934. aasta eest ehk anno urbis 753...

Need kõik olid siis Rooma piirimaad, n. ö. Rooma „piiririigid“ vastu metsikute barbaaride metsaseid maid. Piirikis oligi ju Rheini jõgi, sellest kindlustatud vallina, limes'ina, Doonauni, ületades Doonau Karpaatide ulatudes selleni praeguste Raudvärava kärestike juures, kus Rooma riiki kuulus veel põhja pool Doonaud asuv Dacia, praegune Vallahia, siis põiki üle Moldaavia ja Bessaraabia Dnjestrini.

Kristuse sündimise ajal seisid Rheini jõel 8 Rooma leegioni, 80.000 meest, ühes pioneeride, vooride, ratsaväe ja intendantuuriga. Suuremad garnisonid olid praeguses Mainzis ja Ala-Rheinil, praeguse Kanteni lähedal asetsenud, nüüd jäljetult kadunud Castra Veteras. Rheini armee ülemjuhataja Agrippa oli 38 aastat tagasi jõe paremalt kaldalt toonud ja asustanud vasakule ger-

maanlaste suure hõimu uubialased, praeguste rheinimaalaste ja pfalzlaste esivanemad. Need olid esimesed germaanlased, kes roomlaste õpetusel ja sunnil muutusid päris põlluharijaiks ja kisti välja nende metsikust, ilma igasuguse kultuurita jahirahva seisukorral, nagu olid siis veel muud germaani — nüüd poliitilistel põhjustel nii ülistatud „põhjarassi“ — suguharud. Uubialaste ja üldse Rheinimaa kaubanduse ja administratsiooni keskuseks oli Oppidum Ubiorum, hiljem Colonia Ubiorum, praegune Köln. Kölnis asetses ka roomlaste jõelaevastiku peakorter, siia jooksid kokku sillutatud sõjateed läänest, lõunast ja põhjast, mis tuli hiljem koguni üle kanaali Inglismaalt. Köln muutus kõigile, ka teispoole Rheini asuvaile, veel allutamata ja metsikuile germaanlastele töötatud linnaks, kust nad töid oma ostud, müüsid nahad, mee ja vaha. Siia tekkisid käsitöölised — potisepad, sepad, kangrud. Nende saadused enamasti olidki määratud teispoole Rheini ja ulatusid käest kätte rännates väikesel mõõdul ehk meiegi esivanematele.

Roomlasil valmis Kölnis just Kristuse sündimise aastal suurepärase keisritempel, milles oli Roma'le ja keisri geeniuusele määratud altar. Sellele olid sunnitud ohvreid tooma germaanlastegi pealikud teiselt poolt Rheini. — Teiseks roomlaste linnaks Rheinil oli praegune Trier, kolmandaks Mainz, tolleaegne Mogantiacum.

Castra Vetera ja Mogantiacumi juures ehitasid roomlased parajasti üle Rheini viivaid sildu, mis püsisid umbes aastasada ja pärast nende kõdunemist suudeti ehitada alles 1000 aastat hiljem. Jõe ülaljooksul sunniti germaanlased rajama vägevaid tammetüvesid, millest hiljem Gallias ja Itaaliast tulnud inseneride juhatusel ehitati vägevad sillad. Hirmuga jälgisid neid töid germaani rahvad teiselpool jõe — kartuses, et nüüd on varsti allaheitmise kord nendegi käes. Ja see olekski tulnud tingimata, vaatamata Teutoburgi lahingule. Aga ei germaanlased ega Rooma leegionid aimanud, et just samal ajal tõusis särava Petlema täht, et sündis loomalaudas lapsuke, kes õpetusega vapustas Julius Cäsari ülesehitatud ja Augustuse täiendatud hiigelriigi seevõrd, et ta peagi nõrgenes sisemiselt, nii et temast ei saanud enam uute rahvaste vallutajat ja langes lõpuks kokku — õnnetuseks kogu selleaegsele maailma kultuurile.

Rheini ja Donau vahelise metsast riigipiiri olid roomlased kindlustanud kuulsal limes'iga: vahenditu kivi- ja muldvall puust tornidega, mis hiljem asendati kivist kantsidega. Suuremad sõjaväelaagrid asetsesid praeguste Saalburgi, Feldbergi ja Cappersbergi asemeil.

Kaitseliitlased!

Parim maastik ja hüppemägi suusatajaile on Nõmmel **Mustamägi**. Samuti parim lõunatamis-koht on suusatajaile ja laskureile

restoraan „MAXIM“ Turuplats 1.
Telef. 520-25.

Siin suusasporillased leiavad kõiki mõnusi ja puhkust pärast väsitavat suusatamist.

Austusega omanik.

Roomlased ja alistatud suguharud raiusid maha sügavad metsad Alpi nõlvakuilt ja Taunuselt, kuivatasiid sood mäesulgudes, puhastasiid jõed, nii et korruga sajad ruutkilomeetrid maad muutusid soodest avaraiiks, viljakaiiks väljadeks. Ühes asunikega toodi ja asus maale kultuur, ehitati graniitblokkidest, ainsagi kühmuta maanteed, algas tsiviliseeritud elu endiste metslaste jahimaadel. Isegi Tacitus imestab: „mis pidid küll need mõtlema, kes lahkusid Aasia, Aafrika või Itaalia päikeselise taeva alt siia siis nii karmi, iluta maale, mis oma üksinduses oli siis veel nii kurb ta harijale ja vaatlejale“. Aga Rooma riigi geenius teostas sellegi — muutis metsikud laanemaad viljakaiiks provintsideks.

Selleaegseist, roomlaste rajatud linnadest püsivad siin piirimail tänaseni: praeguse Baieri-Schwaabi pealinn Augsburg — seeaegse Raetia pealinn Augusta Vindelicorum; siis Castra Regina — praegune Regensburg, Castra Batava — praegune Passau, Campodonum — praegune Kempten, Vindobona — praegune Austria pealinn Wien ja paljud teised.

Kõik selle germaanlaste alla — Baieri — vallutasid keiser Augustuse (kellest „läks sõna välja“) pojad Drusus ja Tiberius (pärastine keiser, kelle ajal löödi Kristus risti) 15 aastat enne Kristuse sündimist ainsa retkega põhjapoolle Alpe, tuues siia tsivilisatsiooni. Karmid keltid ja germaanlased õppisid alles roomlastelt selgeks kunsti teha savist, terra sigillata'st, potte, nägid nende käes esmakordselt klaasi. Nägid ja imetelesid, nägid ja paljud neist rändasid välja Rooma, imedemaale, palgasõdureiks.

Kuid hakkas kuulduma üks nimi. Ikka tungivamalt hakati seda nimetama. Ikka säravamaks muutus val-

gus, mis oli tõusnud Petlema väljal ja hiljem oma tipu saavutanud Kolgatal. Ta tuli siia: esiteks üle Süüria, Väike-Aasia. Siis kuuldus see nimi Ateena, Korintuse, Rooma enese tänavail. Ja võitis mõlemad — vallutajad ja vallutatud, roomlased ja nende valitsetavad — kui aeg sai täis. Tõukas ümber Jupiteri sambad ja barbaaride algelised pühamused...

*

Ajaloolased on sagedasti imetelenud ristiusu levimise, Petlema tähe võidukäigu ja selle tingimuste raudset, nagu ettemääratud loogikat. Seda levimist valmistas ette kolm suurt ajaloolist eeltingimust:

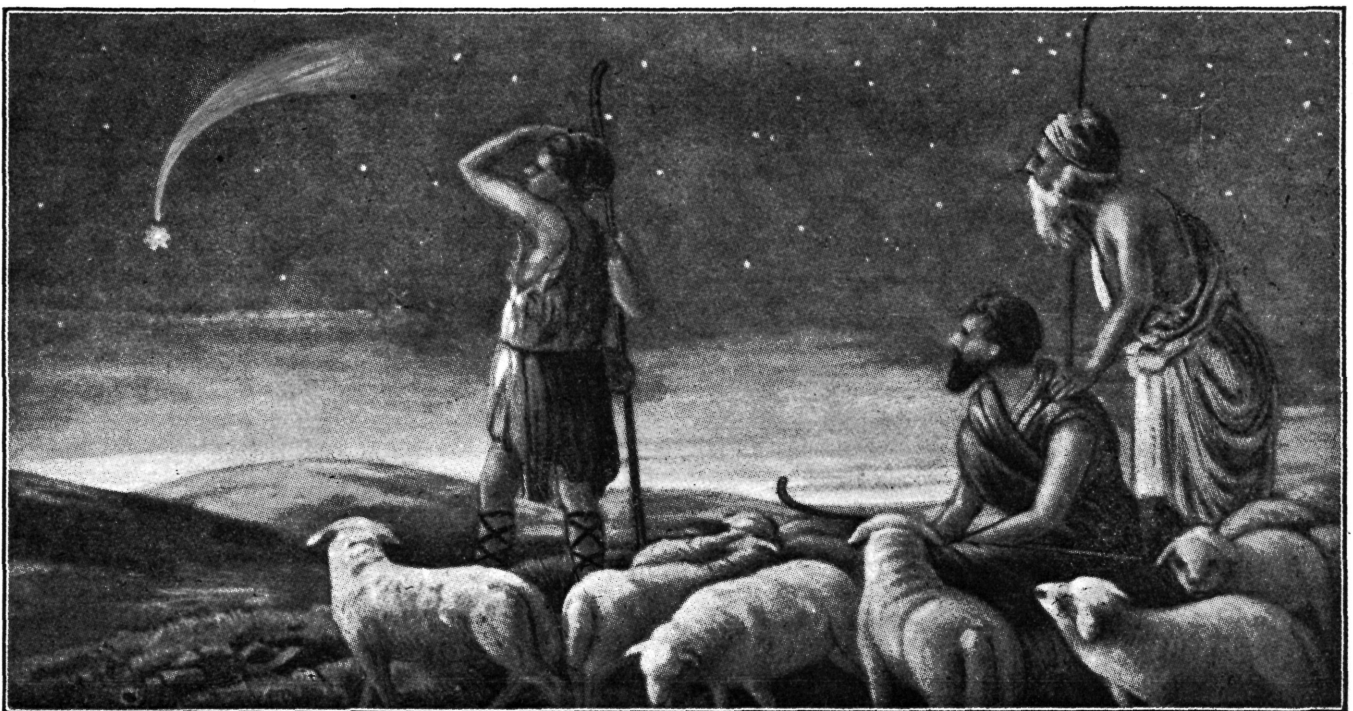
1. Greeka keele levik Greeka asunduste ja Aleksander Suure vallutusretkete kaudu Lääne-Aasias ja Egiptuses.

2. Juutide ja ühes sellega esimeste kristlaste laialipillamine pärast Jeruusalemma hävitamist mööda kogu Rooma riiki, ka selle kaugeimaisse osadesse.

3. Rooma riik ise oma määratus ulatuses, haaramas kogu selleaegset tsiviliseeritud maailma, vallutanud ja tõmmanud maailmaga läbikäimisse kümmed seni oma ette ja metsikuses elanud rahvad.

Neist eeltingimustest oli tähtsaim viimne. Scipioid, Cäsarid ja Augustused oma võidukail vallutusretkil arvasid ehitavat igavest Rooma riiki. Tegelikult olid nad vaid teetasandajaiiks Petlema tähele, teetasandajaks Sellele, Kes sündis 1934. aasta eest viletsas loomasõimes ja Kel ei läinudki vaja leegione maailma vallutamiseks.

E. Jalak.

Joh. Trump

Ehitusettevõtja

Tallinn, Vilmsi t. 20, oma majas
telef. 306-95

Igasuguste ehitus-
tööde teostamine
kiiresti, odavasti ja
hästi

Eelarved tasuta

Kuidas saab ilusaks?

Huvitavad andmed naha ja ilu ravimiseks.

Hommikune ilu ja naha eest hoolitsemine.

Et ilusad matti — mitteläikivat ihunahka saada, toimivad daamid järgmiselt: Peale pesemist ja kuivatamist hommikul, nägu, käed, kael hõõrutakse päevakreemiga **Amourette** sisse ja pannakse head puudrit — soovitame **Amourette** puudrit, peale. Kreem **Amourette** tõmbub sisse, teeb naha mattvalgeks, nooruslikuks, värseks ja pehmeks.

Õhtune ilu ja naha eest hoolitsemine.

Kreem **Sanitas** sisaldab lanoliini, glyceriini ja teisi, mis naha toitmiseks tarvilikud, muidu muutub nahk punaseks, karedaks, pakatab, läheb vanaks ja inetuks. Kreem **Sanitas** seda ei lase; ta toidab nahka, teeb selle pehmeks, painduvaks ja nooruslikuks-värseks. **Õhtul**, peale pesemist — kuivatatakse nahk ja hõõrutakse kreem **Sanitas'** ega sisse ja lastakse üle öö peal olla.

Hommikul on nahk sile ja pehme; öökreem pestakse ära ja asutakse hommikuse hoolitsemise juure kreem **Amourette'**iga.

Amourette kreem ja **Sanitas** kreem kannavad kaitsemärki „Punane ankur.“ Saadaval apteegi- ja rohukauplustes.

Soovitame perenaistele

maitsvat suitsupeekonit, -ribi
ja -sinki, sulatatud sea ploomi-
rasva ning muud lihakaupa.

Hinnad võistlemata odavad.

Omad kauplused:

Tartus: Ülikooli tän. 7, tel. 12-59

Tähe tän. 72, tel. 12-18

Narva tän. 9, tel. 12-22

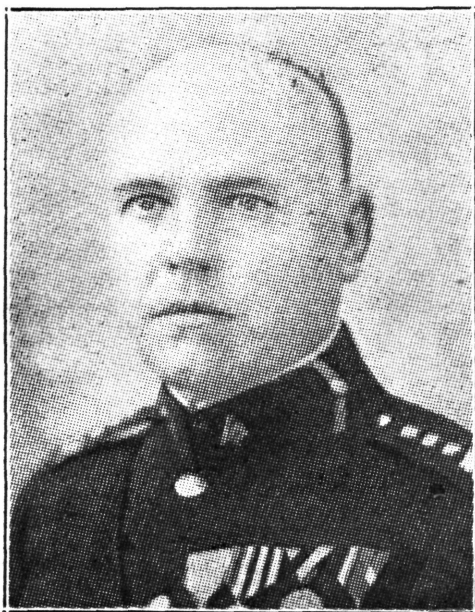
Narva tän. 123, tel. 14-08

Valgas: Vabaduse tän. 33, tel. 32

Ühisus Lõuna - Eesti Eksporttapamajad

Tartus. Telef.: juhataja 11-64, kodune keskjaam 11-24 ja 11-28

KOLONEL OTTO STERNBECK 50-AASTANE

Jõululaupäeval, 24. detsembril, pühitseb teedeminister ja Eesti Laskurliidu esimees kolonel Otto Sternbeck oma 50-dat sünnipäeva.

Paljude teiste organisatsioonide hulgas, kes sel päeval ruttavad õnnitlema juubilarit, on ka kaitseväelaste eriline heameel ja põhjus mehiselt pigistada tubli töömehe kätt ja tänada selle suure ja ilusa töö eest, mis juubilar on saatnud korda Eesti avaliku elu ja riigikaitse korraldamise, eriti meie relvastuse, ülesehitamise ja tunnustatud tasemeni väljakujundamise alal.

Kui lõppes Eesti vabadussõda, millest kolonel O. Sternbeck teeneterikkalt võttis osa väeosa ülemana, oli meie relvade, eriti käsirelvade, seisukord mitte kadestatav. Relvad vabadussõja eel olime saanud osalt üle võttes endiselt valitsejalt, osalt vabadussõjase enda käega võtnud vaenlasilt või tollal võimalike ressursidega ostnud liitlasilt. Sõja lõppedes olid nad täiesti kulunud, nii-ütelda ära väsinud. Neid tuli noorendada, värskendada ning täiendada. See tähtis ala usaldati kolonel O. Sternbecki vilunud kätte.

Määratud laskeinspektoriks, asus ta täie energiaga ja oma suurte kogemustega relvastusala uuendamisele. Praktilise teoimisesena on ta osanud ja suutnud pingutava tööga viia meie laskeasjanduse selle tasemeni, millest räägivad meie tänapäeva laskesaavutused kodumaal ja ka raja taga.

Saanud ülevaate relvastuse olukorrast valmistati relvastuse ümberkorraldamise kava. Olenevalt ressursidest muretseti juure vajalisi uusi relvi ja materjale.

Rakendati ja elustati meie endi relvatööstus, kus on võimalik ja kus ka tehakse nii uusi kui ka kohendatakse ümber varu relvi. Ja tänapäeval võime tunnustada, et meie käsirelvade materjaalosa on kui mitte täiel, siis ometi suurel määral tõstetud tasemeni, mis meid praegu peaks rahuldama. Spetsialistina ja suurima autoriteedina sel alal on juubilar siin annud oma parima. Alati otsiva inimesena ei ole ta veel küll kõige rahul, mis meil sel alal praegu on. Aga egas meie korraga rohkem ei jõua kui jõukuse tiivad kannavad. Ees on ju ka veel päevi!

Tunnustatud laskeasjanduse pedagoogina on kolonel O. Sternbeck isiklikult kirja pannud meie esimese laskeasjandusliku aabitsa. Sellele on aastatega seltsinud hulk sisukaid käsiraamatuid ja kirjutusi. Tema hoolet on valminud ja ellu viidud kõik praegused laskeala korraldavad eeskirjad, määrused ja juhendid. Juubilar on osanud asja kinni haarata alati nii-ütelda sarvedest. Ta on isiklikult juhitanud hulka kursusi, mille kaudu laskeala on saanud elavaks ja kantud alusepanija tegevusena kõikjale. Selle suure otsingu ja töö tulemusena on kujunenud välja meie laskekooll.

Teenete- ja tulemusterikas on juubilaritöö ka meie laskeradade ja laskeväljade võrgu loomisel ja väljakujundamisel. Ka sel alal pole meie pärinud endiselt valitsejalt midagi. Kõik, mis meil siin praegu on olemas, on aastate püsiva ja kavakindla töö tulemus. Ja siin oleme näinud ja tunnud kõikjal kolonel O. Sternbecki vilunud ja väsimata kätt ning otstarbekat nõu.

Jõudnud meie laskeala välja lüüa suurest laastust, rühkis juubilar seda viia kitsaist kooliraamidest ja vaid kaitseväge ringidest välja laiematesse ringidesse ning asetada sportlikesse raamidesse. Kol. O. Sternbecki algatusel ja õhutusel kutsuti ellu Eesti Laskurliit, mille esimeheks ta on praegu. Laskmine viidi rahva enda keskele. Praegu leiame liidus juba koguka mitme tuhandelise laskurite pere, kus keeb tubli ja usin töö nagu mesipuu. Niipea kui töö tulemused ja omavahelised rammukatsumised on näidanud, et suudame juba olla väarikad võistlejad teistele rahvastele — viidi jõukatsumine ka raja taha. Alati naabritega. Esialgu, eriti oma vennasrahvalt soomlasilt, saime lüüa, kuid paljudki pidid ka meie võimetele alistuma. Eesmärk kohustab ja esimest kord läks meie rahvusmeeskond tulle rahvusvahelistel suurvõistlustel Lvovis maailma parimatega kol. O. Sternbecki juhtimisel.

Saime seal häid õpiseid. Ja kol. O. Sternbeck, kes mitte ainult ei tunne teoreetiliselt maailma laskeasjandust, vaid tunneb ka isiklikult selle parimaid laskureid, tutvustas meie mehi nendele ning viis sellega Eesti

laskurid rahvaste laskurite pere hullka. Praegu on Eesti Laskurliit Rahvusvahelise Laskurite Liidu liige.

Aastate püsiva tööga oleme jõudnud tunduvalt edasi. Ja läinud jõukatsumistel vennasrahvaga tööme koju juba teenitud võidupärja.

Ka siin on kõikjal tegev olnud juubilaride tugev käsi ja isalik hoolitsemine. Praegu seisab Eesti laskuritel lahti tee Rooma, kus tuleval aastal toimub järjekordne suurkatsumine maailma parimate laskurite vahel.

Oma otseste ametiülesannete ja mitmekülgsete isiklike harrastuste kõrval on kolonel O. Sternbeck alati leidnud mahti võtta osa ka meie vabatahtliku omakaitse — kaitseliidu — tööst. Sidemed kaitseliiduga ulatuvad juba vabadussõjaaegsetesse aegadesse. Nad pole katkenud ka tänapäeval. Tegelikult kaitseliitlasena seisab juubilar Tallinna maleva Lõuna malevkonna ridades. Siin on ta, eriti oma lemmikalal, suuresti andnud kaasabi nii teoga kui ka nõuga. Veel rohkem, tema kõrgeväertuslik kaastöö ei ole piirdunud vaid oma üksusega. Ta on alati abivalminna töötanud kaa-

sa kogu kaitseliidu relvastusküsimuse ja laskeasjandusliku väljaõppe korraldamisel, mille eest meie pere otsem tänu ja sügavaim lugupidamise avaldus!

Praegu on kolonel O. Sternbeck kutsutud osa võtma teedeministrina vastutusrikkast vabariigi valitsuse tööst. Kuid siiski ei ole ta viivukski suutnud eemale jääda oma lemmikalast. See on temale läinud verre. Raugematu tahtega inimesena jätkub tal ikkagi mahti jääda laskurite pere isana oma pere juure ja elada kaasa selle muredele ja rõõmudele.

Kaitseliit ja ta rohkearvuline laskurite pere soovib lugupeetavale juubilarile ja meie laskeasjanduse isale ta aupäeval parimat õnne ja häid kordaminekuid tema praeguses kõrges vastutusrikkas ametis kui ka isiklikus elus.

Kaitseliidu pere soov ja palve on, et juubilaril jätkuks veel paljuiks-paljuiks aastaiks raugematut jõudu ja senist energiat ja hoogu jääda ikka meie laskesportlaste juhiks, hoolitsevaks nõuandjaks ja isalikuks sõbraks!

—dt.

Dõisflus uue kaitseliidu marssi peale

Aastate eest korraldas kaitseliidu peastaap kaitseliidu piduliku marsi võistluse, mille tulemusena saime praegu kõigil tähtsamatel kaitseliidu sündmustel mängitava „Kaitseliidu Kotka marsi“. Rea aastate pingutava tööga on kaitseliidu orkestrite tase tunduvalt tõusnud ja nende esinemine oma peres kui ka välispool on leidnud heatahtlikku hindamist ja sooja vastuvõttu. Nii kaitseliidu kui ka teistele meie kodumaa puhkpillide kooridele on mängitava repertuaari alal teatavat raskust tekitanud puudus meie algupärastest muusikalistest teostest. See põhjus ja ka palju teisi töid puhkpillikoorigid kokku Eesti Lauljate Liidu juure puhkpillimuusika sektsiooniks. Sektsiooni töös on kaitseliit täie innuga tegelnud kaasa. Kahe aasta jooksul oleme suutnud mõndki ära teha ja läinud juubelilaulupeol võisime kuulda uusi algupärandeid. Neile on nüüd liitunud ja liitumas uusi.

Kuna senised uudispalad olid peaaegselt kontsertsisulised, siis korraldab Eesti Lauljate Liidu puhkpillimuusika-sektsioon uute algupäraste käigumarsside saamiseks marsside võistluse. Auhindu on määratud kolm: esimene — 100 kr., teine — 75 kr. ja kolmas — 50 kroo-

ni. Eriauhinnana, olenematult eelmistest, määras kaitseliidu ülem 100 krooni erilisele kaitseliidu marsile, mis on pühendatud kaitseliidu 10. aasta juubelipäeviks. Kõik marsid olgu loodud algupäraste Eesti rahvaviiside aineil või kandku oma iseloomult Eesti rahvuslike jooni. Kaitseliidu marss eraldi olgu kõlvuline mängimiseks nii paraadidel kui ka muudel liikumistel. Marsid tuleb saata Lauljate Liidule hiljemalt 15. veebruariks 1935. a. märgusõna all „Marsside võistlusele“. Iga marss märgitagu autori varjunimega, kuna autori õige nimi ja aadress lisatagu varjunimega tähistatud kinnises ümbrikus. Kaitseliidu eriauhinnale võistlevad marsid märgitagu pealeselle veel tähtedega „KL“. Kaitseliidu eriauhinnale võistlevad marsid võistlevad peale oma eritsükli ka Lauljate Liidu üldtsükli. Marsid olgu kirjutatud välja puhkpillikoorigi häältele ja lisatud ka klaveriseade.

Kaitseliidu pere soov ja palve on, et juubilaril jätkuks veel raugematut jõudu ja senist energiat ja hoogu jääda ikka meie laskesportlaste juhiks, hoolitsevaks nõuandjaks ja isalikuks sõbraks!

—dt.

MEIE NOORTE ORGANISEERIMISEST

Kõikjal pöördakse tänapäev suurt tähelepanu noorte organiseerimisele, noorte kasvatamisele, noorte eneste töölerakendamisele, nende arenemise ja noortele omase töö iseloomu kohaselt. Seda tehakse täie õigusega, sest „meie aeg on läbi ja läbi noorte aja-järk“. Vana ühiskondlik kord kadus endise valitsemise korra langemisega. Vanas ühiskonnas üleskasvanud kodanik on võõras sellele uuele olukorrale. Ta konservatiivne suhtumine ühiskondlikule elule muutub pikkamisi. Noored asendavad aja jooksul praeguse generatsiooni ja viivad edasi selle töö, mis kaasaja inim põlv jätab pooleli. „Mees meeste ridadesse“ on nende hüüd. Noorte kasvatus, noorte organiseerimine, see on tuleviku, kogu rahva saatuse ette äramääramine. Kui riik või rahvas, võim või maailmavaade tahab areneda, püsida, end maksma panna — siis hoolitseb ta esimeses joonel noorte organiseerimise, noorte kasvatuse eest. Kuidas kujuneb meie tuleviku riik, kultuur, see on oleneb noorsoost, tulevastest põlvdest. Kuivõrd tugev on tõusev põlv kaitsma riiki, see on oleneb sellisest millised tunded selle riigi vastu noorelt tema riigi istutatakse, kuivõrd armsaks kohuseks tehakse kodanikule juba noorelt riigi kaitsmise kohustus. Noored on oma kasvatajate, õpetajate ja juhatajate kätes see pehme savi, millest võib modelleerida kauneimaid asju. Noorte otsiv vaim ja aktiivne tahe on tegevuseks valmis ja iga tegevus sisendab temasse sügavaid ning kasulikke jälgi, kui see juhitakse õiges suunas. Seda modelleerimise, noore mõjutamise tööd saab teha siis, kui seda juhitakse ühest keskkohast ja kui noored on ise organiseeritud, mille kaudu see kasvatuslik ja juhtimise töö teostatakse. Meie riigi ja rahva juhtide ülimaks kohuseks on juhtida ja kontrollida noorte tegevust, aidata selleks kaasa materjaalselt ja isikliku tööga. Summad, mis riik noorte organisatsioonide peale kulutab, on Eesti tuleviku kindlustuseks.

Milline on meie noorte kasvatus ja kuipalju neist kuulub noorsoo-organisatsioonidesse? Meie noored saavad kasvatuspere perekonnas, koolis ja noorsoo-organisatsioonides. Enamus noortest aga lõpetab kooli 13—14 aasta vanuselt ja on siis kooli mõju alt vaba. Need on aastad, kus noores elu keeb, ta tahab tegutseda, otsib võimalusi tegevuseks. Neis aastais noor vajab juhti, vajab ka tegevuse kontrolli, muidu võib temas elu keeda üle. Neis aastais on vaja noortele anda õige tegevuse suund. Aga paljud perekonnad, olles tööga ja majanduslike muredega koorunud, pööravad vähe tähelepanu laste kui tulevaste tublide riigikodanike kasvatamisele, nad kontrollivad vähe noorte tegevust. Ainult see arv noori, kes õpib keskkoolis, on kooli valve all kuni noormeheks sirgumiseni. Teisest küljest noo-

red armastavad isetegevust, väljaspool ametlikku valvet, mida neile kool ei võimalda. Seda isetegevust võimaldavad noortele noorte organisatsioonid. Seal noor peab tundma ja teistele näitama, et ka noorena võib kasulikku tegu korda saata; ärksamad peavad suutma teisi juhtida ja nii kasvavad tõelised juhid.

Kuipalju on meil noori ja kuipalju on nendest organiseeritud?

Üldse käesoleva aasta rahvaloenduse järgi on Eestis 8—18 aasta vanaduses noori: 90.181 poissi ja 88.214 tüdrukut; kokku 178.395 noort. Neist on organiseeritud:

Noorkotkaid	—	5858	poissi
Skaute	—	2823	„
Kodutütteid	—	3650	tüdrukut
Gaide	u.	2200	„
Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühing	u.	1700	noort
Eesti Noorte Punane Rist	—	14669	„
Noortemeeste Kristlik Ühing	u.	3450	„
Lootusring	—	14500	„

Kokku: 48850 noort

Kui oletada, et on organiseeritud aktiivsemad noored ja et osa neist kuulub rohkemasse kui ühte organisatsiooni (E. N. P. R. ja Lootusringi noored), siis võime järeldada, et meie noortest on organiseeritud 10—12% ja needki on enamuses kooliõpilased. Umbes 90% noortest on organiseerimata.

Kui võtame noorte (poiste) organisatsioone ja noorte kasvatust riigikaitse vajaduste seisukohalt, kuivõrd noorte organisatsioonides harrastatakse ja õpetatakse ka neid tegevusi ja omadusi, mis tarvis kodanikule kui tulevasele kodukaitsjale, siis on neid kaks: Noorte Kotkaste ja Skautide organisatsioon. Neisse kuulub poisse:

Vanus	Poiste üldarv	N.-kotkaid	Skaute	Kokku organis.	%
8 a.	8.999	119	93	212	2,3
9 a.	9.138	258	105	363	3,9
10 a.	9.714	343	190	533	5,5
11 a.	9.451	594	274	868	6,2
12 a.	9.562	1.038	307	1.345	14,1
13 a.	8.143	1.062	363	1.425	17,0
14 a.	7.131	872	343	1.215	17,4
15 a.	7.706	734	351	1.085	14,0
16 a.	6.028	387	266	653	10,5
17 a.	6.540	278	314	592	9,0
18 a.	7.769	173	217	390	5,0
Kokku:	90.181	5.858	2.823	8.681	9,5

2823
5681

Kindlaks rahamahutamise vahendiks on

Eesti Hüpoteegipanga 6%-lised pantlehed

Neisse pantlehtedesse mahutatud kapitali kindlustavad eraisikute poolt panditud linnakinnisvarad (mis õnnetuste vastu täies väärtuses kindlustatud kindlustuseltsides üldiselt ja veel erilepingute põhjal, millede järele pank õnnetuse puhul oma võlasumma ka siis kätte saab, kui omanik kahjutasust ilma jääb), panga liikmetelaenuvõtjate vastastikune vastutus ja kõik panga varad ja kapitalid.

1. jaanuaril 1934. a. oli Eesti Hüpoteegipanga 6%-lised pantlehti käibel Kr. 6.490.800 väärtuses. Panga'e panditud ja pantlehtede kindlustuseks olevaid kinnisvarasid oli panga poolt määratud väärtuse järele Kr. 14.397.625,94 eest (siia juure tuleb arvata veel vene ajal panditud varasid Rbl. 2.368.359,60 väärtuses). Kinnitusseltside poolt olid neil kinnisvaradel leiduvad hooned 20,5 miljoni krooni eest tuleõnnetuste vastu kindlustatud.

Pantlehtede protsendid maksetakse välja kupongide ettenäitamisel kaks korda aastas: 16. aprillil ja 16. oktoobril. Pantlehed on 50 krooni, 200 krooni, 500 krooni

ja 1000 krooni suured. Nad kannavad kõrget protsenti praeguse müügihinnaga ostes. Iga aasta loositakse nii suure summa eest pantlehti välja, kuivalju laenude kustutusmaksud ja nende maksude protsendid välja teevad. Loositud pantlehtede eest maksetakse nimessumma tervelt välja.

Rahaministri määruse järele 10. oktoobrist 1923. a. nr. 1672 (v. Riigi Teat. nr. 126) on riiklikel asutustel lubatud neid pantlehti vastu võtta valitsusega tehtavate lepingute tagatiseks ja aktsiisi- ning tollimaksu kindlustuseks, ja töö- ja hoolekandeministri poolt 21. nov. 1924. a. (v. R. Teat. nr. 143) lubatud haigekassade ja kindlustusühingute kapitale neisse paigutada. Samuti tohib nendesse väärtpaberitesse ka vaeslaste, seltside ja omavalitsuse asutuste kapitale mahutada.

Pantlehti müüvad ja ostavad kõik suuremad pangad kodumaal. — Ettetellimisi võtab vastu Eesti Hüpoteegipank Tartus, Promenaadi 5.

Nii on poistest Noorte Kotkaste ja Skautide malevas organiseeritud 8.641 poissi või 9,5% poiste üldarvust — iga kümnes poiss on noorkotkas või skaut. Siin on jällegi enamuse organiseeritud koolinoorsugu, kuna kooli lõpetanuist on organiseeritud vähe. See arv ei ole küllaldane ja võiks olla suurem.

Puudutan noorte organiseerimise vajadust mitte aipult kodanike kasvatusel, vaid ka riigikaitse seisukohalt. Meie kaitseväes teenistuse aeg on lühike, vaevalt aasta. Selle lühikese teenistusaja juures jõuab kodanikule küll kätte õpetada sõjalisi oskusi, aga kodaniku ümberkasvatamiseks, temasse korra ja distsipliini armastuse istutamiseks, valmisoleku, käsutäitmise, kohusetruuduse ja ohvrimeelsuse sisendamiseks on aastane aeg lühike. Tänuväärne töö on siin noorte organisatsioonidel, kus mängides, matkates, laagreis ja paljudel-paljudel tegevusaladel noor ühendamab kasulikke teadmisi ja oskusi, mis tal riigikaitsejama tulevikus vaja läheb. Noorte organisatsiooni tegevuses raskusi võites kujuneb tal mehine sangarlik iseloom ja sõjamehelikud voorused.

Kuidas teostada poiste kasvatust ja tegevust riigikaitse seisukoha vajaduste kohaselt? Siin on kaks moodust:

1. välitegevuse alad, nagu neid harrastatakse

Noorte Kotkaste ja Skautide organisatsioonis, võtta algkoolide viimsete klasside õppekavadesse;

2. organiseerida rohkem noori Noorte Kotkaste ja Skautide organisatsiooni, kus nad neis organisatsioonides harrastatavad välitegevuse alad vabatahtlikul alusel läbi lähevad.

Neil mõlemal moodustel on häid ja halbu külgi. Sunduslik „riigikaitseline õppus“ algkoolides võimaldab kõigil poistel lühikese ajaga mitmesugust „välitegevust“ läbi minna, aga tähtsaim moment, „vabatahtlikus“, puudub, ja lõpetades kooli, kus kujuneb noormehe iseloom ja meelsus, ei kuulu ta noorte organisatsiooni, et ta oma tööd võiks jätkata.

Teine moodus — organiseerida noored vabatahtlikkuse alusel Noorte Kotkaste ja Skautide organisatsiooni, kus nad võrsuvad tulevasteks riigikaitsejateks ja kus nende tegevust ja kasvatust juhatakse ka riigikaitse vajaduste kohaselt. Praegune noorkotkaste ja skautide väike arv (10% poiste üldarvust) täidab osalt selle ülesande. Nende organisatsioonide arenemisel teevad Noorte Kotkaste ja Skautide organisatsioonid suure töö meie meesnoorsoo kasvatamises ja organiseerimises, selleks vajavad nad aga suuremaid majanduslikke võimalusi, suuremaarvulist juhtide kaadrit. A. B.

Mõningaid märkeid

1934/1935. aasta kaitseliidu laskurmeeskonna ettevalmistuskava puhul

Suvistest võistlustest väljapuhanuna ootas laskuri sportlasveri pinevalt midagi, mis tooks igapäevasesse hallusse sädet, tuletaks meele laskeradadel sooritatud mehiste tööd ja muljeterikkaid elamusi pinevaimailt suurvõistlusilt, et sellest ammutada uut hoogu ja vaimustust eelolevaks hooajaks. Kõrvus kumisesid veel sügisese suurvõistluse puhul lausutud sõnad juhtidelt, ja see nagu õigustas, andis lootusi millelegi erakordsele, liiatigi et eeloleval suvel peetakse Roomas ülemaailmne laskevõistlus, millest ka Eesti mehed võtavad osa, nagu lugupeetud Laskurliidu esimehe, minister Sternbeck'i, poolt tähendati.

Nende salajaste ootuste ja lootuste täitmist võime nüüd rahuldustundega siinkohal fikseerida kaitseliidu laskurmeeskonna ettevalmistuskava saabumise puhul.

Lehitsedes äsjasaabunud kava tahaksin meeleldi peatuda paari sõnaga selle mõne üksikasja juures, eelkõige, et seda ei panda pahaks, kuna igakülgne arvustus asjale võib tulla aina kasuks, peallegi kus meil puuduvad äraproovitud ja üldiselt läbilõõnud treeningu meetodid, nagu need on kujunenud välja teiste spordialade kohta.

Asja juure asudes oleks otstarbekohane kohe alul märkida, et tervet ettevalmistatavat meeskonda ei oleks soovitatav rakendada töösse ühe ja sama retsepti järgi, kuna meeskond koosneb väga mitmesuguse võimetega laskureist. Pole ju mingit tarvidust laskuril, kes näiteks lamades kindlasti 90% ja enam välja lööb, sellest asendist sooritada erilist treeningut. Püüsi sisselaskmisega, mida tavaliselt toimetatakse lamades, iga treeningu eel, saadakse küllaldaselt selleks drilli, et püsida samal tasemel. Pidev treening annaks siin juure maksimum 5—6%, millest aga kolme asendi kogusumma tõstmiseks oleks vähe, arvestades lasketaktikat, mis ei luba lamades asendile kulutada rohkem kui veerand osa laskmiseks määratud ajast, kui just erilisel ei taheta minna välja rekordi löömisele sellest asendist. Võidusilmad lüüakse ikkagi välja püsti- ja põlvelt-asendist ja seepärast oleks soovitatav treeningukavas lamades-asendile määratud laskemõõn kulutada ära just nende asendite tasapinna tõstmiseks, kuna just need asendid on olnud seni meile kirstunaelaks.

Nooremale laskureile, kes pole suutelised igas olukorras lamades lööma välja 90%, oleks soovitatav siiski jätta puht kolme asendi harjutussüsteem, aga sedagi pisut teisel kujul kui treeningukavas määratud. Soovitatav oleks siin võtta asendite järjekorras lamades, põlvelt ja püsti vahekorraga: $5+10+15=30$ ja

$10+20+30=60$ lasku. Toodud moodusel oleks see voolus, et nõrgemad asendid saavad pidevama töö osaliseks ja ka lamades-asend ei jääks tähelepanemata. Ühtlasi tekib laskuril iseenesest tahe püsti- ja põlvelt-asenditega lamades-asendi puudujääki katta ja oma tavalist kolme asendi kogusummat ka sel moel saada kätte.

Asja lihtsustamise mõttes oleks väga soovitatav, et treeningujuhtidele kohtadel jäetaks vabadus määrata oma äranägemise järgi laskureile harjutusretseptid vastavalt iga meeskonna liikme individuaalsetele omadustele ja võimele käesoleva treeningukava piires. Sellest oleks kindlasti rohkem tulu kui šabloonilisest kavakäsitelismisest.

Teiseks tahaksin pisut kõigutada troonilt üht vana jumalust, s. o. palgepanemise kukepäästmise harjutuse ehk n.-n. „kuiva drilli“ osalist tähtsust. Seni on meie treeningukavad, talvise perioodi osas, aina basseerunud sellele toimingule, ja ka äsjasaabunust jookseb see tendents läbi punase joonena. On tüütuseni väidetud, et lahingpadrunitega laskmine olgu ainult arenemise kontrollimiseks — peaasi olevat kuiv drill.

Kuid ma ei eksi vist palju väites, et meie vanemad, juba suurmeistrite klassini jõudnud laskurid selle arvamusega sajaprotsendiliselt päri ei ole ja minuga nõustuvad, kui ütlen, et ainult, ja veel kord ainult, lahingpadrunitega treenimine teeb meistriks. Igapäevane kuiv drill on vältimatult oma kohal füüsilise vastupidavuse, painduvuse ja asendite säilitamise, aga mitte mingil tingimusel viimisteleamise abinõuna. Asendite valik (stiil) ja viimisteleamine võib ja tohib toimuda ainult tegelikul laskmisel ja kõige paremini veel võistlusel, kus mängus on laskuri närvid. Siinjuures peab pidama meeles, et laskmisel etendavad peaosad õieti kaoks momenti — füüsiline ja psüühiline — viimaks mainitu kindlasti kaaluvat, õieti — põhjanevat. Sest peame tunnustama, et meie, inimolendid, oleme loomult kõik paugukartjad — üks rohkem, teine vähem — ja võtma ühtlasi ka vankumatuks teadmiseks, et selle inimnõrkuse võõrutamiseks on olemas ainult üks radikaalne abinõu — rohkem ja teadlikumalt lasta.

Ükski teine abinõu ei anna siin tulemusi, samuti nagu ei anna tulemusi vastaseta maadlemine, ehkki võtted on hästi raamatust pähe õpitud.

Ühtlasi oleks mul südamele soov lausuda ka paar sõna treeningu ajajaotuse kohta, ja seda peaaegselt talvekuudele langeva osa suhtes. Meie kliimaatilisi olusid arvestades ei võiks novembrile, detsembrile,

jaanuarile ja veebruarile langevale treeningule anda resultaate taotlemise eesmärki, nagu seda on mõeldud treeningukavas. Talvine treening võib eksisteerida ikkagi ainult üldtreeningu ettevalmistava osana ja tema ülesanne ei ole mitte otseselt tagajärgede taotlemine, milliseid võiks fikseerida laskuri võimete mõõdupuuga, vaid ta on laskuri psüühiliste omaduste arendamise vahendiks tingimusel, et sellest ei tuleks stiili muutmisi vastavalt talvisele paksule riietusele ja erinevatele oludele.

Laskuri päristreening võib alata alles ajast, millal on võimalik külmetamise ohuta kasutada laskmiseks tavaliselt tarvitavat riietust. See aeg saabub meil tavaliselt kas märtsi lõpul või aprilli alul ja vahest veel hiljemgi, olenedes kevadisest ilmastikust, ja alles sealt peale võiks alata intensiivne treening resultaatile kuni augustini välja. Ei teeks ka viga, kui laskurid treeningu kestes võistlusi teeksid kaasa, sest tõsine võistlus on kõige parem treening, mis kasvatab vahest mehe.

Treeningukavas ettenähtud valikvõistlusi ei oleks aga kuidagi soovitatav korraldada juuli alul, vaid lõpul, ja mitte üks, aga koguni kaks. Teine võistlus võis toimuda nädal enne kaitseväge-kaitseliidu vahelisi võistlusi ja jällegi tingimata Tallinnas, et laskurid koduneksid põhjalikult tiiruga, kus see suurvõistlus toimub. Siin ei saa aga jätta hoiatamata, et ei korrataks käesoleva aasta viga, millal laskurid toodi 3 päeva enne võistlusi Tallinna, kus need siis endid valikvõistluste õhkkonnas, meeskonnast väljajäämise kartusel, kolme päeva kestes välja pumpasid ja pärisvõistlusel kokku varisesid. Puhtsportlikel kaalutlustel on tingimata tarviline, et enne pinevaid võistlusi peetaks vähemalt kolmepäevane puhkus füüsiliseks ja vaimseks kosumiseks.

Lõppeks ei oleks ülearune puudutada paari sõnaga ka treeningukavas ettenähtud laskemoona selle osa kvaliteedi küsimust, mis on mõeldud anda välja ümberkohendamiseks. Kohtadel on nimelt korduvalt katsetatud ja püütud ümberkohendatud laskemoonaga saavutada neid tulemusi, mis need Tallinnas katsetamistel olevat annud, aga hetkel ei tea nimetada ühtki las-

kurit, kes nendega enam-vähem rahuldavaid tagajärgi oleks saanud, eriti aga vene 7,62 mm padruniga. Kõne all olev laskemoon ei anna ümberkohendamisel originaalkuuli kasutades mingisugust pilti laskuri arene-miskäigust, rikub ainult relva ja halvab töötahet. Iseasi oleks, kui ümberkohendamisel saaks kasutada odavaid tompakmantliga S-kuule, mis originaalpadruni otsa asetatult annavad peaaegu täpsuspadrunile võrdseid tulemusi, ja — mis kõige tähtsam — rauaõoned jääksid rikkumata.

Nende ridade kirjutajal on teada oma kogemustest ja teistelt laskureilt kuuldust-nähtust, et möödunud laskehoajal malevais täpsuspüssidega laskmisel peaaegu sugugi originaalkuuliga padroneid ei tarvitatud. Need asendati S-kuulidega malevate ja laskurite eneste kulul peaaegajaliselt selleks, et pikendada relvade iga ja anda treeningule seda tusedust ja tõhusust, mis laskmisele kui spordile annab väärtuse ja selle harrastajale teadmise, et iga kümnelisest ringist väljaläinud lask on tingitud laskurist enesest ja ei millestki muust.

Ülaltoodut arvestades ei oleks soovitatav laskureid, kes niigi oma kulul peavad muretsema mitmesugust laskemoona (umbes 1000 väikekal. püssi padrunit) ja relvi, koormata kohustusega talviseks treeninguks teha lisakulusid, sest võib olla kindel, et originaalkuulid jäävad kasutamata, kuna sajabrotsendiline relv selleks on liig armas, et selle õone tundelisi vinte hävitada.

Nende ridade kirjutajal — ja, ma usun, ka paljudel teistel — on kindel veendumus, et see laskureile nii akuutne probleem kõrgemal pool leiab heatahtliku lahenduse, kuna see meie kodukaitse organisatsiooni tähtsaima tegevusala arendamiseks on väga oluline.

J. P.

*

Toimetuse järeilmärkus: Avaldades eelpooltoodud mõtted vaidluskorras loodab toimetuse, et asjaomased ringid juba ligemal ajal oma poolt täiendavalt sõna võtavad. Nii tähtis ala nagu laskurimeeskonna ettevalmistus — on väärt, et kuuleksime ära võimalikult paljude arvamisi.

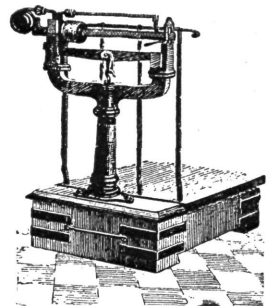

Kassakappide ja kaalude tööstus

L. MÖLLER

Tallinn, Nunne tänav 8. Telefon 437-16

Tööstus Koisebue tän. 16-a. Telefon 458-97

Mõtteid vormiriietusest

ja

kaitseliidu ratsameeste

vormikavand

Vormiriietuse küsimus on olnud kõigil aegadel akuutseks küsimuseks ja vaidluste objektiks. Mitte ainult kaitse-organisatsioonid ei tegele selle küsimusega, vaid peaaegu kõik kutsealad on murdnud ja murravad piike selle küsimuse lahendamisel. Juba vanadest aegadest säilinud andmeid ühe või teise rahva või ühe või teise kutseala kohta teatud rahva juures on koos teiste ajalooliste andmetega pärandunud meile ka andmed nende erilise riietusest, nende mundrist.

Iseendast tekib küsimus, mis on see tegur või need tegurid, mis alati dikteerivad ette erinevatele kutsealadele vastavaid erinevaid vormiriietusi. On selge, et esimese järgu tähtsuse ja nõude vormiriide sobitamisel omab see töö ja toiming, mida teatavas riietuses tuleb toimetada, ja osalt ka, kuidas seda või teist tööd teostada. Juurdlemata paistab igähele arusaadavana, kui õpetaja kirikus, rongijuht raudteel ja sõjamees manöövris — igaüks oma toiming juures — kannab eririietust. Töö kohaselt on riietus!

Järelikult, riie peab vastama kehakatte nõudeile, peab olema parajasti soe, et oleks mugav töötada. Teiseks riietus omab teise praktilise tähtsuse: peab võimaldama vaba tegutsemist, liikuvust ja kergust. Ühine vormiriie omab ka suure moraalse tähtsuse, ta süvendab ka ühtekuuluvuse tunnet, loob sidet teatud organisatsiooni liikmete vahel, sunnib organisatsiooni liikmeid jälgima oma tegusid, käitumist; süvendab enesekontrolli. Iga üksik organisatsiooni liige teab, et enda riivamisega on riivatud ka organisatsiooni.

Võttes omaks toodud põhimõtted, vaatame lähemalt kaitseorganisatsioonide vormiriietust. Ka sõjamehe munder peab vastama kõigile toodud nõudeile: ta peab olema hea kehakate, peab võimaldama vaba tegutsemist, peab looma ühistunnet, peab olema ka oma liikmeskonna kasvatus abinõuks. Esitades kõik need tõsised nõudmised vormiriietusele võime teadli-

kult jälgida kaitseorganisatsioonide vormiriietuse muutmist ühes ajaratta veermisega. Muutuvad sõjapidamise viisid — muutub ka vastavalt vormiriietuse väline kuju. Aegadel, millal võideldi rinnaga, millal suruti peale massidega, millal võitleja sõdis külg külje kõrval sõprade vahel, — oli tarvis anda massile sära, sulgi, tütte ja ehtida seda massi, mis meie mõistetega praegu ei sobi. Peame tunnustama, et tol ajastul oli see õigustatud. Võideldes koos üksteise silma all ning kaugelt erinedes teistest üksustest oma vormiga — kõik see aitas luua sõduris vastava meeolu, mille lipukirjaks oli: meie rügemendi au ja uhkus kohustab!... Ei saa eitada, et loodud meeolu piisutas taga kõhklevaid ja virgutab paremaid kangelastegudele.

Aegade möödudes on muutunud sõjapidamises viisid. Sõdurile on esitatud palju raskemad nõudmised. Peale vaprust ja hoogsa ning meeolurikka tegevuse nõutakse talt kaljukindlat meelt, püsivat ja äärmist külma verd, ja seda igalt üksikult eraldi. Lahingkorrad on hajutatud maastikul. Väeosad on paistatud laiali üksikute gruppidega, kellel ka omaette tuleb tegutseda ja kus väikese üksuse ja üksiku mehe meelekindlus omab suure tähtsuse. Tegutsevad üksused on surutud maa ligi ja varjavad end vaenlase hävitava tule eest. Teine pilt lahingust — teised nõuded ka vormiriietusele. Kaugele silma paistev, särav, kirju vorm tõmbab endale nagu magneet vaenlase tule või on äraandjaks luuretegevusel. Nüüdisaja lahing nõuab vormilt vähem silmapaistvat kirevust ja eriti sära. Toodud põhjusist tingituna kõigis kultuurriikides on mindud üle kaitsevärville kui lahingriietuse riidevärville ja püütud vältida lahingriietuses sära ning saavutada lihtsust.

Ühest küljest suunates vormiriietuse lihtsusele ja vältides säravust, nagu seda nõuab lahinguväli, tahaksime aga teisest küljest saada vastust küsimusele: kas ilus ja särav vorm meie ajal ei oma enam mingeid positiivseid külgi? Kas see ei aita süvendada ühtekuuluvustunnet või kas see nüüd enam ei dikteeri „Meie rügemendi au ja uhkus kohustab...?“ Arvan, et sellele küsimusele oleme sunnitud vastama jaatavalt. Ka praegusel ajal vormi ilu ja sära (muidugi meie mõistete kohaselt) omab suure positiivse tähtsuse. Sellest on püütud kinni pidada ka meie vormikavandite koostamisel.

Vormiküsimuse kergeim lahendamine oleks, kui muretseda kaks erivormi, mis vastaksid kahele ülles-

seatud nõudele. Üks vorm, millist dikteerib ette lahinguväli, on tagasihoidlik, lihtne, kaitsevärvi, praktiline riietus. Teine vorm — nägus, silma rõõmustav vormiriietus. Sellaselt on lahendatud vormiriietuse küsimus mitmes riigis.

Meil kaitseliidus seltsib toodud kahele nõudele veel üks väga aktuaalne küsimus, n. o. kulud, milledega on seoses vormi muretsemine. Seepärast teenäitajaiks vormiküsimuse keerdkäikudes peavad olema: 1. vormiriietuse otstarbekohasus, 2. vormiriietuse ilu ja 3. vormiriietuse odavus, s. o. ta kättesaadavus igale kaitseliitlasele. Igatiüks, kel on lahendada vormi-riide küsimus, on tihedasti seotud ka nende kolme küsimuse lahendamisega.

Kaitseliidu üldvorm ja kaitseliidu ratsameeste erivorm pandi maksma 1926. aastal. Vormi kirjeldus on avaldatud „K. K.“ nr. 14, 1926. a.

Kaitseliidu liikmed muretsevad endile vormi oma kulul, ilma riikliku rahalise või muu toetuseta. Vormi muretsemisel on püütud vastu tulla ka ametiasutuste ja omavalitsuste poolt, andes toetusi vormiriietuse soetamisel, missugune teguviis väärib tunnustamist ja märkimist. See on siiski kohalik nähtus ja üldiselt jäävad vormimuretsemise kulud kaitseliitlaste endi kanda.

Sõltuvuses kaitseliitlaste majanduslikust tasemest on esialgsel vormikaval pandud pearõhku vormi otstarbekohasusele ja tehtud kõik võimalik vormi odavusekättesaadavuse mõttes, jättes täiesti puutumata kahe vormi küsimuse, s. o. esitusvorm ja rivivorm. Vormi sära jäi teise järgu plaanile; sest „mis kaunis, see kallis“! Ajajooksul on siiski lõõnud läbi nähtus, et üldiselt vormiriietuse soetamisel nägusam — ehkki kallim munder — leiab enam muretsejaid kui odavam ja päris lihtne.

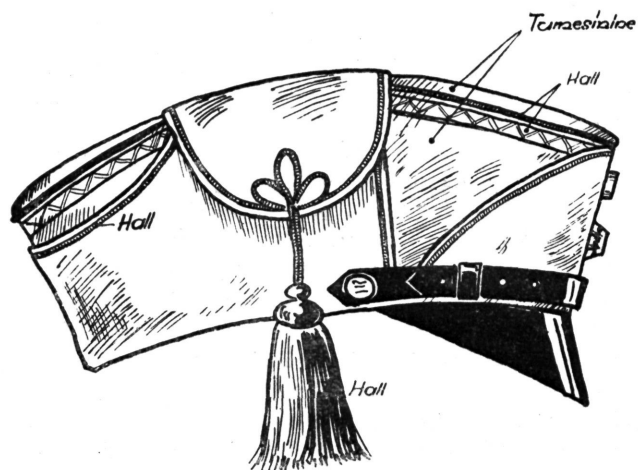
Kaitseliidu ratsamehed hakkasid endile muretsema juba varakult erinevaid vormiartikleid. Kuna üksused ja malevad tegid seda omaette, siis ajajooksul ähvardas kaduda ühtlasi ratsameeste vormiriietuses, andes maad kirevusele. Kaitseliidu peastaap pöördus ratsaüksuste poole ja kogus teateid ratsameeste soovide kohta vormi suhtes. Kokku võttes ja ühtlustades neid soovide on loodud vormikavand, mida ratsamehed praegu katsetamiseks kannavad. Nimetatud vormikavand avaldatakse „Kaitse Kodu!“ veergudel selleks, et kõik ratsamehed oleksid teadlikud sellest vormist ja et ratsameeste vorm ei erineks pisiasjadeski üksteisest. Pealegi on loota, et kaitseliidu vormi muudatusel (kui seesugune üldse kõne alla võib tulla), ratsameeste vorm põhjalikult muutmisele ei tule. Muutmisele võivad tulla pisiasjad, nagu aukraadi tunnused, ametikoha tunnused jne. Muudatusi, mis puudutavad vormi lõiget, praegu ei ole ette näha. Vormi lõplik kuju oleneb kaitseväge vormi kinnitamisest ja selle makspanekust.

Ratsamehed kandsid erivormina rukkilille-siniseid ratsapükse ja mütsirummu. Sellase värvinguga vormiesemed muretsevad endile ka mitmed ratsamehed. Praegu on tulnud peaaegu igalt poolt sooviavaldusi, et rukkilille-sinine värv on ebapraktiline: pleegib, ja muutub varjuliseks. Sellepärast soovitakse tumesinist põhivärvi. Vormikavasse jääb tumesinine värv. Kel on

juba muretsetud helesinised esemed, need kannavad ära helesinised, kuna uue vormiriietuse muretsemisel soetada juba vastavad esemed tumesinist värvi.

Praeguse kaitseliidu üldmütsi ja kaitseliidu ratsameeste erimütsi kohta on väga palju eriarvamisi. On avaldatud soovi teha kaks erimütsi — üks talvel kandmiseks, teine suveks. Praegu jääb maksma tarvitusel olev müts, mille kirjeldus on toodud allpool. Kui tuleb lahendamisele kaitseliidu ratsameeste uue mütsi küsimus, siis lahendatakse see küsimus ratsameeste soodsail tingimustel, hoides ära äkilised ja suured rahalised kulud ning võimaldades vanade mütside kandmist pikema aja jooksul.

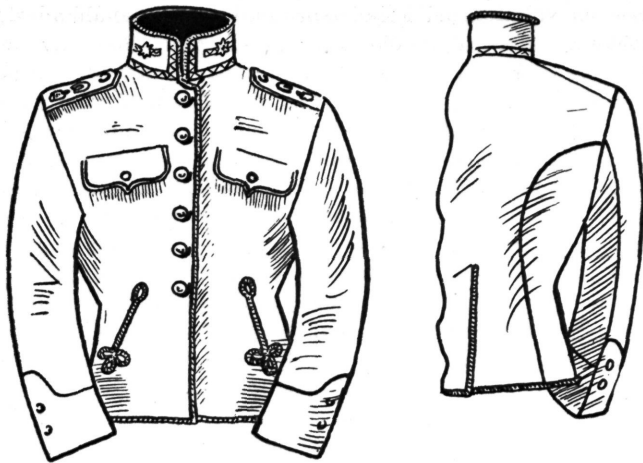
Allpool toon kaitseliidu ratsameeste vormikavandi.

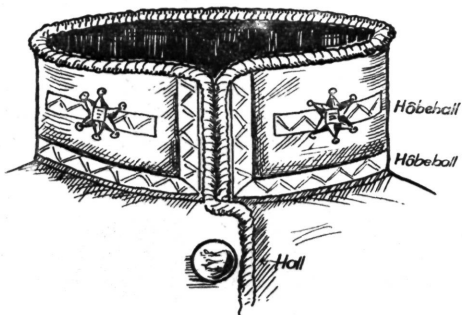
Müts (vaata joonis). Müts on valmistatud kalevist, kusjuures ta lõige on sama, mis jalaväe mütsil. Mütsi lagi, mis on pikendatud ovaali kujuline, ja lae külge kinnitatud rumm on tumesinist värvi. Rummu ees asuv nokk on musta värvi; samuti on ka 15 mm laiune tormirihm musta värvi.

Kõrvalapid on kaitsevärvi. Mütsilae ja rummu kokkuõmblusel on terashall kant. 5 mm allpool kanti käib mütsi rummu ümber 10 mm laiune terashall ratsaväe paal (võib olla ka hõbe). Nööbid, mis asetsevad tormirihmal, on valged ja sarnlevad vormiriide vähemate nööpidega. Mütsimärgid asetatakse samuti nagu jalaväe mütsil. Pealeselle ratsaväe mütsil on ees pool-ovaalset lapp. Lappi ja kõrvalappe piirab 2 mm äärest eemal terashall 2 mm laiune paal, moodustades vasaku kõrvalapi poolmargusel otsal kolmeharulise roseti, mille kõrgus ja laius on 3 sm; roseti kesksõlmest algab terashall, vabalt alla ripuv, 3 sm pikk nöör, mille küljes ripub 10 sm pikkune terashall lahtine tops 1 sm suuruse munakese otsas.

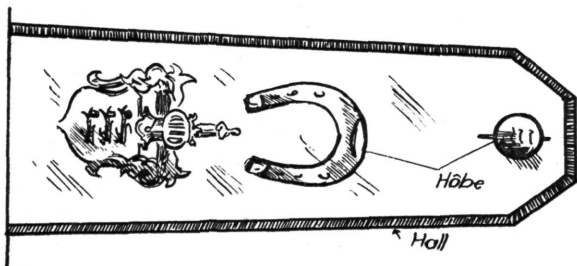
Kuub. (Vaata joonis.) Kuub on kalevist ja kaitsevärvi. Kuue lõige on ratsaväe dolmani lõige. Kuue rinna peal kummalgi pool on kaks taskulappi. Rinnataskud ei ole peale õmmeldud, nagu jalaväe kuuel, vaid on sisse õmmeldud. Alumised taskud on täiesti sarnased kaitseväge dolmani taskutega ja on ümbritsetud ratsaväe nööriga. Kuub nööbitakse eest kinni kuue

nööbiga. Kõik nööbid kuue juures on valget värvi. Kuub on ümber õmmeldud ratsaväe nööri, nagu kaitseväe dolman (vaata joonis). Kuue krae löige on

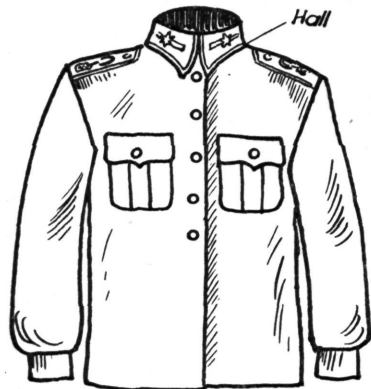

püstkrae, ühekordne. Krae on ümber õmmeldud ratsaväe nööri. Krae eelmine ja alumine serv on ümbritsetud 10 mm laiuse halli (või hõbedase) ratsaväe paelaga. Pael on asetatud krae peale, arvates 2 mm alumisest õmblusest või eespool krae äärt piiravast ratsaväe nöörist. Väeliigi tunnuseks on krae keskkohas piki kraed halli (või hõbedane) värvi pael. Paela peale on paigutatud ametiastme tunnused. Ametiastme vastavust ja tunnuseid kantakse „Kaitseliidu kodukorra“ ko-

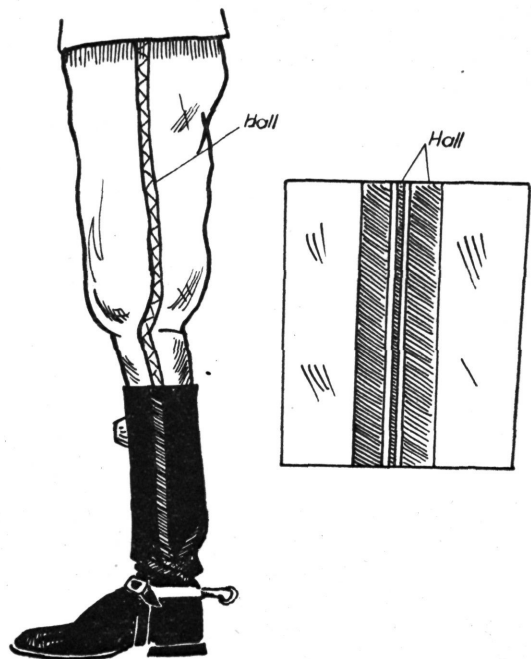

haselt. Õlalapid on samast riidest, millest kuub. Õlalapid on õla juurest 6 sm laiad ja krae poolt 4 sm laiad. Nad lõpevad teravakslõigatud otstega 1 sm kaugusel krae sisemisest servast. Õlaku alumine ots kinnitatakse varruka õmbluse vahele, kuna kraepoolne ots käib kinni vähema metallnööbiga. Õlakule asetatakse peale nööri veel hõbedane hobuseraud, ja sama värvi maleva trafarett. Õlak on ümbritsetud terashalli

paelaga. Järjekord esemete asetamisel õlakule on järgmine: hõbenöop — hõbehobuseraud — (hõbe) maleva trafarett.

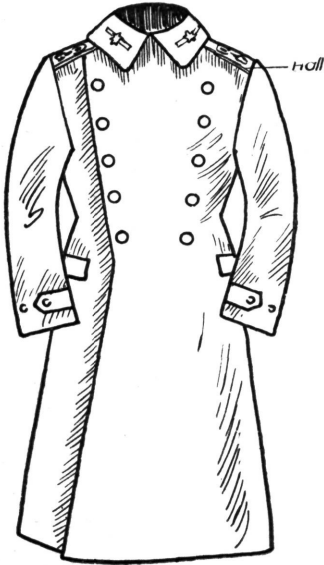
Pluus. Pluus on kaitsevärvi, valmistatud kergest villasest või poolvillasest riidest. Kuue löige on sama, mis jalaväe pluusil. Pluusi krae on ümbritsetud terashalli paelaga. Pluusi krael asetseb väeliigi tunnuspael terashalli värvi (või hõbedane pael). Tunnuspaelale õmmeldakse ametikoha tunnused. Pluusi õlak on täpselt sama, mis ratsameeste kuue õlak. Pluusi õlak on samuti ümbritsetud terashalli paelaga ja õlakul asetuvad samuti esemed järjekorras: nöop — hobuseraud — maleva trafarett. Kõik nööbid pluusil on hõbedavärvi.

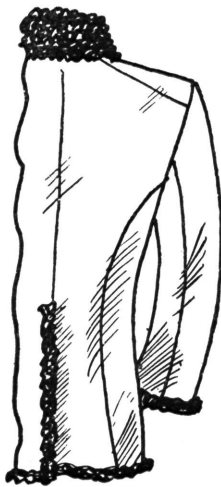
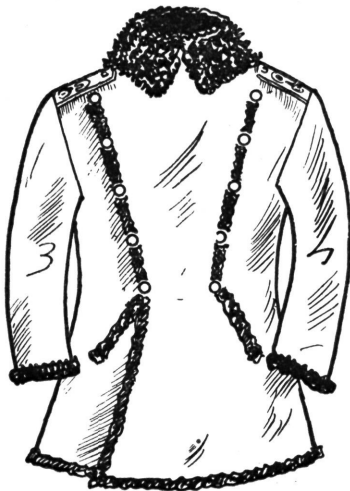
Püksid. Püksid valmistatakse kalevist või diagonaalist, tumesinisest värvi. Pükste löige on ratsapüks. Pükste küljepoolse õmbluse peal on 10 mm laiune terashalli (või ratsaväe hõbedane) pael. Pikad püksid on värvilt, riidelt ja lõikelt samad, mis kaitseliidu jalameeste püksid. Ratsameeste pikk püks erineb sellega,

et küljpealse õmbluse vahel on terashall kant, millest 2 mm kaugusel on paigutatud kaks terashalli paela (lampassi), à 2 sm laiad.

S a a p a d. Saapad — harilikud säärsaapad kannustega ja rosettidega. Saabaste värv — must.

Palit. Palitu värv ja lõige on sama, mis jalaväe palitul. Lõikes on erinevust niipalju, et kaitseliidu ratsameestel on seljavoldi lahtilõige taljeni; selle alumisel äärel on 8 väikest nööpi. Krael asetsev väeliigi tunnuspael on terashalli värvi. Palitu õlak on samuti nagu kuue õlak ümbritsetud terashalli kandiga. Õlakul, samuti nagu kuuel, asetsevad: hõbevärvi nööp — hobuseraud — maleva trafarett. Kõik palitu nööbid on hõbedavärvi.

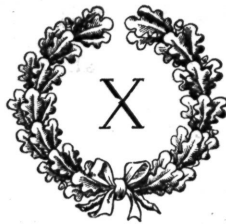
Poolkasukas. (Vaata joonis.) Poolkasukas on sama, mis kaitseliidu suurtükimeeste poolkasukas. Kasukas oma lõikelt kujutab harilikku pihtkasukat.

See on valmistatud kollakaspruunidest lambanahkadest, riideta, nahk väljapoole, karv sissepoole. Soovitav on võtta kasuka nahkadeks niisugust parki, mis ei karda vihma. Ka liig hele värv ei ole soovitav, sest hele värv määrdub liig ruttu ja kasukas muutub inetuks. Kasukale on peale õmmeldud musta värvi lambanahkne krae. Kasuka õlakud on samast nahast, millest kasukas. Õlakuile on asetatud nööp — hobuseraud — maleva trafarett. Õlak ei ole ümbritsetud mingisuguse paelaga. Kasukas nööbitakse eest kinni viie nööbiga, vasak hõlm peal. Nööpe on kasukal kaks rida. Nööpide aluseks on mustast lambanahast pügatud paelad. Nööpide read lõpevad taskutega. Kasuka taskud on lõigatud samuti, nagu dolmani taskud. Taskud on ümber õmmeldud musta pügatud nahaga. Kasuka ääred ja varrukate otsad on samuti ümber õmmeldud pügatud musta lambanaha ribaga.

Poolkasukat on eriti soovitav ratsameestel omada. Poolkasukas on liikumiseks kerge. Ta võimaldab vaba tegutsemist igas olukorras ja igas kohas. Pealegi on poolkasukad kõigile ratsameestele kergesti kättesaadavad: on ju kõik ratsamehed põllumehed. Eemaldades kasukalt õlakud võib seda tarvitada igasuguste koduste tööde juures.

*

Toimetuse märkus: Käesolevaga lõpetatakse kaitseliidu vormide ja nende kavandite kirjeldamine. Ülaltoodud kirjutuste „Kaitse Kodu!“ veergudel toomise eesmärgiks oli anda selget pilti kaitseliidu liikmeile meie vormist ja vormikavandist ning kriipsutada alla vormi üksikasju vormi ühtlustamiseks vormiriietuse õmblemisel. Viimastel aegadel on olnud jutt vormiriietuse muutmistest. Võivad ju muutuda välistunnused ja ka mõned vähemad pisiasjad, kuid vorm üldiselt jääb seniseks nii lõikelt kui ka värvilt. Võimalikud muudatused on läbiviidavad väikeste kuludega ega peaks pidurdama k/l. vormiriietuse soetamist.

TARTU MALEV 1924—1934

JUUBELIPIDUSTUSED 8. JA 9. DETSEMBRIL

Tartu malev ja naiskodukaitsse ringkond pühitsid oma 10. aastapäeva 8. ja 9. detsembril. Praegune Tartu malev — 1917. a. peale tegutsenud omakaitse organisatsioonide järglane — sündis 1924. a. detsembris verega ristitud heitluspäevil. Kaitseliidu ülem kindral -major J. Roska kirjutab Tartu maleva 10. aastapäeva albumis praeguse maleva sünnihetkest: „Olgugi et vaenulise poole urgitsemise töö tagajärjel mõtlejate kodanikkude meeled teatud määral pinevil olid üle riigi, — ei tehtud minu teada sellest mingisuguseid järeldusi peale Tartu. Sealt sõideti Tallinna, seal hakati relvi välja jagama ustavatele inimestele enne 1. detsembril.“

Ajalooline pilk maleva sünni näitab, et Tartus külvatud seeme sai aluseks praeguse uue kaitseliidu tugevale puule. Kuna mitmel korral varemalt ettevõetud katsed kaitseliitu uuesti elustada (vabadussõja-aegne kaitseliit likvideeriti 15. juunil 1920. a. vabariigi valitsuse otsusega) ei annud konkreetseid tagajärge, siis peeti kohaseks omakaitse rakukesi organiseerida salaja. Asja etteotsa asusid kol. P. Kann, R. R ä g a, J. M ü l l e r ja N. R e i m a n, kes oktoobrikuu

alul otsustasid hakata koondama kindlaid mehi Vabadusristi Vendade Ühenduse Tartu osakonna juure. Omakaitse üksuse organiseerimine jäi P. Kanni hoolde, kes tegelikuks juhiks valis E. Saare. Et saada sõjariistu, pühendati asjasse 2. jalaväe rügemendi ülem kol. S. P i n d i n g, kes oma rügemendi tagavaradest relvi välja andis. Kui salajane kaitseliidu tekkimine sai teatavaks toleleaegsele 2. diviisi ülemale kindral E. Pödderile, algatas viimane kaitseliidu organiseerimist laiemal alusel. Kutsuti kokku organisatsioonide esindajate koosolek Tartu linna kabinetti 23. oktoobril. Koosolek kiitis üksmeelselt heaks kaitseliidu reorganiseerimisele asumise. Töötati välja kodukord „Tartumaa kaitseliit, Tartu linna kaitseliidu ajutine kodukord“, milline kinnitati toleleaegse kaitseministri kol. H. K u r v i t s a poolt 29. nov. 1924. a.

Nagu sündmusi ette aimates olid loodud ustavad relvastatud üksused. Katsumistund ei lasknud end kaua oodata. 1924. a. 1. detsembri hommikul Tartu jõudnud teated Tallinna sündmustest kohustasid tegevusele. Sama päeva hommikupoolikul kogunesid relvastatud kaitseliitlaste salgad, kes olid valmis esimese

Peaministri k. t. K. EINBUND tervitab malevat aastapäeva puhul

Suurtükiväe divisjoni lipu õnnistamine

Tartu linnapea kindral A. TÖNISSON lööb mälestus-naela lipuvardasse

Peaministri k. t. K. EINBUND annab lipu üle suurtükiväe divisjoni pealikule CHR. MAHNKELE

rongiga asuma teele Tallinna suunas. Sõit jäi küll ära, kuna Tallinnas oli rahu majja seatud, aga seda enam oldi ettevaatlikud Tartus, kus korraldati ööseti tihe valvevõrk. 4. dets. alates sai Tartu maleva ametlikuks nimetuseks: „Tartu Vabatahtlik Kaitseliit“. Organiseerimistöö arenes nüüd kiires tempos, kusjuures maleva loomisest kuni 9. jaan. 1925. a. täitis maleva pealiku funktsioone rahvaväe ülem major J. Kuuse. Aprilli lõpul 1925. a. algas naiste organiseerimine ja kutsuti ellu esimene naiskodukaitse jaoskond.

Maleva pealiku kohuseid on täitnud 10-aastase tegevuse perioodi vältel kol. ltn. J. Unt, kpt. V. Saarssen, major E. Liibus, ltn. J. Kase, major V. Karing, praegu on pealikuks major R. Aks. Maleva juhatusse kuuluvad pealiku abina kol. P. Kann ja liikmeina K. Luik, prof. P. Kogermann ja A. Uehendrik.

Praegu tegutseb malevas viis malevkonda, kolm üksikut kompaniid, üks suurtükiväe divisjon ja üks ratsaeskadron — kokku 10 iseseisvat majandus-administratiivset üksust. Lisaks neile töötab 7 naiskodukaitse jaoskonda, kodutütarde ja noorkotkaste organisatsioonid.

Juubelipidustused.

Uude aastakümnesse astumise puhul korraldatud pidustused algasid Tartus laupäeva õhtul rongkäiguga vabadussõjas langenud kangelaste mälestussamba „Kalevipoja“ juure. Sõjasangareile austuseks asetati Tartu maleva poolt samba jalale pärg ja siis siirduti rongkäigus pidulikule jumalateenistusele Peetri kirikusse. Pidustuste avaõhtul viibis rohkesti malevlasi, naiskodukaitse liikmeid kui ka noori kodukaitsejaid.

Pidustuste tulipunktiks kujunes pühapäeval kell 11 raekoja platsil korraldatud paraad, millest võtsid osa kutsutud külalised siseminister K. Einbund, kaitseväe ülem kindral J. Roska, kohtuminister J.

Müller, naiskodukaitse esinaine pr. M. Raamot j. t.

Külalisi võeti vastu tervitusmarsiga, siis järgnes maleva pealiku major R. Aksi raport ja paraadi ülevandmine siseminister K. Einbundile. Juubeliparaad kujunes aupäevaks ka Tartu suurtükiväe divisjonile. Tartu seltskond avaldas nende kodukaitsejate vastu austust lipu annetamisega, mida paraadil õnnistasid praost G. Rutopöld ja preester K. Kokla. Uue lipu usaldas kindr. A. Tõnisson kui annetajate delegatsiooni juht sisemin. K. Einbundi kätte, paludes seda üle anda divisjonile kui noorimale Tartu kaitseväe üksusele. Divisjoni pealik Ch. Mahnke, lippu vastu võttes, andis töötuse:

„Tartu maleva suurtükiväe divisjoni nimel tänan annetatud lipu eest. Divisjon töötab seda lippu kodukaitse sümbolina kõrgel hoida ja selle lipu all Eesti demokraatlikku vabariiki kaitsta viimse meheni.“ Mälestusnaelad lipusse löödud, viidi lipp maleva rinde eest Kotka marsi helide saatel divisjoni juure. K. Einbund oma lühikeses kõnes märkis, et kaitseväes on ülimalt põhimõtteks käsu täitmine riigi ja isamaa hüveks. Aulisele Tartu malevale on ülesandeks kaitsta Eesti riigi südant — Tartut. Tartu on olnud ühtlasi kohaks, mis annab õiget vaimu. Kindral A. Tõnissoni poolt ette loetud lipu annetamise diplomaatiline lõpp sõnadega:

„Olgu see lipp noorele divisjonile riigi ja kodukaitse pühaks sümboliks ja vaimustajaks kangelastegudele tema ümber koondunud vaba Eesti vapratele poegadele. Kehastagu see lipp vankumatut truudust isamaale ja jäävat sidet divisjoni ning rahva vahel. Olgu see lipp õnnistuseks pühale kodumaa kaitse tööle.“

Pidulikud hetked lõppesid tseremoonia kohaselt paraadmarsiga.

10. aastapäeva juubelipidustuste järgmise etapi moodustas akтус „Vanemuise“ seks puhuks dekoreeritud saalis. Avasõnades tuletas maleva pealik major R. Aks meele neid, kes 10 aasta jooksul surma läbi maleva perest on lahkunud ja andis siis ülevaate tegevusest ning seadis üles tulevikku sihtjooni.

Tartu naiskodukaitse tööst rääkis ringkonna esinaine pr. E. Saral. Aktusekõnes tuletas sisemin. K. Einbund meele neid juhte, kes olid Tartu kaitseliidu ridades ta uuestisünni algaastail. Edasi leidsid kõnes valgustamist isamaa ja riigi kaitseks valmisoleku nõue ja rahvuse eesmärgid. „Isik oma rahvuse orjuses on kõrgema väärtusega kui oma vabaduse orjuses.“ „Tartu kui Eesti süda, olgu terve,“ lõpetas kõneleja. Rohkearvuliselt saabus Tartu maleva aupäevale tervitusi, alates kaitsevägede ülemjuhataja kindr. J. Laidoneriga ja kaitseliidu ülema kindral J. Roskaga. Aktuse lõppedes hüüti rügemendi k.-t. K. Pätsule neljakordne, vabariigi valitsusele j. t. kolmekordne mürisev „elagu“. Tartu maleva kauaaegsele pealikule kol. V. Saarsenile annetati tänutäheks mälestusmärk. Meenutati ka neid ettevõtteid ja isikuid, kes maleva juubelpidustuse kordaminekuks andsid majanduslikku tuge — nagu firma M. Jänes, Tartu linnavalitsus, O. Rütli, Tartu juudi organisatsioonid, Tartu telefonivabrik, Tartu E. Põllumeeste Selts j. t.

Ühiselt lauldud hümn tähistas juubeliaktuse lõppu.

Peoõhtust, mis toimus „Vanemuises“, võeti malevlaste ja naiskodukaitse liikmete poolt rohkearvuliselt osa.

EVS.

Paraadmarss

Uudispaberossid

Säde

25 tk. 20 senti

**Esmakordne erisegu puht
idamaa ja vene tubakaisi.**

**Tubakavabrik
A/s. Regina**

Suusasport lähel hoogu!

Meie suusasport lapsekingadest väljas. — Talvespordinäitus ülevaateandjana meie suusatarvete tööstusest — kõik kodumaalt! — Kes ei tahaks nautida liikumisrõõmu lumeväljadel?

Kogu rahvas suuskadele! Säärane juhtlause tõmbas paljude näod muigele aastate eest, kui veendunud suusasportlased algatasid aktsiooni suusatamise muutmiseks rahvaspordiks. Sellest ajast saadik on aga kasvanud Eestis suusatajate arv rohkem kui mitmevõrra. Kui nelja-viie aasta eest hinnati meie suusatajate arvu optimistlikult 5000—6000-le, siis praegu loevad asjatundjad meie suusatajate malevat juba üle 20.000-pealiseks!

Pole midagi imestada selle juures, sest kes korra juba on hakanud suusatama, see ei pääse enam selle võlust. Hea suusataja on talvise looduse valitseja. Mängeldes ületab suusataja lumelagendikud, valge katttega kaetud mäed ja orud. Otse majesteetlikus ja mahedas rahus avaneb suusataja silmade ees lumeajal kaunis talvemaastik. Rõõmu pakub selle nautimine, kuid veel enam rõõmu liikumine ise sel maastikul — suusatamine. Ei ole suusatamise eesmärgiks ainult looduse nautimine, kuigi see on suusatamisega kaasaskäiv hüve.

Suusatamine on ise eesmärk — nautida rõõmu liikumisest värskes puhtas õhus, eemal kõigest pingu-tamasundivast, eemal kõigist muredest. Veel enam — paiguti on suusatamine peagu samasugune eluline tarve nagu sööminegi. Paljudes maades talvel rohkem suusataakse kui käiakse jalgsi. Paljud ei oska talve kujutellagi suusatamiseta, ja ka meil kasvab jõudsasti nende arv. Nagu põhjamaadel elu ise sunnib liikle-misel paksus lumes võtma abiks suuski, nii mujal on suusatamine kujunenud suureks kunstiliseks naudinguks ja ka võistlussportlikuks alaks, nagu põhjamaadelgi. Suusatamise elupraktiline külg on leidnud tiheda seose mitte ainult sportliku küljega, vaid ka puhta naudingutundega.

Suusatamine levib meil üha laiemale mitte sugugi enam aastatega ja kuudega, vaid päevadega. Suure põhjaneva töö sel alal on teinud aastate jooksul kait-seliit, tehes suusatamispropagandat, korraldades suusa-valmistamiskursusi ja talvespordinäitusi ning levitades suusasporti-artikleid. Laiale massile on kait-seliit too-nud suusatamise südame lähedale ja seda tööd jätkab kait-seliit tänuväärsetl pidevalt.

Piltliku ülevaate suusasporti suurest tõusust Eestis andis kait-seliidult korraldatud äsjane talvespordinäitus Tallinna börsisaalides, mis oli järjekorral kolmas. Väljapanekuid oli tunduvalt rohkem kui eelmistel näitustel. Need andsid huvilistele selge ülevaate, mida ja kust saada suusatamiseks, talvespordi populaarseimaks alaks. Näitus tõi selgesti silme ette, et vähemalt suusatamise alal ei vaja me enam välismaa kaupa. Kõike tehakse meil juba ise ja vägagi korralikult — suuski, sidemeid, keppe, suusamääret, suusasaapaid ja suusatamisriietust.

Asjatundlikul hindamisel ei jää kodumaal valmis-tatud suusad milleski maha välismaa omadest. Kaitse-liidult külvatud seeme suusavalmistamiskursuste korraldamise näol on kannud head vilja, mida näita-

vad arvudki. 1931/32. a. talvel korraldati kuus esi-mest kursust, kus 209 osavõtjat valmistas 326 paari suuski. 1932/33. a. oli kursusi juba 50 730 osavõt-jaga, kes valmistasid 814 paari suuski. Läänud talvel oli aga tõus eelmise aastaga võrreldes peagu kahe-kordne — 86 kursusel valmistas 1290 uut suusaseppa 1870 paari suuski! Praegugi — millal pole veel olnud üle Eesti õiget suusatamisilma — on üle riigi käimas 43 kursust. Edaspidi kavatakse kait-seliit suusaseppa-dele korraldada veel täienduskursused. Meie suusa-meistrid on pikema aja jooksul juba omandanud os-kuse valida välja suuskade valmistamiseks kohast puud, leidnud metsad, kust saab sobivaimat puud, ja on vilu-nud suusapuu kuivatamises ning väljatöötamises. Ja — mis kõige tähtsam — kodumaal valmistatud suu-sad täidavad kõigiti nende seatud nõuded.

Maal on põllumehele talvel päris mõnusaks ajavii-teks nokitseda muu kõrval paar suuski valmis — puu on ju odav. Paljud ülaltähendatud kursuste lõpetajad varustavad omavalmistatud suuskadega ümbruskonda ning juba praegugi mõni mees elatab end ainult suus-kade valmistamisest. Huvitav suusavalmistamiskursuste vastu on olnud elav kaugeimaiski maanurkades. Saa-remaal näiteks läinud aastal asjahuvilised rõhutasid kindlalt, et kursused on neil just nagu avanud silmad — varem valmistatud mõned küll suuski, kuid nende pik-kus olnud ikka kõvasti 3 meetrit!

Suusatüüpidest on meil massiliselt läbi löönud lü-hike ja lai suusk, n.-n. turist-tüüp, millega suusatamise armastajail on võimalik kolada ringi kõikjal, nii mägedel kui metsadeski, kohevil lumel ja tallatud radadel. See on mõnusaim tüüp. Tehakse meil aga ka võistlussuusk. Näiteks suusameistri Edgar Siitani omavalmis-tatud võistlussuusad võivad julgesti võistelda välismaa omadega. Läänud aastal Salpausselä suurvõistlustel suusatasid näiteks meie parimad omavalmistatud suus-kadel üle ootuste hästi, saavutades enam kui rahulda-vaid tagajärgi võrreldes meie oludega. Suusavalmista-mise alal tuleb aga hoida pidevat kontakti vennasrahva Soomega, kus järjekindlalt tehakse suuskade alal täien-dusi ja parandusi.

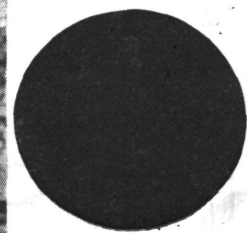
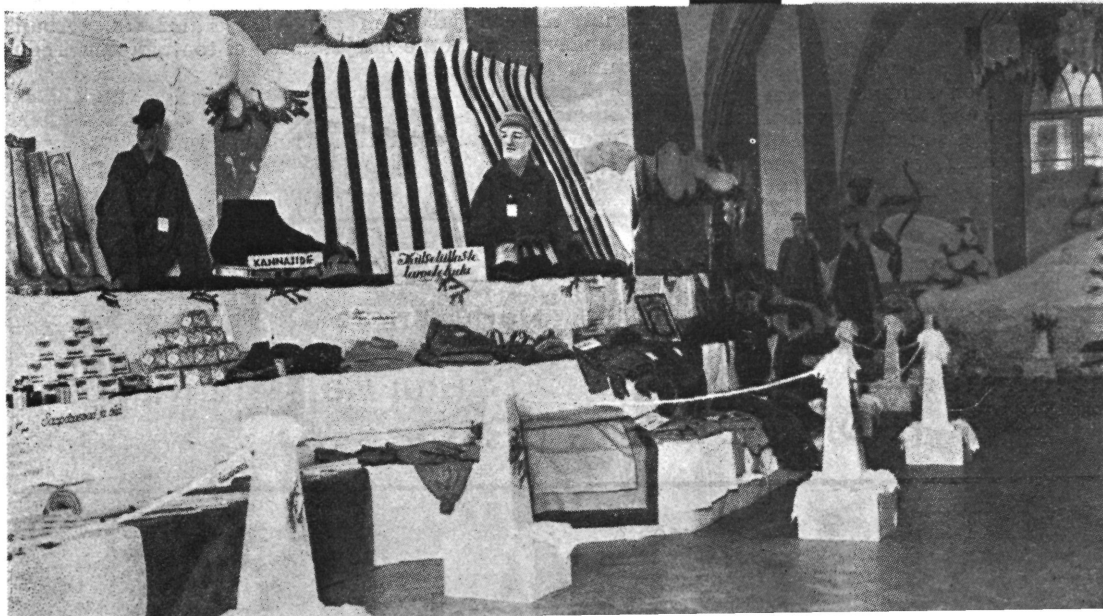
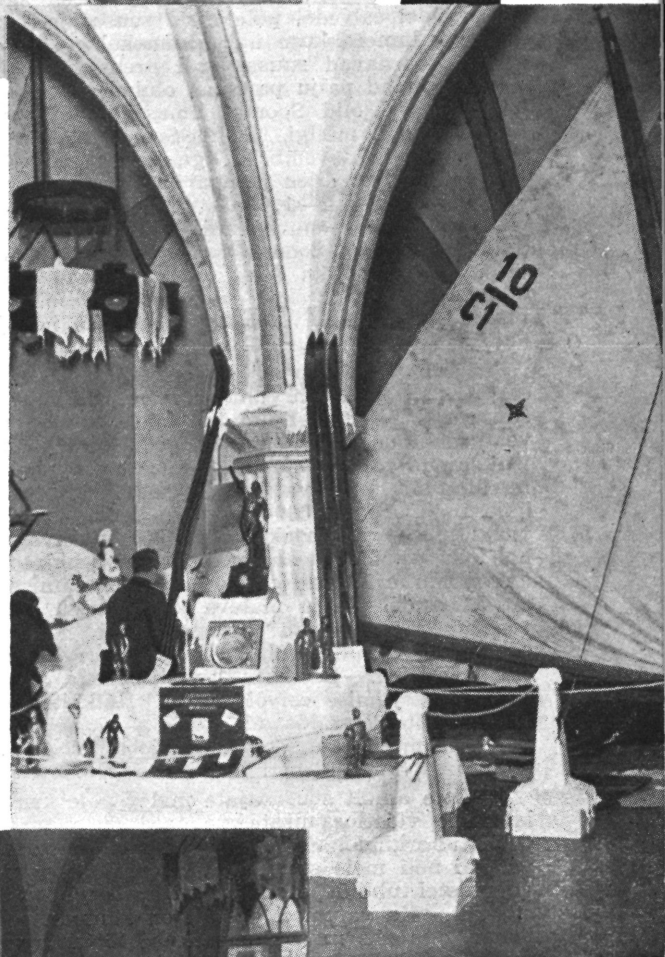
Välismaa suusad ei leia meil enam kasutamist oma kalliduse tõttu. Seega on saavutatud suur majandus-lik edu. Kui omal ajal välismaa suusapaari eest mak-seti paarikümne krooni ümber, siis on nüüd küllalt müügil kodumaa suuski hinnaga 5—8 kr. paar. Sama-sugune on lugu ka suusasidemetega. Välismaalt veeti sisse Siukola, Bergenthali ja Huitfeldti sidemeid ning müügil nõuti nende eest 7—13 kr. paarilt. Praegu on aga juba küllaldaselt saada kodumaal valmistatud side-meid 150 sendiga paar. Enam nüüd suusasidemeid välismaalt sisse ei veetagi. Kõige enam on löönud läbi Siukola sidemed ja meie oma tüüp — Kotka (kanna-) side. Kait-seliit on tänavu loonud aga uue sideme, mis valmistatakse terasplekist ühtki nahariba kasutamata. Säärased sidemed lähevad maksma ainult 125 senti. See „uus laps“ on praegu aga alles ristimata.

Ülal: mootorsportlase A. Tamveliuse konstrueeritud mootorsaan „Douglas III“. Tagaplaanil spordiäride väljapanekud
 Keskel: kaitseliidu talispordi auhinnad ja Euroopa kiireim jääpurjek „Spiga“
 All: kaitseliitlaste tarvetelao väljapanek

Terav puudus oli meil seni kodumaal valmistatud suusariietusest — puudus kodumaine riie, millest oleks võidud valmistada suusatamisülikondi. Nüüd on selle eest hakanud hoolitsema kudumistööstuse a.-s. „Kangur“, kelle vastavast eririidest vennad Toferid ja firma A. Kull on lasknud müügile suusatamisriided. Välismaa proovide järgi katsetati säärase riide valmistamist ja edu kroonis algatajaid — tänavu on see, mida läinud aastal veel prooviti, juba müügil, samuti vastavalt ka valmisriideid. See riie on kasutamisel osutunud korrallikuks ja suusatamiseks otstarbekohaseks tuulekindlaks riideks. Nüüd pole enam vaja kulutada välisvaluutat suusatamiseks vajalise tuulekindla riide ostmiseks välismaalt.

Samuti on saanud meil jalad alla ka suusasaabaste valmistamine. Veel mõni aasta tagasi kasutati meil laialdaselt suusatamisel n.-n. sõduri-tanke. Nüüd on kujunenud välja kindel suusasaapa-tüüp. Suuremateks valmistajateks on kaitseliidu tarvete laos ja A. Mölli tööstused Tallinnas. Valmistatavad suusasaapad on heast nahast, veekindlad ega jäta ka välimuselt midagi soovida.

Määratu edukäigu on teinud meil aga suusamäärde valmistamine. Pole just palju aega tagasi, kui suuskade määrimiseks kasutati vaha ja tõrva. Nüüd aga teab iga vähimigi suusataja, millist määret kasutada. Vanemate suusameistrite kõrval valmistab kaitseliidu tarvete ladu suurel määral suusamääret ja paljud teisedki on leidnud sel alal endale tööpõllu. Nimekaimaiks suusamäärdevalmistajaks on meil suusatamismeistrid — Joh. Koovit Viljandis, K. Kiili ja K. Roos Tallinnas, Th. Andersson Tartus j. t. Tänavu on kaitseliidu tarvete ladu lasknud müügile uudis-suusamäärde „Hoog“, mis sobib suuskade määrimiseks igasuguse ilmaga, kui kraadiklaas näitab alla nulli. See määre maksab ainult 25 senti, kuna „vanasti“ välismaalt toodud määre eest makseti ära oma kroon. Tegelikult meie oma suusamäärde on niisama head kui välismaa omadki, kuid — prohvet pole aga oma maal kunagi kuulus.

Kõige tähtsam meie suusatajaille on aga lumi ise — paljudel talvedel pole meie suusatajail sugugi rõõmustada lumerohkuse üle. Lumekehvad talved loomulikult pidurdavad suusaspordi arengut. Selles suhtes on põhjamaad palju paremas olukorras. Siiski näiteks läinud talvel olid Soomes ilmastikuolud umbes samasugused nagu meilgi. Põhja-Soome saab tavaliselt lumekatte juba novembris, aga läinud talvehooajal tuli seal lumi maha alles jaanuari lõpupoole ja teda oli ka vähe — tavalise 1—1,5 meetri asemel ainult pool meetrit. Sel aastal on Soomes aga olukord normaalsem. Sotkamos ja Ida-Soomes on lumi juba maas ja järved jääs. Kui meil ka alles jõuluks peaks maha tulema pidevam lumi, siis oleks suusatajail küllaltki aega harjutada ja teha ettevalmistusi „suureks hooajaks“, jaanuariks-veebruariks.

Eelolev suusaspordi hooaeg töötab kujuneda eriti elavaks. Oodata on tuhandeid asjahuvilisi ründama suusatamismärki. Läinudtalvine ründajate arv — veidi üle 1500 — töötab suurened kahe-kolmekordseks. Kui läinud talvel omandas suusatamismärgi 1030 asjahuvilist, siis eelseisval hooajal peaks väljaantavate märkide arv ulatuma 2000—3000-le. Armastus suusatamise vastu tõuseb ju järjekindlalt. Ka suusavõistlustelt tahab olla eelolev hooaeg rikkam kui eelmised. Eesti ja kaitseliidu esivõistlused 50 km suusatamises peetakse 27. jaanuaril Harju maleva korraldusel. Edasi 2.—3. veebruarini korraldab talvespordiliit Eesti esimesed talvemängud, mille puhul üle riigi korraldatakse suusatamismängusid. Seoses talvemängudega peetakse Tallinna suusatamise esivõistlused. Kõik kaitseorganisatsioonid koos korraldavad aga 16.—17. veebruarini Elva ümbruskonnas kaitseorganisatsioonide suusatamisesivõistlused, mis on eriti laiaulatuslikud.

Mitte ainult suusatajate malev pole kasvanud, vaid ka meie võistlussuusatajate tase on viimaseil aastail tubliti kerkinud. Seda näitavad tagajärjed. Läinud talvel sai neli meie suusatajat Soomes Salpausselä suurvõistlustel tubli õppetunni, esinedes seejuures üle ootuste edukalt. Ka varemایل aastail on käidud Soomes võistlemas, aga siis maastiku raskuse tõttu tavaliselt meie mehed ei jõudnud distantsi lähigi suusatada. Läinud talvel ennustasid soomlased samuti, et meie mehed jää-

vad poolele teele. Soomlaste ennustused osutusid aga seekord ekslikeks. Kaitseliitlane Edgar Siitan tuli näiteks 63. kohale, jättes oma seljataha üle 60 soomlase ja 4 sakslast, Jakob Tartu jäi 50 km suusatamises 73. kohale, jättes samuti seljataha üle 60 soomlase. Samas võistlusmaas tuli näiteks parim norralane Brodahel alles 44-daiks!

Meie suusasport murdmaasuusatamisel on jõudnud lapsekingadest välja suurte sammudega. Edasine arenemine nõuab pingutavat tööd lumekehvade talvede tõttu. Meie parimad suusatajad tulevad rannikult, kus lumeolud pole tavaliselt sugugi hiilgavad. Soomes annab parimaid suusatajaid Kesk- ja Põhja-Soome, kus talv on püsivam. Mis meil lumeajast ja -rohkest on puudu, see tuleb teha tasa vähesemal lumeajal pingutavamaga tööga. Kui edu läheb seniste sammudega, siis võime nelja-viie aasta pärast juba hakata konkureerima põhjamaade rahvastega.

Juba praegu on kindel, et murdmaasuusatamises on eestlaste tase otse põhjariikide järgmine, ees teistest rahvustest. Teised Euroopa rahvad on kindlasti eestlastest taga murdmaasuusatamises. Mäesõit ja suusahüpped on aga meie suusaspordi kaks valulast. Algaval hooajal kavatsetakse meil esmakordselt hakata läbi viima kombineeritud võistlust — 18 km murdmaad ühes hüppevõistlusega.

Suusahüpped — talvespordi efektseim ala — on meil täiesti söödis hüppemägede puudumisel. Eesti Suusaklubi tänuväärse algatusel on nüüd Nõmmel kerkinud hüppemägi, mille muldkehvalt on võimalik juba eelseisval hooajal sooritada hüppeid. Tulevasi suusahüppemeistreid peab andma meile noorsugu — hüppajaid saab arendada välja 15—17-a. julgetest poistest, kuna täiskasvanuist on raske saada asja selles suhtes. Tuleks ehitada väikesi, 20—25 meetri kõrgusi, suusahüppemägesid üle maa. Sel alal on seltskonnal ja omavalitsustel ees suur tööpõld. Sääraste väikeste hüppemägede ehitamine soodsal maastikul läheb maksma 400—500 kr. ümber. Veel odavamad tulevad nad, kui osa tööd tehakse talgutega. Kulu ei ole suur ja ühisel jõul-nõul on võimalik mõnelgi pool ehitamist läbi viia. Kui meie noored siis kasvavad kokku suuskadega ja hüppemägedega, ei jää me enam palju maha rahvusvahelisest tasemest.

Suusahüpped vajavad julgust ja kindlust ning seda annavad ka hüpped väikestelt mägedelt. Selge näite sellest andis O. Veldeman läinud talvel. Suurem Eesti suusahüpe on ainult 21 m, sooritatud Viljandis. Läinud talvel Salpausseläs hüppetrampliini teiskordsel katsetamisel saavutas Veldeman kerge vaevaga juba 38—40 meetrit! Andkem hüppemägesid ja suuski noortele, ja paari aasta pärast võib edule olla juba uhke. Peaasi on aga see, et hüppemägesid ka valgustataks. Kui noored ja huvilised koolist-tööst pääsevad pärast lõunat, siis on juba ilm pime harjutamiseks. Ainult pühapäevahommikune harjutamine ei too aga suuri edu-samme.

Suurima edu kindlustamiseks ärge jätku aga ükski suusasportlane iga päev palumata, et ilmataat annaks järgneval päeval võimalikult rohkem lund!

Pen.

Elegantseim ja moodsaim kohvik Tallinnas

Café „EDEN“

Harju tän 32
Telef. 440-20

Päeval raadiomuusika.

Õhtul 1/26 — 1/212 mängib

KONTSERT-TRIO

Kaitseliidu töö ja elu

Tallinna malev ja allüksused pühitsesid oma 10 aasta juubelit

November ja detsember möödusid Tallinna maleval pidustuste tähe all, sest kõik maleva allüksused — malevkonnad — pühitsesid oma 10-dat sünnipäeva.

Tallinna malev

pühitses oma 10-dat aastapäeva koos Lõuna malevkonnaga ja naiskodukaitse ringkonnaga. Juubelit pühitseti piduliku aktusega, kus malevale töid tervitusi seltskondlike organisatsioonide ja kaitseväe osade esindajad. Tõrvikutega rongkäik korraldati läbi linna Toompeale, kus malevat tervitas riigivanem K. Päts ja tänas malevlasi suure tehtud töö eest riigi julgeoleku ja rahu kindlustamiseks. Tervitusele vastas maleva pealik R. Lints ja riigivanemale hüüdis malev jõulise kolmekordse „elagu“. Toompealt marsiti orkestri saatel kaitseliidu maja ette.

Kalevi malevkond

pühitses oma aastapäeva traditsioonilise tõrvikrongkäiguga läbi linna ja omavahelise koosviibimisega E. S. S. „Kalevi“ ruumides, kus jagati aasta jooksul esikohta-

dele tulnud laskureile auhindu ja üteldi vastastikke tervitusi.

Toompea malevkond

pühitses oma juubelit piduliku aktusega ja koosviibimisega, millest osa võtma oli kutsutud rida seltskonna ja avaliku elu tegelasi. Aktusel üteldi malevkonnale ja ta pealikule riigisekretär K. Terrasele sooje tervitusi valitsusasutuste juhtidelt ja naabermalevkondade pealikutelt. Ühtlasi jagati välja rida väärtuslikke ränd- ja individuaalauhindu malevkonna parimaile laskureile ja sportlasile.

Sadama malevkonna

aastapäeva pühitsemine möödus pidulikult ja ülevas meeleolus. Malevkonda ta juubelpäeval tervitasid ja tänasid ustava riigikaitse töö eest paljude organisatsioonide ja asutuste esindajad, kellel oli olnud malevkonnaga aastate jooksul ligemaid kokkupuuteid.

Kopli malevkonnale

annetati ta aastapäeval lipp, mille valmistas malevkonna naisjaoskond, seltskonna lahkelt toetusel. Lipu õnnistamine ja üleandmine toimus Koplis, Tehnikumi esisel platsil peetud paraadil. Lippu õnnistasid õpe-

KOPLI MALEVKONNA LIPU ÕNNISTAMINE

Lippu hoiavad naiskodukaitse Kopli jaoskonna esindajad. Õnnistab õpetaja Fr. Stokholm

Kaitseliidu ülema asetäitja kolonel A. Balder annab lipu üle Kopli malevkonna pealikule J. Kaubale

taja Fr. Stokholm ja ülempreester N. Päts. Kaitseliidu ülema nimel andis lipu üle malevkonna pealikule J. Kaubale kaitseliidu peastaabi ülem kolonel A. Balder. Naelad lipuvarlasse löid kõik Tallinna malevkondade ja Kopli seltskondlike organisatsioonide esindajad.

Raudtee üksikpataljoni

Aastapäeva pühitsemine toimus Raudteelaste Kodu pidulikul aktusel. Kaitsevägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner avas mälestustahvli, mis on paigutatud Raudteelaste Kodu saali seinale, nende raudteelaste mälestuseks, kes langenud vabadussõjas.

Ida malevkond

pühitses oma aastapäeva aktusega ja koosviibimisega Tallinna maleva majas. Aktusel viibisid maleva pealik ja naabermalevkondade esindajad. Kanti ette 10-aastase tegevuse aruanne ja jagati auhindu malevkonna sportlasile.

Kaks uut raamatut kaitseliidust

Tallinna ja Tartu maleva teosed kümnendal aastapäeval.

Kaitseliidu Tallinna malev.

Maleva kümnendaks aastapäevaks anti välja raamatuna ülevaade Tallinna maleva senisest tegevusest ja koosseisust. Mõningate viivituste tõttu ilmus alles nädalapäevad pärast aastapäeva soliidses kaustas teos, milles leiduvad Tallinna maleva asutamise eellood kuni tänapäeva kaitseliidu malevani. 168 lehekülge tihedat kirja annavad pildi meie pealinna kaitseliidu kujunemise ja selle järkjärgulise arenemise kohta. Eriti väärtuslikuks tuleks seda raamatut pidada küll ta ajaloolise külje poolest, kuna esimesed poognad on rikkalike ajalooliste dokumentide ja ajalooliste esemete piltidega illustreeritud.

Teos jaguneb kolme ossa. Neist esimene käsitleb „Omakaitset“ vene ajastul ja Eesti algpäevil. Teine osa on pühendatud vabadussõja-aegsele „Eesti Kaitse Liidule“, kuni 1924. a. detsembri sündmusteni. Kolmas ja kandvaim osa on ülevaade meie praeguse kaitseliidu tööst Tallinna malevas, jagunedes 10 peatükiks, mis on järgmised: 1) Tallinna maleva organiseerimine, 2) Maleva arvuline koosseis, 3) Maleva maja, 4) Mustamäe lasketiir, 5) Väljaõpe, 6) Sport, 7) Allüksused — ülevaated kõigi 17 allüksuse kohta, 8) Sanitaarkorraldus, 9) Naiskodukaitse ringkond, 10) Noorkotkad.

Kaitseliitlased!

PARIMAST PAREMAD ON

«**TERVISE**»
LIMONAADID

HERNE TÄN. 14. TELEF. 463-35
TALLINN

MART MILLER †

13. detsembril s. a. varises manalasse Tallinnas, oma kodus, kaitseliidu Tallinna maleva Lõuna malevkonna malevlane Mart Miller.

Mart Miller sündis Tartumaal Vaimastvere vallas 25. novembril 1865. a. Õppinud mehhaanikuks, kadunu siirdus Tallinna, kus omandas varakult populaarsuse kui hea sõber ja tubli töömees. Usina töö tulemusena M. Miller võis alles tänava aasta jaanuaris vaadata tagasi oma enda katla- ja masinavabriku 25-aastasele tegevusele.

Mart Miller oli tuntud kui tulinahkõõmsid kujusid isamaaliselt mõttevate kodanike peres. Kadunu oli aktiivsemaid liikmeid 1918. a. „Omakaitse“ organisatsiooni Tallinna I jaoskonnas. M. Milleri teeneks va-

Mart Miller

badussõjas oli soomusrongide liikuva remonttöökoja asutamine, millise organiseerimiseks vajalised materjaalid ja kulutused tulid kanda peamiselt M. Milleril endal.

M. Miller ei jäänud eemale ka 1924. a. reorganiseeritud kaitseliidust, töötades kaasa selles algusest peale Lõuna malevkonna reamalevlasena, püüdmata paista silma, kuid täites kohusetruult ja armastusega oma peale vabatahtlikult võetud kohustusi, olles elavaks eeskujuks paljudele noortele. Teenete eest kaitseliidu vastu omas kadunu Kotkaristi.

Vähe on sellaseid liikmeid kaitseliidul, kui oli M. Miller. Seda suurem on lein kogu kaitseliidus sellase liikme kaotuse puhul.

Puhka rahu Mart Miller!

Käesoleva teosega on Tallinna malev annud näite maleva ajaloolise kokkuvõtte koostamiseks. Pealinna malevana on tal selleks küll kõige rohkem eeldusi, kuna mitmed ajaloolised arhiivid ja muuseumid on Tallinna malevale kättesaadavamad. Ei või küll väita, et raamatut veelgi vastuvõetavamana poleks suudetud koostada, kuid siin on piire ette tõmmanud ka majanduslikud võimalused — maleva pealik ja juhatus on käsikirju pidanud mitmeti lühendama ja kärpima. Selle tõttu on ka käsikirjadega võrreldes langenud välja kirjeldustest suurem osa, jättes ruumi vaid faktide loetelule. Kui tõmmata paralleele näit. Soome Suojeluskunta vastavate väljaannetega, siis puudub meil piltide materjaali alal see isikute loetelu rohkus, kuna tekstiline materjaal ehk võib neid kaaluda ülegi.

*

Tartu maleva kümme aastat.

Oma kümnenda aastapäeva pühitsemiseks 8. ja 9. detsembril Tartu malev välja raamatu, kus leiab käsitsemist möödunud aastate tegevus. Rikkalikult kaunistatud piltidega, diagrammidega ja tabelitega raamatust saab lugeja ümariku pildi maleva loomisest kuni tänase päevani. Teose võib liigitada kolme suuremasse ossa: 1) ülevaatlised kirjutused kaasaegseilt mälestustest ja üksikute episoodide kirjelduse kujul, 2) maleva tegevuse aruanne, 3) maleva allüksuste ja erioorganisatsioonide tegevuse ülevaated. Pealeselle nimetatakse neist liikmeid, kes maleva asutamisest kuni tänapäevani maleva tööd on võtnud osa.

Esimeses osas, mis algab kaitseliidu ülema kirjutusega ja mis esiküljel riigivanema pilti kandes toob ka kõigi kirjutuste autorite pildid, leidub artikleid riigikohtunik P. Kannilt, end. pealikult kol. V. Saarse-

nilt ja teistelt, leidub pilte ka maleva juhatustest, mitmetest pealikute, tegelaste gruppidest ja mõningaist manalasse varisenud tegelasist. Maleva aruande osas leidub hulk andmeid maleva koosseisu kohta nii kirjelduste kui ka diagrammide ja tabelite näol. See osa on koostatud üksikute tegevusalade aruannete kujul, millised malevas on leidnud harrastamist. Lõpuks maleva juhatusse kuuluvate ja ennem kuulunute nimed. Maleva aruandele järgneb ülevaade naiskodukaitse ringkonnast koos kodutütardega, siis kõigi malevas tegutsevate üksuste tegevuse ülevaated koos nende tegevuse piltidega ja koosseisu diagrammidega, samuti ka noorte kotkaste maleva tegevuse ülevaade.

Ka väliselt on raamat üsna nägus oma sinise kaanega, mida kaunistab suur maleva kümne aasta mälestusmärk. Lehekülgede arvu tõstab rohke kuulutuste hulk, mis on võimaldanud raamatut tehnilisest küljest viimistella kuludest hoolimata.

*

Vanim ja kasulikem

riidekauba ostukoht oli ja jääb

F. E. PISAREV

Suur Tartu mnt. nr. 1.

Soovib suures valikus:

kodu- ja välismaa ülikonna-, palitu-, villaseid ja siidkleidiriideid. Aknakardinaid. Pesu-, mööbli- ja suusaülikonnariideid. Villaseid ja puuvillaseid lõngu.

Mõlemad uudisteosed pakuvad esijoones vastava maleva koosseisu kuuluvaile oma maleva ajaloolist materjaali, mida tuleb tunda põhjalikult. Kuid ka kõik teised, kes vähegi meie seltskondliku omakaitse organisatsiooni arenemiskäigust soovivad saada pilti, ammutavad neist raamatuist külluslikku materjaali nii sõnas kui ka pildis. Raamatud on saadaval asjaosaliste malevate staapides hinnaga 1 kroon.

Asutati naiskodukaitse Tallinna maleva staabi jaoskond

Tallinna maleva pealiku otsusel kutsuti ellu naiskodukaitse Tallinna maleva staabi jaoskond, missugune vahetult allub maleva pealiku abile ja mille hooldamisele kuuluvad kõik maleva eriüksused. Nii tuleb vastasutatud jaoskonnal olla valmis aitama tervelt seitset üksust. 9. novembriks s. a. kokkukutsutud asutamiskooselekul valiti jaoskonna juhatus ja revisjonikomisjon ning määrati kindlaks esialgne tegevuskava. Esinaiseks kinnitati maleva pealiku poolt pr. A. Ratas-sepp.

Uus jaoskond on hakanud kohe energiliselt tööle, korraldades igal reedel tööõhtuid. Esialgu on peamine rõhk suunatud liikmeskonna komplekteerimisele, mille arv mõne nädalaga juba on tõusnud üle paarikümne. Esimese avaliku väljaastumise jaoskond korraldas 9. detsembril s. a. kella-viie-tee näol „Estonia“ valges saalis. Selle esimese ürituse jaoskond võib lugeda täiesti kordaläinuks nii majanduslikust küljest, andes jaoskonnale esimese rahalise aluse, kui ka tõendusena Tallinna seltskonna soojast poolehoiust. Valge saal oli tulvil kogunenud rahvast, eesotsas kaitseministri, riigisekretäri ja paljude tuntud avaliku elu tegelastega. Sõbralikus ja lõbusas meeleolus veedeti paar tundi ning jäädi ootama jaoskonna järgmisi väljaastumisi.

Tallinna maleva üksikeskadroni ratsavõistlustelt 8. dets. s. a.

Karge detsembrikuu laupäeva õhtu. Külm kipub vägisi näpistama kõrvu. Rahvast rühib kiirendatud sammul, küll üksikult, küll jõukudena, Gonsiori tänaval asetseva maneeži suunas. Tavaliselt vaikse ratslahoone ümbruses täna otse keeb elu. Auto auto jälle peatub hoone ees ja puistab oma sisemusest välja nii daame kui ka härrasid. Peagi on kõik tribüünid vallutatud edas-tagasi sõeluvast rahvahulgast.

Kellaosutid nihkuvad järjekindla täpsusega 7-le õhtutunnile. Hetk hiljem kuulutab trummide pöörin ja fannaaride helid võistlused avatuks. Kohe avanevad ratslahoone külguksed, kust ilmuvad ühekaupa välja ratsanikud, et rivistuda sirge reama tribüüni ees. Pärast defileerimist publikule lähevad võistlused otsekohe lahti.

Alatakse hüpetega. Kuna hüpete vastu on kõvasti treenitud, siis muutub võistluste õhkkond terava konkurentsi tõttu õige pinevaks. Tihe kontakt näib valitsevat publiku ja võistlejate vahel. Iga ebaõnnestunud hüppe puhul tribüün otse ohkab, õnnestumiste korral aga juubeldab. Peagi langevad välja eelmiste aastate esikohtade mehed ja mitmekordsete ümberhüppamiste järele tulevad lõpuks kohtadele: 1. plk. E. Triumph hobusel Oppi; 2. plk. M. Virbel hob. Maxim; 3. plk. O. Otsmann hob. Eedi; 4. plk. H. Becker hob. Ermas; 5. plk. V. Rebane hob. Johanna ja 6. plk. E. Jürgenson hob. Mart.

Hüpete lõpul tõusis takistuste kõrgus 145 sm, mille ületas puhtalt ja karistuspunktideta vaid plk. E. Triumph.

Hüpetele järgneb rebasepüük. Võistlus saab vaevalt alata, kui lõpebki kohe. Rebane kaotas oma saba liig ruttu. Ratsanik rebase osas ei omanud vajalist kiirust ega painduvust kurvidel, mispärast olaku vahele pistetud rebasesaba äranäppamine tundus liig kergena.

Effektse ja silmale nauditava vahepalana esitatakse publikule vahepeal kadrilli, mille ettekandmisega tulevad libedasti toime daamid Tallinna ratsaspordi klubist ja nende partnerid üksikeskadronist.

Uudisalana oli võetud esmakordselt võistluskavva zemkhana — vanadelt greeklastelt laenatud võistlusmäng. Tähendatud võistlus koosnes neljast osast. Kõigepealt tuli traavi ümber posti sõites kerida lahti posti ümber mähitud kitsas paberilint, seda katki rebimata. Seejärel tuli sõita kolm ringi ümber maneeži: esiteks ääreni täidetud veeklaasiga, teiseks kanamunaga supilusikal ja kolmandaks põleva küünlaga. Kõik ringid tuli läbistada järjekorras sammu, traavi ja galopis.

Võitjaks loeti see, kes sooritas iga võistlusosa kolm etappi vähima arvu karistuspunktidega, s. t. kel oli pärast sõitu kõige rohkem vett klaasis, kelle kanamuna jäi supilusikale ja küünal põlema.

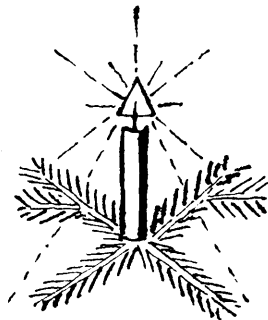
Võitjaks tuli plk. H. Blomerius.

Võistlused lõppesid sultanivõistlusega, mis oli samavõrra lõbus kui pinev. Hoope said seal nii võistlejad kui ka hobused. Valged ja sinised paberituled aina lendasid. Üldises rüsinas löödi isegi üks võistlejaist — vahtmeister Jüri — sadulast välja. Mees kukkus koos sadulaga oma ratsult nagu tuhakott. Vist oli selle põhjuseks sadulavöö katkemine. Võitjaks tulid lõppeks sinise poole ratsanikud.

Võistluste lõppedes jagas maleva pealik major Lints võistlejaile välja auhinnad ja tänas ratsanikke tehtud töö eest.

Pikkamööda tühjenesid ka rõdud publikust.

H. N.

Vabavere noorkotkaste jõulud

Rühma tegevusraamatu järgi

Jõulukavatsused pidid seekord Vabavere poistel peaaegu nurjuma, sest ettevalmistuste täies hoos olles selgus, et Vabavere poiste kotkas peab jõulunädala eel pikemaks ajaks sõitma ära — linna haige tädi juure. Kuid üks seal, kus häda kõige suurem, ole abi kõige lähem. Arvold, salgapealikult, kes on linnas kaitseväeteenistuses, tuli kiri. Ta teatas, et oli saanud puhkuse kogu jõuluajaks, et tema olevat üks vähestest, kes olid saanud nii pika jõuluvaheaja korralliku ja eeskujuliku teenistuse tõttu. Seda rõõmu, mis oli siis Noorkalevite salgal ja teistelgi poistel, sest jälle oli kohal vilunud juht, kelle käe all noorkotkaste asjade korraldamine kujuneb päriselt lapsenänguks.

Ega need ettevalmistused enam keerukaks kujunenudki. Oli ju möödunud aastal esimesed kogemused saadud, metsavahiga sidemed veel tollest ajast head ja pealegi olid kõik Vabavere noorkotkad suvel metsakustutamisel olnud abiks, mille tõttu kahe jõulukuuse saamine kujunes hõlpsaks — oli jõulukingiks.

Ka kingituste pakikesed olid valmis vaadatud — seekord viiakse noorkotkalik jõulukink kingsepa kehva

perekonna lastele, kus kolm põlvepikkust mudilast sellest tunnevad heameelt. Jõuluheategu — seda teati juba aegsasti ja valmistati samuti aegsasti ning hoolikalt.

Aasta jooksul on Vabavere noored kotkad endile soetanud veel ühe tähtsa sõbra. Juhtus see nõnda, et Vabavere vallavanema abil, kes on ka kaitseväe kompanii pealikuks ja rahva seas Tõistre Jussi nime all tuntud, tuli olla abiks kaitseväelastega ühe mõrvari jälgimisel. See oli pugenud peitu metsadesse. Noored kotkad olid aga metsaserval laagris ja mängisid luuremängu, kui leidsid rautatud saapa talla jälje. Arvo, salgapealik, õpetas poisse seda joonistama. Märgiti üles kõik erilised tunnused, ja kui tuldi tagasi laag-

risse, tuli parajasti Tõistre Juss ning päris, kas poisid on näinud võõrast, teatud tunnustega meest. Juhtus vaatama ka poistel käes olevat joonistust ning tundis kohe mõrvari tallajäljendi. Seega saadi teada, kuhu poole ta oli liikunud. Kaitseväelased juhiti sinna ja varsti leiti mõrvar ühest heinaküünist. Kompanii pealik sai poistele suureks sõbraks, sest poleks olnud neid ja nende tähelepanekut, oleksid otsimised läinud sootuks teisele poole. Nüüdsest peale aga toetas vallavanema abi noori kotkaid nende tegevuses ja võimaldas koguni vallamajas ruumi koonduste pidamiseks. Selle tõttu võisid Vabavere rühma poisid oma jõulukoondusegi pidada vallamaja suures saalis.

Nii juhtuski, et kogu rühm oli koos jõulupuul vallamajas. Naaberrühmast oli kaks poissi külla tulnud, kodutütarde vanem salga tüdrukutega ja noorkotkaste vanemaid lähimatest taludest oli hulgana koos. Arvo käsutas noorkotkaste rühma laua ette, süüdati kaks küünalt piduliku koonduse korra kohaselt, poisid ühes külalistega laulsid hümmi ja Arvo ise vinnas sini-mustvalge lipukese laual masti. Jõulupuul seisis toas, kuid rahvas imestas, et sel ei olnud ühtki küünalt küljes. Ent poisid löid end ritta, igaüks võttis taskust küünla ühes omavalmistatud küünlajalaga ning Arvo käsutas: „Kandke edasi tuld, mis meid igal pidulikul koondusel valgustab, mis meid laagrilõkkel ja toakolde soojendab. Olgu see jõuluõhtul meie ühendajaks haljalt kuuseoksalt.“ Ja paari minuti järele olid poisid ja kodutütredki, kel ka olid küünlad varuks, need reastikku laualt süüdanud ja asetanud edasi jõulukuusele.

Vanakotkas-koolijuhataja pidas jõulujutluse, kõneldes Jeesuslapse sündimisest. Lauldi kirikulaule, kodutütred tõid külakostiks paar koorilaulugi. Seal aga kostis koputus, üsna mehine koputus, uksele, ja sisse tuli — jõuluvana ise. Kinkide kott seljas, endal suur habe suus. Üleni valge, punane läki-läki peas. Päris,

et kas selles peres ka häid lapsi olevat. Ja mis vormi need poisid-tüdrukud siin õige kandvat? Noored kotkad? Ja kes need siis on? Tema, vana mees, ei teadvat noorte asju. Olevat küll kuuteistkümmne aasta eest „noorte kotkastega“ kokku puutunud, kel tookord olid olnud kibedad päevad. Neil ei olevat olnud korralikke vorme seljas, aga püssid olid olnud käes. Ega püssidki ole olnud korralikud, kuid kotkad suutnud siiski kodumaa vaenlase vastu sõdida. Kaitsnud isamaa vabadust, ise sageli külmanud, haavatud, näljas. Aasta hiljem aga, kui ta jälle noid noori kotkaid külastanud, olnud neil veidi paremad päevad, sest vahepeal olid nad vaenlase kodumaa piiridest välja ajanud, olid ikka veidi riideid selga saanud ja mitmesugust paremat relva ka — kas vaenlastelt ära võtnud või jälle saanud sõpradelt-liitlastelt. Ainult et aasta jooksul üsna mitmed neist olid kodumaa mulda puhkama läinud, mitmed aga kal-leima vara — tervise — toonud ohvriks isamaa altarile. Kas need pisikesed pojad ja tüdrukud ka järsku sõdi-mas olevat ja kelle vastu siis? Kus olevat nende püssid?

Jõuluvanale seletas Mikk, salgapealik, et noored kotkad on head ja hoolsad lapsed. Nemad ei võitle küll püssiga ja mõõgaga, aga võitlejad on nad küll. Nad võitlevad laiskuse ja rumaluse vastu, tõrjuvad välja loidust eesti rahva noorsoo hulgast. Õpivad hoolsasti ja tahavad selle kaudu kasvada meesteks meeste ridadesse, vääreiks neile, kes vabariigi vabadust kaitses vaenlast välja tõrjunud ja õilsad eeskujud nende jaoks püstitanud. Mitte püssiga ja kuuliga, vaid ligimesearmastusega, igapäevase heateoga ja kõikide aitamiseega relvastatakse praeguste noorkotkaste read. Tutvustas veel jõuluvanale noorkotkaste seadusi ja raudseid seadusi ning töötust.

Kodutütarde vanem kõneles ka jõuluvanale — kodutütardest. Et need olevat hoolsad töötajad oma kodu kaunistamiseks ja kalli väikese Eesti ülesehitamiseks. Et nad aitavat ema koduses talituses, hoolitsevat oma tervise eest, et võrsuda tugevateks neidudeks, et isamaa hädaohtu sattudes osata täita nendele langevaid ülesandeid, harilikus elus aga suuta oma kodu hoida korras. Seda olevat vaja õppida, harjutada maast-madalast pihta. Et õppivat toitu keetma, haavu siduma, haigeid ravitsema...

Jõuluvana oli aga uudishimulik. Tahtis veel teada, et milleks on vaja siis ikanda vormi.

Väike Jukugi teadis siin seletada. Vorm olevat ühtlustajaks. „Noori kotkaid on väga palju, nad on kõik üks vennalik pere. Aitavad üksteist, kus aga saavad. Kuidas aga ilma vormita tunda üksteist? Ja siis veel — vorm ühtlustab. Noorkotka vormis ei tea keegi, et minu vanemad omavad ainult väikese asunduskoha, kuna Kaljo vanemad võivad talle valmistada mitu pidukuube aastas. Meie hulgast ei tehta vahet vaese ega rikka vahel. Ja kui oleme vormis väljas, siis on igäihel ilus vaadata Eesti kasvavat noorpõlve ja kõik teavad, et need on kaitseliidu noortepere, noored kotkad.“

Nüüd tahtis jõuluvana näha, mida noored kotkad oskavad. Pisike pesakotkas Paul astus ette ja luges

laulu jõuluvanast. Sai selle eest kingi. Siis tuli ette neli poissi Noorkallevite salgast. Igäiüks tõi esile kentsaka riistapuu, löid sõrmed aukudele ja puhusid. Kõlas

ilus jõululaul, neljal häälel. Kõlas nii ilusasti, et juuresolijad ei saanud pidada ja laulsid kaasa. Veel mitu muusikapala mängisid need neli poissi uutel pillidel — okariinidel. Noodist mängisid ka. „Uhti, uhti uhkesti“ ja „Kaunimad laulud“ kanti päris meisterlikult ette. Jõuluvana sai siis teada, et need olid need uued pillid, mida Noorte Kotkaste peastaabi soovitusel kõik noored kotkad on hakanud mängima. Jõuluvanagi sai ühe pala maha mängida. Kodutütred laulsid ka jõuluvanale. Siis alles said kõik koosolevad noored kinke suurest kotist. Kes sai maiustusi, kes uue kaelarätiku või vöö ühes pandlaga noorkotka vormi juure. Üks sai sukad, teine kindad. Igäiühele olid kingid hästi valitud, mõnele tundus, nagu oleks kindalõng sama, mis emal oli kodus olnud. Aga rõõmu oli kõigile. Viitsakimp jäi jõuluvanal selles peres vöö vahele tarvitamata. Nii oli Vabavere rühma jõulukoondus.

Üks tähtis ettevõtte oli veel pühade vaheajal ette valmistatud. Poisid käisid metsas, töid kuuseoksi ja tassid need kalmistule. Käisid siis rehadega ja lumelabidatega ringi. Ikka surnuaia ümbruses ja seal asetseva langenud vabadusvõitlejate mälestusmärgi juures. Ja kolmandal jaanuaril leidsid ümbruskonna elanikud, kes olid tulnud vaatama omaksete kalmukünkaid, et kõigi vabadussõjas langenute kalmudel oli lumi siledaks tasandatud, ilusad nelinurgad kuuseokstest lumele kaetud valge lumiristiga keskel, mälestussamba aluse ees oli samuti suur nelinurk vabadusristi kujuga keskel. Kuid veel midagi nägid elanikud selle päeva õhtul. Pimedaks oli läinud juba, talvine öö oli saabumas, aga — surnuaialt vaiksest ööpimedusest paistsid tuled. Uudishimuga mindi vaatama ja leiti, et iga langenu hauda ehtis kolm põlevat küünalt ja samba ees oli neid terve hulk — täpselt niisama palju kui sambal langenute nimesid. Vaid ühe noorkotka ema teadis, kuidas tema poeg ja kaaslased-noorkotkad ise neid küünlaid, hästi jämedaid, olid hoolega valmistanud. Nüüd nad põlesid seal, mälestuseks kangelasile, vaherahu allakirjutamise päeval.

Nii austasid Vabavere noorkotkad omanurga vabadussõja kangelasi, väsinud kotkaid.

Ülevaate koostanud Vabavere noorkotkaste tegevusraamatu järgi kotkapoeg Julku T.

Vene punalaevastiku küilakast Eestile 1918. a. jõuluks

Üldjoontes on meil teada vene punalaevastiku kallaletung Eestile 1918. aastal jõulupühade ajal, millal kaks vene miinilaeva „Lennuk“ ja „Vambola“ sattusid Aegna taga inglise miinilaevade kätte. Nüüd on oma poolt selle huvitava episoodi kohta avaldanud oma mälestused „enamlaste esimene lord“ F. Raskolnikov, kes tol ajal oli vene rahvakomissariks ja hiljem kauemat aega Eestis vene saadikuks. Laseme jutustada autoril. Toome ära ka meie tollaegsete meremeeste jutustused selle loo kohta

1918. aastal oli Venemaal merejõudude alal rahvakomissariks ja revolutsioonilise nõukogu liikmeks Felix Raskolnikov. Ta juhatas isiklikult Tallinnale kallaletungi operatsiooni ja langes seejuures inglaste kätte vangi. Oma mälestustes jutustab ta.

Juba 1918. a. novembris tsirkuleerisid Petrogradis kindlad jutud, et inglise sõjalaevastik on ilmunud Soome lahte. Punaväe juhatus tegi mitmel korral katsed toimetada kuulduste kindlakstegemiseks luuret Soome lahes allveelaevadega, kuid iga kord äpardus see, kuna allveelaevastik polnud küllalt korras kaugemat sõitu võtma ette. Laevastikus valitses korralagedus. Samal ajal hakkasid aga kurjaennustavad jutud ikka rohkem ja rohkem levima ja inglise sõjalaevastiku Soome lahes viibimises polnud siis enam kahtlust, kui ühel päeval vene punalaevastik püüdis kinni inglise raadiogrammi, milles paluti lootse saata vastu. Revolutsiooniline nõukogu seisis nüüd tõsiasja ees, et tegemist pole mitte naljaga ja kuulujuttudega. Pärast pikki ja ägedaid diskussioone otsustati luurekäik võtta ette. Hoolimata sellest, et F. Raskolnikov tol ajal oli noor ohvitser, mišmani aukraadis, pandi see raske ja vastutusrikas ülesanne talle. Seda nõudis revolutsiooniline karakter.

Jõululaupäeva õhtul, 24. detsembril, peadmiraliteedis laevastiku juhi eesistumisel oli salajane väejuhtide koosolek, kus arutati salajast operatsiooni. Nõupidamisest võtsid osa merejõudude tegelik juht Sarubajev, end. keiserliku peakorteril lipu-kapten Altfater, merejõudude staabiülem Weiss ja operatiivosakonna ülem Blinov — kõik vanad kaadriohvitserid. Lõpuks jõuti otsusele, et laevastiku laokil oleku tõttu võidakse panna välja õige nõrk jõud — liinilaev „Andrei Pervozvannõi“, ristleja „Oleg“ ja kaks miinilaeva „Spartak“ (end. „Mikluha-Maklai“) ja „Avtroil“. Altfateri ettepanekul võeti vastu järgmine operatsiooniplaan — „Andrei Pervozvannõi“ asub positsioonile rinde seljataga, Šepelevi tuletorni juures, Kroonlinna läheduses; „Oleg“ jääb Kõrgesaare piirkonda, kuna kaks miinilaeva tungib sisse Tallinna lahte, tulistades Aegnat ja Naissaart, et jõuda selgusele nende kaitsevõimes ja samal ajal toimetada ka luuret. Kui võtta arvesse nende miinilaevade suurt kiirust, 30 sõlme tunnis, siis ei olnud neil siin suuremat riskida ja nad oleksid ülesannet võinud täita. 25. detsembri varahommikul jõudis Raskolnikov Kroonlinna ja „Spartakil“ tõsteti üles „sirp ja haamer“.

Jäälõhkujad hakkasid liikuma, lõhkudes neile järgnevaile laevadele teed. Kroonlinna kindlused paistsid veel silma, kui „Avtroil“ juba oli summitud pöörduma tagasi. Tal polnud küllaldaselt peal naftat. „Ainult 1918. a. laokil olukorras olid sellased nähtused võimalikud“, tähendab sel puhul pateetiliselt enamline minister.

Õhtuks jõudsid „Oleg“ ja „Spartak“ Kõrgesaare piirkonda ja jäid seal ankrusse. Miinilaeva ühiskajutisse

kogunesid teelaua ümber — uhke ja korranõudja komandör Polivanov, lõbus tüürimees Šobin, kes oli tuntud väsimatu anekdootide jutustajana, endasse süvenenud suurtükimees Vedernikov, kunagi mitte müllägagi rahulolija ja nuriseja insener-mehhaanik Neuman, tark ja asjalik operatiivstaabi ülem Struiski ja Raskolnikov. Omavaheline vestlemine kestis kaugelt üle kesköö. Nii saadeti siis Kõrgesaare all öö rahulikult mööda, oodates hommikut, millal pidi jõudma kohale „Avtroil“. Siis saadi aga šiffreeritud telegramm, et „Avtroil“ pole veel sõiduvõimeline. Seetõttu tuli „Spartakil“ ükski see operatsioon viia läbi.

Hommik oli selge, kuid külm. Miinilaevale pandi täiskäik peale ja kurss võeti Tallinna lahele. Siin paistsid juba Aegna saare kontuurid. Julgeoleku kindlustamiseks oli vaja jõuda selgusele, kas saarel pole mitte patareid. Müllalgi olid nii Aegna kui ka Naissaarel 12-tollised suurtükipatareid, kuid 1918. aastal pärast vene sõjaväe paanilist taganemist, lasti need õhku. „Spartak“ avas tule. Aegna patareid vaiks ja see andis julgust toimetada luuret.

Niipea aga, kui „Spartak“ oli jõudnud Tallinna reidile sissesõiduteele, hakkasid lahesopi sügavusest paistma kõrged mustad suitsusambad. Hea tuju ja julgus oli nagu pihuga pühitud. „Spartak“ tegi järsu pöörde ja hakkas tulnud teed kihutama tagasi. Oli ka viimne aeg. Lahest kihutas välja viis inglise miinilaeva, mis olid varustatud 6-tolliste suurtükkidega ja millede kiirus oli samuti 30 sõlme. Inglise laevad avasid tule. Üks mürsk kukkus laeva tekile. Struiski sai põrutada. Hävis ka tema käes olev operatsioonikaart. See desorganiseeris niivõrd juhtkonda, et „Spartak“ täie käigu peal lendas Kuradimuda madalikule. Läbi! Inglise miinilaevad jõudsid kohale.

Nüüd polnud enam midagi hakata peale. Tuli vaid mõelda välja plaan, kuidas varjata eneste isikuid. Raskolnikov jooksis alla ruumi ja silmapilgu pärast oli ta juba madruse riietuses. Siis torgati talle pihku Eesti pass, ja seda tal oli just kõige vähem tarvis, kuna ta ei haldanud ju eesti keelt.

Metskassi osavuse ja kiirusega ronisid inglise madrused „Spartakile“ ja tungisid laevaruumidesse, haarates endi kätte kõik, mis seal ees leidis. Seejärel võeti juhtkond vahi alla, paigutati sõudepaati ja viidi inglise miinilaevale.

28. detsembri hommikul sõitis inglise sõjalaevastik sisse Kunda lahte. Vahialused kutsuti üles. Tulid kõik peale Raskolnikovi. Kartes, et teda tumentakse ära, peitis ta end roolimasinaruumi. Inglisele näis aga, et üks vahialuseist on kadunud ja nad hakkasid teda otsima taga. Peagi leiti ta üles ja saadeti tekile. Laeva tekil küsiti kõigepealt inglaste poolt, kas vahistatute seas on rahvakomissar Raskolnikov. Kõik vastasid nagu ühest suust, et sellast isikut ei ole nende hulgas. Rahvakomissar Raskolnikov olevat

just laevastiku väljasõidu eel Kroonlinnas läinud maha. Ja siin juhtus siis see, mida Raskolnikov kartis kõige enam.

„Just ülekuulamise silmapilgul,“ jutustab autor, „ilmus nurga tagant jõuk valgekaardi ohvitser. Nende hulgas tundsin esimese pilguga ära kõrgekasvulise mitsmanni F e s t i, kellega ühel aastal lõpetasin mereväe kadettide korpuse. Fest kuulus Balti aadli hulka. Ta laskis pilgu meist käia üle ja siis... siis jäi ta pilk peatuma minule. Tema näoilme paistis võidurõõm ja nagu löi tal lõkendama. „Seesama ta on,“ ütles Fest, „noogutades peaga minu poole. Seepeale viidi mind otsekohe kajutisse, kus lasti võtta riidest lahti. Nähes minu katkisi sokke, hüüdis Fest: „kena minister“. Valgekaartlaste juuresolek lubas kõige kindlamalt ennustada, et mind lastakse maha.“

Pärast täpset läbiotsimist viidi Raskolnikov inglise sõjalaevastiku lipulaevale, kus asus admiral. Selle ristleja nimi oli „Callipso“. Seal juhatati teda salongi. Kirjutuslaua taga istus admiral ja tema läheduses tugitoolis Fest. Inglise laevastiku juht puuris ja uuris uudishimuliste pilkudega vahialust, küsis nime, elukutset ja käskis teda siis viia ära. Raskolnikov paigutati pimedasse ruumi, kust jooksid läbi küttetorud. Oli kuum ja vähe õhku. Ristleja tõmbas ankrud üles ja kihutas täie käiguga kuskile...

Hommikul kolises ankrukett ja avati uks. Vahialune toodi tekile. Silmade ees avanes tühi, paksu metsaga kaetud rand. Maad kattis paks lumekord. „Nüüd tuleb surmaotsus. Lasevad maha,“ mõlkus peas. Kuid rahvakomissari imestuseks juhatati ta mootorpaati, milles ta leidis eest veel „Spartaki“ komissari N õ n j u k i ja paat viis neid ranna asemel ühele reisi- ja kaubalaevale. Algas pikk teekond Inglismaale ümberistumisega Kopenhaagenis.

Šotimaal pandi Raskolnikov ja Nõnjuk raudu ja ühe parem käsi kinnitati teise vasaku käe külge. 10. jaanuaril jõuti Londoni. Sealt viidi nad otse admiraliteeti. Sinna oli juba saabunud Soome lahes viibiva eskaadri juhataja telegramm, milles teatati vene ristleja vangilangemisest ühes „enamlaste esimese lordiga“. Masinakirjutajannad, admiraliteedi ametnikud ja teised kogunesid koridori ja vaatasid uuriva pilguga „kuulsaid välismaalasi“. Siis võeti vahialuste käte küljest rauad ja „esimene lord“ viidi suure lagedasse tuppa. Ümarguse laua taga istusid isikud, kes kandisid mereväe vormiriietust.

„Mida võite öelda kapten Cromy tapmise kohta?“ esitas esimese küsimuse keegi vanapoolne, siledaks aetud lõuaga ja admiralil paguneid kandev härra.

„Sellele küsimusele pole mul midagi vastata.“

Admiral kergitas kulme.

„Noo, see on ju teie tegu... ma tahan öelda: Uritski ja kogu teie kompanii tegu...“

„Cromy tapmine, see on saatuslik juhtum,“ vastas Raskolnikov. „Niipalju kui ma olen kuulnud, on ta ise kokkupõrke väljakutsumises olnud süüdi.“

Admiral pidas oma kaaslastega nõu ja muutis siis ülekuulamise küsimuste teemat.

„Kuipalju ristlejaid ja mereväelasi te saatsite Balti merest Kaspia merre?“

„See on sõjasaladus.“

See vastus ärritas ülekuulajaid. Admiral esitas veel mõned küsimused, helistas siis ja andis käsu vahialused viia „Scotland-Yardi“.

Mitmekordne uhke ehitus Londoni parimas linnaosas. Siin ootas „tähtsaid välismaalasi“ juba salakuulajate ja äraandjate hirm sir Basil Tompson — poliitilise Inglismaa poliitiline silm. Pikk, kuivetanud, elegantne, hallide korralikult lõigatud vurrudega härra võttis „esimese lordi“ vastu oma kabinetis. Kabineti kaminas põlesid pragisedes puud. Nurgas, väikese laua taga, istus kiirkirjutajanna.

„Külalisele“ istet mitte pakkudes ütles Tompson, et vahialune jutustaks täpselt kõik arreteerimise ük-

sikasjad, mille järele ta esitas küsimusi vahialuse biograafia kohta. See näis teda huvitavat kõige enam.

„Nii siis, ma näen, et te olete esmajärguline enamlane,“ ütles Tompson kindla endarahuga. „Ilus. Teie jäete meile pantvangiks nende inglaste eest, keda teie kolleegad on võtnud vangl Venemaal. Ja te vastutate mitte ainult kõigi, vaid ka iga üksiku eest eraldi.“

Sir Basil Tompson haaras sigarikasti järele, võttis sellest ühe sigari, keerutas seda sõrmede vahel, lõikas sel otsa ära ja süütas põlema. Lastes suitsurõnga õhku, jatkas ta:

„Samane saatus, mis tabab neid, tabab ka teid. Võite sellest telegrafeerida oma valitsusele (seejuures ta ulatas märkmiku). Lisage, et vangide vahetusjuhtumil me nõuame esimeses järjekorras tagasi oma mereväe ohvitseri, sir Edward Grey sugulase. Muuseas, tähendage, et vastus tuleb saata aadressil Peace Parliament.“

Tompson vajutas kellanupule. — „Brixton-Prison“, ütles ta lakooniliselt sissetulijale ohvitserile. Vahialused viidi ära.

„Mis usku te olete“, küsis ebasõbraliku näoilme habemik vangivaht, kes täitis ankeetlehte.

„Meil pole usku. Oleme ateistid.“

„Kuidas. Kas protestandid?“

„Ei, ateistid.“

„Greeka usku,“ käis vanamees peale.

„A-t-e-i-s-t-i-d.“

Vanamees heitis veel kord uduse pilgu üle prillide ja veidi mõeldes kirjutas, et „greeka usku“.

„Brixton-Prison“ — jutustab Raskolnikov, „tuletas mulle väga elavalt meele „Krestõi“ vanglat. Nad on üksteisega sarnased nagu kaks tilka vett. Samased koridorid, trepid, samane ristisarnane ehituste asend. Minu kamber asus esimesel majakorral. Raudtrelliga aken oli vastu õue. Igavuse tõttu võtsin siis ette kambri mõõtmise. Missugune kurbus! Aga täpselt samane põrandapind nagu vene vanglalis: 5 sammu pikk ja 3 lai. Mööbel ka samane: seinakülge kinnitatud koi, rauast laud, väike taburet ja evangeelium riiulil, kuid „parashka“ asemel — „öövaas“. Kambri ukseil ilutses plakat: „The prisoner of War“ (sõjavang).

Nüüd tulid üksluised päevad. Hommikul kell — äratamine. Hüüe: „The application“. Vangivalvur või nagu siin nimetatakse „vangla ohvitser“ kirjutab krihvliga tahvile vahialuse soovid ja nõudmised (arst, raamatud, ajalehed, lisasportsjon oma kulul jne.). Siis kuulub komando: „Bring a slops!“ jäänused viia välja. Siis antakse kätte ämber kuuma veega, kalts, hari ja vaha. Arestant on kohustatud hoolikalt põranda pesema puhtaks ja vahaga hõõruda sisse. Alles pärast seda tööd antakse hommikueinet: teed ilma suhkruta, saia ja tükike margariini. Pärast hommikueinet hüüab vangla ohvitser: „Exercice“, mis tähendab jalutust mööda vangla õue. Keskpäeval on lõuna. Antakse tublisti kartuleid (pühapäeviti soolast sealiha). Öhtul — suhkruta kakaod ja saia. Pärast öhtusööki peavad kõik heitma magama.

Juba esimesel vanglas viibimise päeval saatis Raskolnikov Litvinovile, kui vene Londoni saadikule, kirja, paludes endale saata raha. Kiri toodi tagasi märkmega: „Adressaat on Inglismaalt saadetud välja...“ Ainukeseks meelelahutuseks olid ajalehed. Neist luges Raskolnikov välja vaidlusi parlamendis Vene küsimuse üle. Interventsiooni pooldajad tungisid kallale Lloyd Georgele. Kord, kui Lloyd George oli vihasatud välja, ta ütles: „Pidage mees, et Venemaa on sellane riik, et sinna on kerge minna sisse, kuid raske tulla välja...“

Möödus talv. Mai alul nõuti Raskolnikov ja Nõnjuk „Scotland Yardi“. Seal teatati neile, et pidades silmas vangla režiimi pehmemdamist inglise vangide suhtes Venemaal, lastakse ka neid mõlemaid vabandusse, kuid tingimusel, et nad ei lahku Londonist. Daani saatkonnast said nad raha, mis andis võimalu-

se osta riided ja asuda elama võõrastemajja. Kolm nädalat hiljem toimetati mõlemad Vene piirile, kus nad vahetati inglise ohvitseride vastu ümber.

„Meiega ühes vagunis sõitsid inglise vabatahtlikud, kes tõttasid Arhangelski, abiks vene valgekaartlastele. Kupees oli niivõrd külm, et vaene Nõnjuk ei saanud hammast hambale. Seda nähes võttis üks inglise ohvitser oma seljast palitu ja pakkus seda Nõnjukile, kuigi teadis, et on tegemist enamlastega. Mis pidi see tähendama?“ küsib Raskolnikov endalt. Oli see džentlmenlikus või silmakirjalisus?“ Ja vastab siis endale: — „Muidugi viimane. Kuid žest oli kena.“

Ja ongi piir! „Kui inglased toodi sillale, läksime ümber tõkkepuu. Pidulik vastuvõtt. Kirjeldamata rõõm haaras ka mind. Öhtul olin juba Piiteris. „Astoria“, seltsimees Sinovjev... Tema juures kohtasin ka seltsimees Stalinit, kes kiires korras oli kutsutud välja Lenini linna kaitsmiseks. Oli 27. mai 1919. aastal — Judenitshi esimene pealetungipäev kogu maailma kõige revolutsioonilisemale keskusele... „Jasel Stalini nimetusel lõpevadki Raskolnikovi mälestused. Stalinit ei võidud ju jätta nimetamata.“

End. „Spartaki“ ja „Avtroili“ — meieaegsete „Lennuki“ ja „Vambola“ — saatus on meile teada. Nad müüdi Peruu valitsusele ja praegu viibivad nad Lõuna-Ameerikas. Nüüd kannavad nad nime „Almirante Quize“ ja „Almirante Villar“. Vabadussõja aitasid nad meile teha kaasa. Nüüd polnud meil enam nende järele vajadust. Nõudsid liig suurt kulu ja polnud otstarbekohased.

Lahing Tallinna reidil.

Nii „vene esimese lordi“ Raskolnikovi mälestused. Millegipärast on autor oma mälestusi kas sihilikult või unustuse tõttu annud edasi ebatäpselt. Kõnelesime rea allpool tähendatud isikutega, et saada sellest loost tõetruud pilti.

Üldiselt oli meie seisukord ju 1918. aastal raske. Detsembris oodati piki silmi tulevat inglise sõjalaevastikku. 13. detsembril lõpuks lagunes linnas kella 12 paigu kulutulena laiali teade, et Ajutine Valitsus on Pakerorti tuletornist saanud teate, milles kõnelatakse, et inglise sõjalaevastik läheneb Tallinnale. Rahvast kogunes Toompeale murruna. Kõigi pilgud olid juhitud Naissaare suunas. Olid toodud välja isegi meetripikkused pikksilmad. Siis äkki hakkabki Suuropi ja Naissaare piirkonnas paistma laevasuits ja peagi võib eraldada juba mitme laeva suitsu. Inglise tulevad... Nüüd polnud enam kahtlust. Kuna Paljassaareni tulid laevad täie käigu all. Reidile jõudes vähendasid nad käiku ja viskasid ankrud merre.

Linnas ehiti otsekohe riigi- ja omavalitsushooned inglise, ameerika ja prantsuse lippudega. Oli elav liikumine. Kell 4 p. l. lähevad sadamasse Ajutise Valitsuse delegatsioon teedeminister Ed. S ä k k, põlütöominister O. S t r a n d m a n, siseminister A. P e e t, peastaabi ülem L a r k a ja Rootsi rahvusminister P ö h l. Vedurlaev peatus inglise admiralilaeva „Cardiffi“ kõrval. Otsekohe kutsuti valitsuse esindajad ristlejale, kus neid admiral Sinclair võttis jutule. Admiral tervitas ning talle avaldas tänu inglise keeles teedeminister Ed. S ä k k.

Järgmisel päeval oli juba linnas näha liikumas inglasi. Kõrgematele ohvitseridele korraldati „Estonia“ lunch ja öhtul kontsert. Rahvas seas oli meeleolu tõusnud. Ingliseid jäid alul seisma Tallinna reidile, et oodata, millal tuleb vajadus enamlaste vastu välja astumiseks.

26. detsembril kõlas peastaabi ametlik teadaanne järgmiselt: „26. det. enne lõunat pommitasid meie laevad Loksa küla, kus umbes 100 enamlast oli sees ja saatsid dessandi maale. Enamlased taganesid ru-

tuliselt, lühikese ja nõrga vastupaneku järele. Laevastik jõudis kella 8 ümber öhtul ilma vahejuhtumisetada sadamasse.

Umbes kella 10 ajal hommikul ilmus Wulfi (Aegna) saare lähedale vene miinipaadihävitage „Noviku“ tüüpi ja hakkas pommitama Wulfi saarel olevaid patareisid ja tuletorni. Sadamas ankrus seisev inglise laevastik oli 20 minuti pärast valmis ja sõitis vaenlase vastu välja. Inglise laevastikku nähes hakkas vene miinipaad põgenema, kuid piirati inglaste poolt ümber; mõne suurtükipaugu järele inglaste poolt tõstis laev valge lipu üles ja andis ühes 6 ohvitseri ja 120 madrusega vang. Inglise miinipaad pukseeris ta umbes kella 6 ümber Tallinna sadamasse. Miinipaadi nimi on „Spartak“.

27. detsembri öhtul. Mõrelt. Inglise laevastik sõitis öösel umbes kell 12 merele ja jõudis täna öhtul sadamasse tagasi. Tä tõi saagina ühes ühe enamlaste sõjalaeva, samasugune tüüp, nagu eile saagiks langenud „Spartak“. Laeva nimi on „Avtroil“.

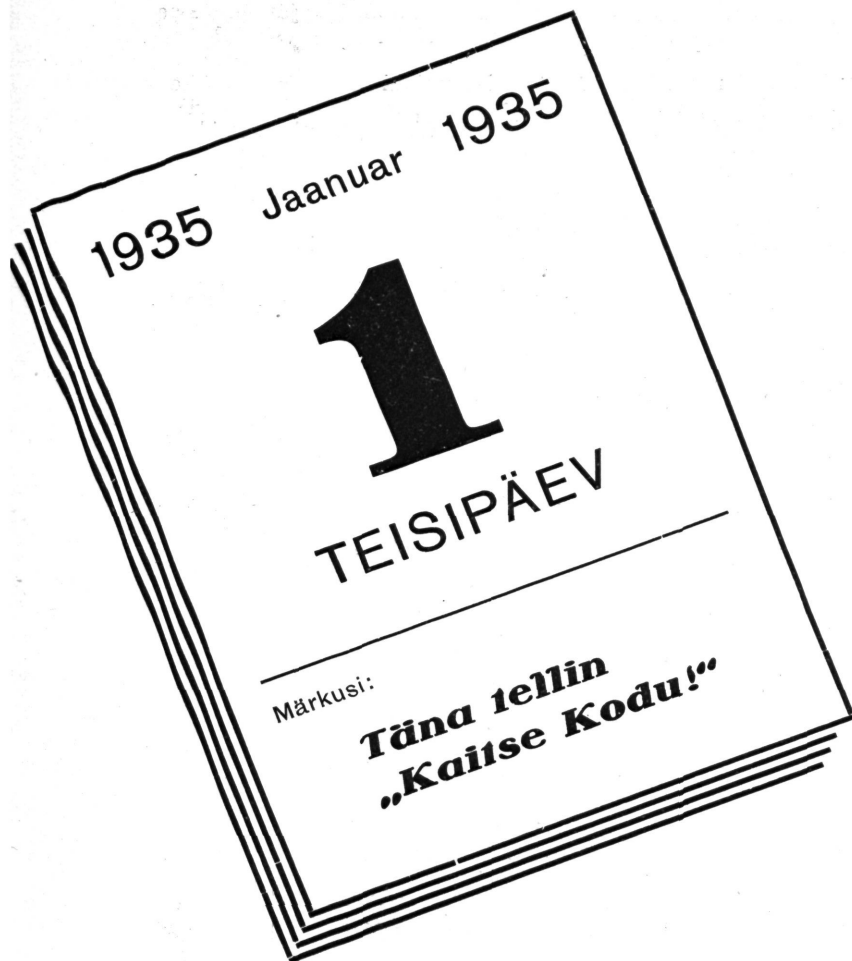
Nüüd laseme jutustada vene sõjalaevade vangilangemise kohta toleaeagsel Tallinna sadama komandandil kapten O. Treilmanni, kes praegu teenib Tallinna Laevauhisuse direktorina.

Direktor O. TREILMANN

„Jõulu teise püha hommikul teatati mulle, et üks vene laev on ilmunud Aegna piirkonda ja tulistatakse seal patareisid. Andsin kohe käsu, et tulistatakse vastu, kuid millegi pärast seda ei tehtud. Kuuldavasti viibinud saare komandant A. tol silmapilgul linnas. Siis saatsin otsekohe kapten Stammi (hukkus mõni aasta tagasi „Lirol“), kes tol ajal oli sadamakapteni abiks, vedurlaeval inglise admiralile viima sõna, et vene sõjalaev on ilmunud Aegna piirkonda. Admiral andis käsu, et tema laevastik asuks enamlaste sõjalaeva ajama taga.

Vüibisin ise sel silmapilgul brandwahi tornis ja jälgisin tegevust merel. Seal nägin, kuidas inglise sõjalaevade korstnaist hakkas paks suits kerkima üles ja peagi sähvatasid ka inglise laevade suurtükkidest tulekeeled. Laevad liikusid edasi ja tulistasid enamlast. See vastas, ja oli väga hästi näha, kuidas vene sõjalaeva mürsud langesid üle inglise sõjalaevade Vana-Patarei taha ja mujale. Nüüd hakkas vene-lane põgenema inglaste suurtükitle rahe all. Inglise kadusid Aegna taha. Sinna kadus ka vene-lane ja sattus põgenemistuhinas Kuradimuna madalikule. Seal tõsteti enamlaste sõjalaeval valge lipp

„Kaitse

„Kaitse Kodu!“ avab käesoleval kuul tellimiste vastuvõtu 1935. aastaks. ☆

„Kaitse Kodu!“ pöördub üleskutsega kõigi oma seniste tellijate poole uuendada tellimine veel enne uut aastat. ☆

„Kaitse Kodu!“ palub kõiki oma sõpru tuua endaga kaasa tulevaks aastaks vähemalt ühe uue sõbra ja tellija. ☆

„Kaitse Kodu!“ lubab tuleval aastal veelgi rohkem tõsta oma sisu väärtust ning viimistella oma välist ja illustratiivset külge. ☆

Iga uus tellimine võimaldab „Kaitse Kodu!“ pakkuda oma lugejaile paremat! ☆

ÄRGU PUUDUGU ÜHELGI KOMPANIIL, ÜHELGI RÜHMAL

„Kaitse Kodu!“

KAHEKORDISTADES „Kaitse Kodu!“ TIRAAŽI
KAHEKORDISTAME TEMA SISU VÄÄRTUSE.

6 KROONI EEST TULUSAID ÕPISEID JA AJAVIIDET

Kodu!" aastal 1935

PREEMIAID KOGUSUMMAS
• ÜLE 750 KROONI VÄÄRTUSES!

Lugejad!

KÕIGI TELLIJATE VAHEL TULEVAL AASTAL, KES AASTATELLIMISE RAHA TASUNUD
30. MAIKS, „**Kaitse Kodu!**“ LOOSIB

25

**VÄÄRTUSLIKKU
PREEMIAID**

Arsenaali täiskaliibriline täpsuspüss või kohvergrammofon,
Kallihinnaline fotoaparaat,
Väärtuslik taskukell,
Paar häid suuski või suusatamise ülikond,
KÜMM komplekti kaitseliitlase vormiriiet „KL“ ühes voodriga,
VIIS gaasitorbikut,
Komplekt „Noorte Kotkaste käsiraamatuid“ I–V andeni,
VIIS EKS. kol. J. Maide raamatut „Ülevaade Eesti Vabadus-
sõjast 1918–1920“.

Levitajad!

KA TEID POLE UNUSTATUD! SAATKE 30. MAIKS 1935. A. „**Kaitse Kodu!**le“
KÜMM TASUTUD AASTATELLIMIST JA IGA SELLANE SAADETIS ANNAB TEILE ÜHE
VÕIMALUSE VÕTTA OSA LEVITAJATE VAHELISEST LOOSIMISEST, KUS JAGAMISELE TULE-
VAD JÄRGMISED

PREEMIAID:

1. Jalgratas
2. Arsenali täpsuspüss
3. Komplekt vormiriiet (ohv. khaki)
4. Fotoaparaat
5. Portfell
6. Välitasku.

HAKAKEM PEALE JUBA ENNE UUT AASTAT!

TERVEKS AASTAKS — TELLIDES „KAITSE KODU!“ 1935.

üles ja inglased sõitsid juure. Nende kätte oli langenud sõjasaagina miiniristleja „Spartak“.

Ajal, mil „Spartak“ siin manööverdas ja pommitas, viibis Soome ranniku lähedal valvel üks enamlaste allveelaev. Ka sellest teatati inglastele ja otsekohe mindi jahti pidama sellele. Kuna inglastel oli enamvähem täpselt teada allveelaeva asukoht ja nad teda siiski ei näinud, siis hakati merre pilduma erilisi pomme allveelaevade hävitamiseks, missuguseid inglased kasutasid suure eduga maailmasõja lõpul sakslaste vastu võideldes. Lõpuks inglased ei kartnudki ka enam saksa allveelaevu. Kas enamlaste allveelaev pääsis põgenema või hukkus see pommidest, pole teada.

Lahingut Tallinna reidil enamlaste laeva ja inglaste vahel jälgis hulk rahvast Toompea nõlvakult.

Meie ülemjuhatusel oli vaja hädasti andmeid vene laevade liikumise kohta Soome lahes. Oli tingimata vajaline, et mõni meile ustav isik viibiks mõnel Soome saarel, kes meid siis vene sõjalaevade liikumisest informeeriks. Selleks leiti sobiv isik kapten Johan Kesküll, kes praegu Tallinnas peab autoveoäri ja on laevadeomanik. Ta komandeeriti Kõrgesaarele (Hogland). Sealt ta siis meid ka informeeris. Tema andmeil pidi enamlaste ristleja „Oleg“ olema vähemate laevade kaitseks Kõrgesaare all ja soomuslaev „Andrei Pervozvannõi“ kuski Šepelevi tuletorni piirkonnas.

Ühel öhtul teatas Kokskäri tuletorni ülevaataja O. Sulg mulle, et ta näinud Kokskärist (Keri) lääne poole möödumas mingit laeva, mil tuled kaetud, kuid üks tuli olnud siiski nähtav.

Kuna oli nähtud valget tuld, mida merel sõites võis anda vast mõni purjek või kalapaat, neid aga detsembris ja öösi vaevalt võis olla merel liikumas, siis tekkis kahtlus, kas siin pole jälle tegemist mõne vene sõjalaevaga. Sõitsin isiklikult inglise admiralit juure Tallinna reidile ja jutustasin loost. Teatasin ka Kõrgesaare all olevast „Olegist“. Admiralil oli otsekohe plaan valmis. Ta hiilis poolsalaja ja ka kinniste tuledega Tallinna reidilt välja kolme destroyeriga ja käsutas nad minema mööda Soome rannikut Kõrgesaare taha, et seal haarata „Olegi“. Kaks suuremat laeva liikusid aga pikkamööda järel. Hommikukoidikul olid inglise sõjalaevad juba haaranud Kõrgesaare, kuid „Oleg“ oli putkanud ära. Nüüd hakkas kolm hävitajat tulema tagasi Tallinna poole ja siit liikus ida suunas kaks ristlejat. Akki paistis merel üks miinilaev. Polnud kahtlust, et on tegemist vene sõjalaevaga. Venelane oli ehmatanud, kui oli näinud endale tulemas vastu kolme võõrast laeva ja vaadates tagasi nägi teda kaht laeva jälgimas. Laevad aina lähenesid põgenikule. Venelane, nähes, et pole pääsmist, tõmbas valge lipu masti ja andis end alla. Laev toodi Tallinna. See oli „Spartaki“ paarimees „Avtroil“. Inglise admiralit rõõm oli suur Tallinna jõudes. Ta ütles rõõmujoovastuses: „Sain laeva kätte ühtki pauku laskmata...“

Ajal, millal „Spartak“ liikus Aegna poole, tuli üks kaubalaev, vist purjekas, Soome poolt Tallinna tselluloosilaadungiga. „Spartakilt“ nähti seda laeva. Sinna pandi mõni kommunist peale ja laeva käsutati sõitma Petrogradi. Kuna kommunistid olid relvastatud, siis tuli alistuda nende korraldusele. Niipea aga kui purjekalt nähti vene sõjalaeva vangilangemist inglastele, võtsid Soome meremehed kommunistidel relvad käest ja sõitsid vangidega Tallinna.

Pärast seda kui inglased olid toonud „Spartaki“ Tallinna, võeti laeva ohvitserid ülekuulamisele. Mida jutustasid nad? „Öösi kell 1 vastu 26. detsembrist anti laevale käsk hommikukoidikul sõita välja, kui komissar Raskolnikov jõuab kohale instruksioonidega. „Spartak“ sõitis 25. detsembril kell 3 Kroonlinnast välja. „Oleg“ pidi hommikul kell 9 sõitma. Sõidusihti ei antud ametlikult teada, aga jutuaajamisest selgus, et vaenlase jõudude kohta Tallinna reidil taheti saada lähemaid teateid. Kavatseti kolm „Novikut“ — „Spar-

tak“, „Azart“ ja „Avtroil“ saata välja. Naftat oli Kroonlinnas „Spinosa“ peal umbes 1000 tonni. „Avtroil“ võttis endale peale 400 tonni, „Spartak“ ühe teisega umbes 600 tonni. Esialgne plaan, mida aga tehnilisil põhjusil, nagu süte ja nafta puudus, masinate rikked jne., ei saadud viia läbi, oli nii: „Andrei Pervozvannõi“ pidi Šepelevi majaka kohal seisima sügavaks seljataguseks, „Oleg“ Kõrgesaare juures olema reserviks, „Azard“ Arensgrundis pidama vahti ja hoiatama, kui Helsingist laevastik või üldse mingid laevad sõidavad välja. „Spartak“ ja „Avtroil“ pidid kuulama maad. Kell 11 öhtul heitis „Spartak“ Kõrgesaare põhjapoolses osas ankrusse. „Oleg“ seisis kaks ja pool merepenikoorimat ida pool. 26. detsembril hommikul kell 6 hiivas „Spartak“ ankrust Tallinna sihis. Kell 12 jõuti Aegna kohale. Inglise reidil ei nähtud. Selle vastu kõitis tähelepanu Helsingist tulev soome laev, mille komissar Raskolnikov käskis pidada kinni. Laeval oli paberilaadung. Kaptenile pandi kolm meest, kaks ahjukütjat ja üks tüürimees, vahiks, ja kästi sõita Petrogradi. Uuesti Aegnale lähenedes märgati suitsu ja hakati minema eemale. Kolme minuti pärast käis esimene kogupauk laeva pihta. Madruste vahekord ohvitseridega muutus sedamaid. Ohvitseridele öeldi: „Teie kõrgus, laev jooksis pangale, vint sai vigastada.“ Anti raadio. Vanem ohvitser laskis punase lipu maha, komando viskas ta üle parda. Kohe lakkasid inglased tulistamist. Tõmmati valge lipp üles. Inglise laskesid paadi merre. Raskolnikov pani enda kiiresti madruste riietesse. Pool komandot mahutati paatidesse. Kümne minuti pärast tulgi miinilaev ja viis ülejäanud mehed ja ohvitserid. Laevale jäid vaid insener-mehaanik ja tüüriohvitser. Kahe tunniga oli „Spartak“ kistud lahti ja võeti puksiiri.“

See näitas, kui vilets oli side enamlaste sõjalaevade vahel. „Avtroil“ tuli „Spartaki“ otsima ja langes ka inglaste kätte vangi.

Mis kõneles tol ajal aga Eesti enamlaste juht Anvelt? Loeme seda „Vaba Maast“ 13. jaanuaril 1919. aastal. „Rakveres pidanud J. Anvelt kõne, kus ta laevade asjas enda alamate murelikkude küsimuste peale seletanud, et laevad „Avtroil“, „Spartak“ ja teised aina Tallinna kindlustusi pommitavad. Kindlused olevat hästi kõvad nagu mehed isegi varemalt näinud. Naisaarele ehitatud patareidest saanud laevad juba jagu. Nüüd anda need linnale otse tuld. Dessandi vägede maale saatmist Viimsi juures takistada ainult sulad ilmad. Igatahes ei võida laevad enne kahte nädalat tagasi jõuda. Suure linna pommitamine olevat ikka aja- viitev töö.“

Kuidas paljastatakse F. Raskolnikov.

Kui „Spartak“ ja „Avtroil“ inglaste poolt vangistati, siis viibis meie ainuke sõjalaev „Lembit“ Tsitre all, kus pommitas mererannast taganevaid punaseid. Tol ajal oli „Lembitu“ komandöriks praegune kaitsejõud merekaitse üksuste ja Ida malevkonna pealik kapten Jaan Klaar. Paremaks käeks samal laeval oli tal mereväe akadeemia lõpetanud venestanud sakslane Georg Weigelin, kes oli suur asjatundja oma alal. Kuid temast veel allpool.

Tema ja kapten J. Klaar olid need mehed, kes paljastasid vene rahvakomissari ja merejõudude juhataja F. Raskolnikovi. G. Weigelin oli õppinud temaga koos Venemaal, seega koolivennad, kes teineteist peavad tundma. Kapten J. Klaar jutustab meile sellest momendist.

„Ühel päeval levisid linnas jutud, et „Spartaki“ peal olevat olnud ka rahvakomissar F. Raskolnikov, kes sattunud vangi. G. Weigelin kõneles sellest meie merejõudude juhatajale admiral J. Pitkale ning viimaselt küsiti luba sõita Inglise laevale, et seal F. Raskolnikovi otsida üles. Admiral J. Pitka pöördus inglise ad-

Kapten J. KLAAR

mirali Sinclaire poole. Külastamisluba saadi. Olid ju ka inglased huvitatud, kas tõesti vene „admiraliteedi esimene lord“ viibib nende juures.

Sõitsin koos G. Weigeliniga vedurlaev „Tutil“ Tallinna sadamast reidile inglise sõjalaeva juure, kus olid sõjavangid-ohvitserid vene sõjalaevadelt. Jõudes sõjalaeva juure anti ka otsekohe luba tulla laevale. Kui seal külastamise eesmärgi üle oli kõneldud, käsutati sõjavangid laeva tekile. Küsimuse peale, kui palju on üldse sõjavange, saadi vastuseks — 32. Vangid rivistati kahte ritta ja nüüd käis G. Weigelin rivi eest läbi, heites igale vangile terava pilgu näkku. Rivi läbi käidud jäi G. Weigelin imestanult seisma ja ütles: „Nende hulgas küll F. Raskolnikovi pole...“ Korrati uuesti küsimust vangide arvu üle ja kuuldes, et vange peab ikkagi olema 32, loeti nüüd vangid üle. Saadi 31. Nüüd oli pilt selge. Üks mees puudus. Inglased seda kuuldes saatsid kohe mehed üht vangit otsima. Peagi tulid madrused alt ruumist ühe mehega üles, kes oli end riietanud madruse ülikonda. See mees oli olnud peidus ühes kambris kartulikottide ja presentide all. Niipea kui ta nägu tuli nähtavale, lõi G. Weigelin käed laiali ja ütles: „Noh, siin ta on. See on ju F. Raskolnikov.“ Koolivendade jällejälgimine sellases piinlikus olukorras oli „liigutav“. Koos õppinud ja nii mõnegi hea tunni mööda saatnud, ja Raskolnikov nüüd admiralil kohal, kuid endise aukraadi järele mitšman, tema kaaslane vaid instrktor-ohvitser end. vene sõjalaeval „Bobril“ (vabadussõjaaegne „Lembit“, mis sakslaste käest võeti üle), ja vanem-leitnandi aukraadis.

Otsekohe pöörduti inglaste poole palvega lubada F. Raskolnikov kuulata üle. Luba anti ja nüüd siirdusime koos inglastega alla. Mees võeti riidest lahti, peaaegu alasti. Ta otsiti läbi, kuid mingisuguseid dokumente ei leitud. Nüüd küsis G. Weigelin temalt, kuidas on vene sõjalaevastiku seisukord, palju laevu on auru all jne. Alul ta ikka üht kui teist rääkis, kuid siis vaikis ja ütles: „Need on sõjasaladused, mina ei vasta küsimustele...“ Sellega oli ka jutuaajamisel lõpp.

F. Raskolnikovi leust teatati lippude signaaliga inglise admiralile ja varsti kihutas admiralil laeva juurest aurukaater meie laeva juure. Raskolnikov võeti üle ja viidi admiralil juure. Sealt rändas ta siis hiljem Inglismaale pantvangina.“

Nagu kapten J. Klaari jutust nähtub ei paljastatud F. Raskolnikovi mitte Kunda reidil ega mitte kellegi ohvitseri Festi poolt, vaid G. Weigelini poolt. Võimalik, et ta tahtis varjata oma koolivenna nime ja asetas ta Festi nime taha.

Kes on aga Georg Weigelin ise? Kapten J. Klaar on temaga juba vene sõjalaevastikus teeninud koos ja seepärast tunneb teda. Maailmasõja ajal oli ta miinilaevastiku 7. divisjoni lipu-ohvitseriks ja seega allusid talle kõik miinilaevad navigatsioonil alal. Tema asukoht oli „Burnõi“ peal, kus teenis ka J. Klaar. Siis määrati ta miinipanjale „Völgale“ vanemaks ohvitseriks. Maailmasõja lõpul oli ta vene suurima allveelaeva „Turi“ komanderiks.

G. Weigelini isa oli Orenburgi kadettide kooli juhatajaks. Seal sooritas ka noor Georg kadettide kooli lõppeksamid ja oli maaväeohvitser. Hiljem läks aga ta üle kadettide korpuse ja lõpetas ka selle, saades mereväe ohvitseriks. Astus siis akadeemiasse, mille lõpetas. Ta oli tüüri-, miini- ja suurtükiohvitser. Pealeselle veel tuuker, sest muidu poleks ta saanud olla allveelaeva komander. Okupatsiooniajal siirdus ta Helsingist Tallinna ja jäigi siia. Alul teenis, nagu juba eelpool tähendatud, „Lembitul“, instrktor-ohvitserina, ja kui meie kätte langes „Avtroil“ ehk „Lennuk“, siis määras admiral J. Pitka ta otsekohe selle laeva komandöriks. „Vambola“ ehk „Spartaki“ komandöriks määrati kapten Tiido Kraus.

Siis hakati formeerima Põhja-Lääne armeed. G. Weigelin, kui vene kodanik, ütles siis: „Rodina sovjet“ (isamaa kutsub) ja läks Põhja-Lääne armeesse üle. Ta ei otninud endale mitte sooja kohta mõnes Narva staabis, vaid asus soomusrongi juhi kohale.

Mõne aja pärast oli G. Weigelin suuresti pettunud Põhja-Lääne armeest. Seal võideldi vaid staapides ja vaieldi tulevikukohtade pärast. Teised sinna ülelänud ohvitserid andsid hiljem palve sisse meie sõjavägede ülemjuhatajale, et neid võetaks tagasi Eesti rahvusväkke, ja seda ka tehti. G. Weigelin ei teinud seda aga mitte. Ta ütles Põhja-Lääne armeest lahkudes: „Mina Eesti valitsusele tagasivõtmise palvet ei esita. Olen

GEORG VEIGELIN

eksinud rängasti Eesti vabariigi vastu lahkudes Eesti mereväest ja leian nüüd, et Eesti vabariik pole mitte kohustatud mind toitma ega pidama ülal.“ Ta elutses samuti, kuni kord veeteede valitsuse direktor ins. E. Avik ta määras Peipsi vete alandamistöõde juhatajaks, kus ta teenis kohusetruult aastaid. Nüüd lahkus ta oma palvel ka sellelt kohalt ja valis endale jutlustaja-misjonäri elukutse. Ta kuulutab narvataguseile ja peipsiäärseile venelasile jumala sõna ja elab pihust suhu. G. Weigelin kuulub targemate ohvitseride hulka ja tema poolt küntud vaod on veelgi nähtavad meie mereväes.

Mis sai vene sõjalaevade vangidest?

Selle kohta jutustab meile tolaegne käsutusohvitser Eesti merejõudude juhataja admiral J. Pitka juures Peeter Kask, kes praegu teenib Balti Päästeseltsi reisi-laeval „Eestimaal“ kaptenina. Tema juttu täiendab oma poolt veel end. mereväe ohvitser L e n s m e n t, kes teenib Meremeestekodus asjaajajana.

„Jõudsin inglasega merelt Tallinna ja seisin käsutusohvitserina teenistuses. Ühel päeval langes inglase kätte vene sõjalaev „Spartak“, mille nad tõid Tallinna reidile. Siis sain merejõudude staabis kapten Schillerilt käsu sõita reidile inglase juure ja võtta üle vene sõjalaevade madrused. Sadamas sain kätte vedurlaeva „Elbe“ (praegune „Ingeborg“) ja sõitsin inglase juure. Seal anti vedurlaevale üle 110–120 venelast. Ohvitseridega kokku võis neid olla 130. Kuna mul polnud konvoeerivat meeskonda kaasas, siis küsisin seda inglastelt. Inglastel tuli aga merele minna püüdma teist vene laeva „Avtroili“. Nad löid

Kapten P. KASK

käega ja valmistusid merele minekuks. Nagu hiljem kuulsin, olid nad „Avtroili“ („Lennuki“) saanud kätte, lastes tal ühe masti maha.

Asusin siis vedurlaevaga teele sadama poole. Ise mõtlesin, mida ma ometi hakkan nendega peale. Endal

mingit sõjariista, peale kortiku, kaasas polnud. Lähed sellase inimkarjaga silla ääre, jooksevad nad mööda linna laiadi. Onneks seisis „Lembit“ Põhjakantsi ääres. Seal mõõdues palusin saata konvoi-meeskonda. Silduisin Kaupmehe silla ääres. Sinna oli tulnud „Lembitu“

K. LENSMENT

ohvitser Lensment ühes kümne madrusega. Ilmus ka admiral J. Pitka. Oli väljas ka kuulipilduja. J. Pitka ütles: „Viige ära...“ Enne küsiti meestelt, kas nende seas on ka Raskolnikov. Saadi eitav vastus. Vangid viidi Pagari tänavale. Sinna ilmus vange üle vaatama kindri E. Põdder. Ta avaldas mulle tänu ja tegi korralduse vangide viimiseks vanglasse. Vange konvoeerisid Balti pataljoni sõdurid. Nende konvoeerimise juures olid tegevad veel ins. A. Talts ja leitn. Mitt. Öösi pandi mehed praamidesse ja kadunud kapten M. M ä n d pukseeris nad Naissaare vangilaagrisse.

Osa mehi, spetsialistid, nopiti vangide hulgast välja ja pandi tagasi laevadele teenima, kuna meil puudusid masinate alal eriteadlased. Mehed töötasid meie järelevalve all. Dessanti ei võinud neid saata. Kord pages paar meest ära. Juhtkond ja tekimehed koosnesid eestlastest. „Lennukile“ jäi muuseas teenima ins. Ananits, kes hiljem teenis ka meie merejõududes ja hiljuti lõpetas enda elu enesetapmise teel. „Vambolale“ jäi teenima ins. Neumann, kes viimasel ajal on tegutsenud näitlejana K a t e n e v i nime all. Ta on Tallinnas tuntud. Laeva end. komandör Pavlinov siirdus aga Põhja-Lääne armeesse. V e d e r n i k o v teenis laeval suur-tükiohvitserina. Mõned tolaegsed vene mereväelased jäidki siia teenistusse ja on praegu meie kaubalaevadel mehhaanikuiks.

Kui hakati asutama Põhja-Lääne armeed, siis avaldasid vene spetsialistid soovi sinna minna üle. Praegune veeteede valitsuse direktor ins. E. Avik, kes tol ajal teenis „Vambolal“, kõneles sellest admiral J. Pitkale ning lüüsi, et me ei või ikkagi veel neid lasta minna ära, kuna oma mehed pole veel välja õppinud. J. Pitka andis käsu jätta neid laevale või saata Naissaarele.

Ins. E. Avik rivistas siis mehed ja ütles: „Kolme minuti jooksul vastake, kas tahate jääda laevale või minna Naissaarele. Põhja-Lääne armeest ei saa aga olla juttu.“ Mehed nõustusid jääma laevale.

„Lennuk“ ja „Vambola“ aitasid meil vabadussõja viia lõpule.

Jouluisoit

Vanbo pühadeveste

Rahu olgu maa peal ja inimestest hea meel! Need kallid sõnad kõlasid ka minu hinges, kui jõululaupäeval lõpetasin kõik ärilised askeldused ja siirdusin koju, kingitusepakk kaenlas. See oli määratud mu tragile tütrele, kes osutub ainuvalitsejaks mu majas pärast pärisperenaise surma.

Tahtsin nautida jõulurahu. Olgu inimesel ükski päev aastas, kus ta võib elada endale ja oma mälestustele. Aga jõulurahust ei tulnud seekord midagi välja. Mu tulipäine tütar tõmbas kõigist kavatsustest kriipsu läbi. Ja, vaadake, niimoodi.

Hakkas mu tütreke äkki peale ajama:

„Isa, sa oled oma elus üle elanud nii palju jõuluõhtuid, jutusta neist. Kas sul ei tule meele midagi erilist?“

„Erilist? No kuule, Viita, kui inimene on viiskümmend aastat vana, siis ei ole kerge oma mälestuste salvest otsida välja kuldteri. Las', ma tuletan natuke meele. Nojah, jutustada võiks ju mu viimsest jõuluõhtust Varasmaal.“

„Sinu kodukohas? Isa, miks pole sa mulle iialgi veel näidanud oma kodukohta? Ma pole näinud paika, kus sa sündisid ja kasvasid.“

„Mul pole ju selleks jatkunud aega, tütreke. Sa tead, missugune on olnud mu elu. Üks alatine töö ja rühkimine. Ja Varasmaa on vilets popsikoht Kantvere endiste mõisaväljade ääres. Pisiuke suitsutare, mis sa sellest näed. Mis puutub sellesse viimasesse jõuluõhtusse mu kodutares, siis pead sa teadma, et ajad Eestis olid tollal hoopis teised kui praegu.“

1905. aasta rahutuslaine oli veerenud üle maa. Sellele järgnes karistussalkade rünnak ja võõraste võimu verine vägivald. Oli sel kallil õhtul tuhandeid Eesti kodusid, kus ei säranud jõulukuuske. Meie Varasmaal tõime siiski väikese kuusejändriku tupp ja Mann sidus paar rasvaküünalt oksale.“

„Kes see Mann oli, isa? Sa pole temast mulle varem rääkinud.“

„See oli meie karjaplika. Nägus ja nobe tütarlaps nagu kompvekk. Me saime kahekesi väga hästi läbi.“

„Mõistan: Mann oli su esimene armastus, eks ole?“

„Aga, Viita! Kui niiviisi räägid, siis ei jutusta ma midagi.“

„Oi, ära pahanda, isake! Ma parandan öeldud väljendust nii, et Mann oli su pisiuke noorussõbratar. Jutusta aga nüüd edasi!“

„No mis ma sinuga peale hakkan! Oli jah mu noorussõbratar ja praegu meenub mulle nii selgesti, kuidas ta seisis seal nõgistanud saunatares jõulukuuse ääres ja laulis mu emaga jõululaulu.“

Siis kuulsime aga väljas kära. Venekeelsed hõiked. Lume krigin. Uks löödi püssipäraga avali ja

tuppa tormas kasakate jõuk. Ohvitseriks oli üks meie maa mõisnikke, suur valge karusmüts peas. See saks käratas mulle peale:

„Sina, poiss, käisid see mois poletamas?“

Ma ei osanud ehmatuse pärast midagi ütelda, ema aga sai kohe sõnule ja ütles:

„Ei, härrad, meie Mart pole saanud toast väljagi. Oli parajasti haige, kui mõis põles. Tohtrihärra võib seda tunnistada.“

„Aga mõisa varandust olete ikkagi siia tassinud,“ urises ohvitser ja lisas ähvardades: „Kui siit saab leitud üks paruniproua nõõpnõelgi, siis saab teid mõlemaid maha lastud ja hütile tuli otsa pandud.“

Ta andis käskluse ja kasakad puistasid meie majakese segi. Üks kiusas ka vahepeal Manni, et „illustjdruck, anna mjusu“. Oleksin meeleldi sellele venekule annud vastu kõrvu, sest Mannil oli nutt varaks, aga mis võisin mina teha, kui püssimees seisis kõrval.

Läbiotsimisel endastmõistetavalt ei leitud midagi. Karistussalk väljus ja kihutas järgmisse tallu. Kambriist oli aga kadunud mu hõbeuur ja kümme rubla raha, mis ema hoidis lauluraamatu vahel. Kasakad olid need võtnud endale „mälestuseks“.

Vaat, niisugune oli mu viimne jõuluõhtu Varasmaal. Varsti pärast seda suri ema, kelle tervis oli lesepõlves jäänud kiduraks. Mul tuli minna kroonusse. Talu läks võõraste kätte.“

„Aga mis sai Mannist?“

„Ta oli siirdunud linna. Ma pole teda iialgi enam näinud.“

Nii jutustasin oma tütrele ja oletasin, et nüüd hakkab see õige jõulurahu, aga võta näpust! See tulihing istus mulle kõksti põlvele ja:

„Tahan näha su kodukohta, isa. Ja veel täna!“

„Sa oled hull, Viita. Varasmaale saab siit enam kui sada kilomeetrit.“

„Mõni asi! See on vaid paari tunni sõit. Ma ise juhin autot. Kas sõidame, isa?“

„Jõuluõhtul. Ei see lähe, tütreke.“

Tema vaidleb vastu:

„Joosep oma kihutatud naisega pidi jala kõmpima Taaveti linna, kas meie peame raskeks automatka läbi metsade, kus valitseb jõulurahu? Oi, selle sõidu eest oleksin sulle südamest tänulik, isa. Ma helistan kohe autojuhile.“

Ma tunnen oma tüdarta. Mis tema kord pähe võtab, selle juure ta ka jääb. Täpselt mu enda iseloom. Ega jäänud siis muud üle kui nõustuda.

„Pane siis kompvekke ja präänikuid kotti, Varasmaal võib olla peenikest peret,“ ütlesin. Seega oli asi otsustatud ja mõni minut hiljem kihutasime linnast välja. Viita tegi metsikut sõitu. Mina keelama:

„Tüdruk, ära tuiska! Sa kupatad meid viimaks veel kogu autoga kraavi.“ Tema naerab: „Pole midagi! See on väike eelproov tulevaseks tähesõiduks Monte Carlosse.“

Mul pole parata midagi. Toreda tütrekese kasvatasin endale kaela! Ega tema jäta, kihutab viimaks tööpoolest sinna mängupõrgu-linna ja mängib vana Mardi varanduse maha.

Tee oli tühi ja paljas. Mets magas. Meie sõiduki mootorimürin vaid segas maailmale laskunud jõulurahu.

Kodukülale lähenedes asusin ise tüüriratta juure. Juhtisin sõiduki Varasmaa väravasse.

„Näe,“ rõõmutsesin, „saunahütile on upitatud korsten katusele ja aknad on tehtud ka avaramaks. Härmatanud kask on õues nagu ennegi.“

Viita vaatles huviga ümbrust ja elamut.

„See siis ongi sinu isakodu?“

„Seesama jah. Kuidas see loss sulle meeldib?“

„Toredasti! Madal majake, kõikjal sädeleb hõbedane härmatis, tähed vilguvad taevas. Siin, maal, isa, valitseb see õige jõulurahu. Vaata, keegi astub elamust õue!“

Uksele ilmusid peremees ja perenaine korruga ja nende vahelt põlvis väike poisu. Seletasin olukorda. Et mu tütrele tuli sihuke hull tuju, tahtis näha mu kodukohta. Ärgu pererahvas pangu pahaks.

„Mis siin pahaks panna,“ ütles peremees piipu suust võttes, „ehk astute ivakeseks ajaks sisse. Mikk, hoia kõrvale! Las' külla tulla tuppa.“

„Meil kõik alles korrast ära,“ rääkis perenaine, „pole need pühad ju õieti alanudki.“

Aga polnud korrast ära midagi. Tundsin neid tahmunud palke tareseinas ja veepärlides rehealuse ust. Tundsin vana põlist redelit ahjumüüri ääres ja kikkide koor laulis sama laulu, mis kakskümmend viis aastat tagasi. Kolde asemele oli tehtud aga madal pliit ja kambriukse lävi võetud madalamaks.

Viita kostitas väikest Mikku maiustustega, peremees jälle mind pühade õllega. Perenaine keeras tule roosa paberiga ehitud lambis suuremaks. Keset tuba ilutses pisike jõulukuusk, mille kohta Mikk andis Viitale täpse informatsiooni.

„Kuidas siin siis nüüd ka elatakse?“ tegin juttu. Peremees pistis piibu suhu ja vastas: „Eks kuidagi ikka läbi saa. Ega leivapuudust ole. Tehti siin popsiteludele endisest mõisamaast juurelõikeid.“

Tare oli kuum nagu keris. Peremehele tuli äkki midagi meele. Ta pöördus naisele:

„Leenu, võta õige vorstid keriselt välja, ehk linnaksad võtavad natuke kehakinnitust.“

Ma raiusin vastu, et ärgu pererahvas tehku endale meie pärast tüli, aga kus Viita... Tema aga tahab olla osaline Varasmaa õhtusöömingul. Teda huvitab must keris, kust perenaine tõmbab välja pikerguse panni, milles särisevad pruunid tanguvorstid. Mikk saab kõvera vorstiveerandi kätte ja kiidab:

„Isa, vaata, Mikul on revolver!“

Mulle meenub aeg, millal olin niisama pisike pipipõnn siin kruusapõrandal. Kordan oma jutustust viimasest jõuluõhtust Varasmaal. Kui jõuan kasakateni, siin langeb peremehe rusikas rängalt lauale. Mees müristab: „Ma tahaksin näha kasakat, kes tuleb minu majaukse taha kolistama! Ma tahaksin näha...“

Tõuseb laua äärest ja võtab varnast kaitseliidu vintpüssi. Seisab rünnakuvalmis. Väike Mikk on kohe ta kõrval, seekord mitte vorst, vaid punase päraga mängupüss käes.

„Jaak, mis sa nüüd mässad!“ keelab perenaine. Jaak aga vastab relva varna asetades: „Või mul neist kasakatest häid mälestusi on: tapsid vanamehe vaese omaks. Ja parun ütles pärast, see olnud eksitus. Ilus eksitus, kui kogu kihelkonnale aetakse hirm peale! Tulgu nüüd veel... Nüüd oleme peremehed meie ja peremeesteks ka jääme oma isademaal.“

Kui rääkisin Mannist, ütles perenaine: „Mann ju nüüd linnas suur proua. Peab vassiputkat. Kui viimati linnas käisime, siis nägin. Tütar ka teisel niisama suur kui see prelna siin.“

Tuli lahkuda külalislahkest perekonnast. Ei kõlba ju teistele jääda kaela kogu jõuluööks. Panin tähele, et Viita rääkis perenaiselega enne toast väljumist salajuttu. Mis pagan see plika nüüd jällegi peaks plaanitsema?

Pererahvas saatis meid autoni. Mikk tuli ka, vanainimese kasukas lohmerdas ümber.

„Miku tahab pigistada pasunat,“ ajas poiss peale. „Isa, las' Miku pigistab üheainsa korra!..“

„Tuututa aga niipalju kui tahad!“ ütles Viita, ja nüüd algas Mikul see tõsine jõulurõõm. Autopasun huilgas nii, et kajas kogu küla.

„Kui prelna lustib, tulge teinekord jälle,“ ütles perenaine. Sõiduk veeris minema. Maha jäi Varasmaa rahvas ja madal maja härmatanud kasega.

Nüüd ei kahetsenud ma kaotsiläinud jõuluõhtu rahu. Olin elanud üle hulga ilusaid noorusemälestusi.

„Olen sulle tänulik, tütar, et algatasid selle matka,“ sõnasin Viitale. Ta naeris: „Kas ma ei ütelnud! Ja ehk saan sulle edaspidi veel valmistada üllatuse.“

„Millise üllatuse?“

„Seda ma praegu ei räägi.“

*

Jõulu teisel pühal, kui olime jalutuskäigul, juhtis Viita mu agulisse. Seisatas kuski kioski ees ja ütles: „Vaata, kas tunned seda inimest?“

Jäin ehmunult seisma.

„Heldene aeg, see on ju Varasmaa Mann?“

„Ei, isa, see pole see Mann, keda sina arvad, vaid Manni tütar. Läheme teeme juttu, olen temaga juba tuttav. Tema nimi on ka Mann.“

Nüüd meenus mulle Viita salajutt Varasmaa perenaiselega. Ta küsis, kus see „vassiputka“ asetseb, ja tõi mu nüüd siia.

Ostsin paki sigarette, aga vestelda noore Manniga ei saanud, sest kioski ilmus keskealine proua — Mann minu noorusmaalt. Ei tema oleks tunnud mind ega mina teda, kui poleks olnud Viitat vahetalitajaks. Selgus, et mu noorussümpaatia oli samuti lesk nagu minagi. Oli palju rääkimist, küsimisi ja kostmisi.

Ja nüüd käin paar korda päevas Mannide kioskist sigarette ostmas. Kogu linnas ei ole nii häid sigarette kui seal.

Aga, vaadake, ühel ilusal päeval astus Viita mu ette ja küsis: „No ütle, isake, kumma Manni sa mulle võõrasemaks tood, kas noore või vana?“

Punastusin poisikeseliselt. Mis sa oskad selle peale kosta? Aga mine tea, mis võib juhtuda, kui saabuvad jällegi jõulud ja taevataadil on inimestest hea meel.

*Oma lugupeetud ärisõpradele
häid jõule soovib*

J. Biek

Tallinn, Müürivahe 17
tel. 444-10

*Oma lugupeetud ärisõpradele
häid jõule soovib*

*Herman
Rõivas*

Estonia pst. 11, tel. 304-18

VANIM KIRJU-
TUSMATERJALI
JA BÜROOTAR-
VETE ÄRI

ADOLF KLAFF

ASUTATUD 1883. AASTAL

TALLINNAS, HARJU 20, TEL. 436-51

OMA KÖITE-
KODA JA LI-
NEERIMISTÖÖS-
TUS

A.-S. KAPSI & Ko

TALLINN, HARJU 46

Elektrotehnika — kõik elektri alal. Alati laos rikkalik valik armatuure

Raadio — Täiuslikem ladu inglise, ameerika ja saksa viimastest uudistest. Äsja ilmunud 48-leheküljeline hinnakiri saadetakse soovijaile hinnata

Autod — Inglise Austin autod. Mudel 1935 — ökonoomne, vastupidav, elegantne, hind alates 2000 krooni!

Mootorrattad — inglise A. J. S., Velocette, James

Jalgrattad — Parimad Inglise jalgrattad. Suurim tagavaraosade ladu

Foto — Zeiss-Ikon kaamerad ja tarbed — müük ainult en-gros
Paberid, postkaardid, plaadid — parimatest inglise tehastest

Kino — Zeiss-Ikon kinoaparaadid, heliseaded

Lõhkeained — Dynamit A/G. vorm. A. Nobel — lõhkeainete ladu

ETA

*Ainult siis
on mõnus
olla, kui on
j a l a s*

TARTU LINNAPANK

TARTUS, RAEKODA, TELEF. 11-32.

ÄRISEIS 1. DETSEMBRIKS 1934. A.

AKTIVA

PASSIVA

Kassa	47.420.31
Hoiuarved	508.247.94
Väärtpaberid	29.810.40
Väärtused	1.909.60
Diskonteeritud vekslid	1.904.129.03
Tähtajalised laenud	78.755.—
Konto-korrentlaenud	475.736.27
Korrespondendid	60.788.33
Garantii-deebitorid	40.952.10
Mitmesugused deebitorid	2.000.—
Vallasvara	11.981.38
Kulud	53.200.84
Muud aktivad	4.463.35

Põhikapital	158.985.43
Tagavarakapital	22.597.—
Amortisatsioonikapital	5.615.88
Hoiusummad	2.714.144.16
Korrespondendid	54.421.66
Väljaantud garantiid	40.952.10
Mitmesugused kreditorid	2.000.—
Tulud	200.863.79
Muud passivad	19.814.53

Kokku 3.219.394.55

Kokku 3.219.394.55

„PÄEVALEHT“

on erakondadest rippu-
matu, üleriiklikult loe-
tavaim ning levinuim
ajaleht. Suurim ning ka-
sulikem kuulutamise leht

„LASTE RÕÕM“

Eesti populaarseim
lasteajakiri

T.E.K.Ü. GRAAFIKATÖÖSTUS

TRÜKIKODA
KÖITEKODA
OFFSET-
TRÜKK
TSINKOGRAAFIA
LITOGRAAFIA

Trükitehniliselt täieli-
sim tööstus sel alal
Eestis

Suurimad ning täielisimad

raamatu- ja kirjutusmaterjalide-
kauplused,

kirjanduse- ja paberi-
laod Eestis

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

TALLINN, Pikk 2,
oma telefoni keskjaam
428-83

Aktsia-Selts

Eesti Kunstsarvevabrik

O. Kerson & Ko.

JÕULUPÜHAD

on eriti kohased, et mõelda oma perekonna tulevikule. Elukindlustus osutub seejä järjest meeldivamaks jõulukingiks.

Kinkige oma abikaasale

elukindlustus; see kindlustaks ühtlasi Teile muretuid vanaduspäevi.

oma lapsele kapitalikoogumise-kindlustus (igakuulise preemiamaksuga 1–3 kr.).

EESTIMAA KINNITUS=A.S.

EKA TALLINN, VABADUSE PLATS, EKA MAJAS

Tarvitajateühing „OMA=ABI“

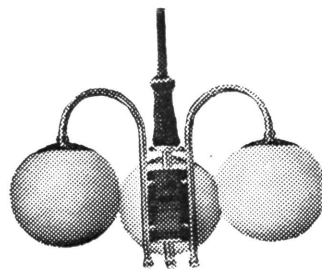
avas Tallinna Linna Tapamaja
juure en gros

liha osakonna

Tarvitajateühing „OMA=ABI“ ostab
**elusaid loomi, lambaid
ja tapetud sigu.**

Tapaloomade ja sigade osti vaaguni
viisi — kindlal ja komisjoni arvel.

PAKKUMISED SAATA Tarvit.ühing „Oma=Abi“le“, Tallinn-Kopli, Vene-Balli teh. 19, telef.: Kopli 6, või Tallinna Linna Tapamaja, telef. 303-15, 303-37.

Jalgrattaid ja
nende osi

ARMATUURE

moodsaid, suurimas valikus. Laualampe ja kõiki elektritarbeid. Oma tööstuse tõttu hinnad võistlemata odavad.

Müügil S. Tartu
mnt. 42,
tel. 311-96.

VOLD. LAANBERG

E. Sacharias & H. Böttker

Speditsioon.

Import.

Eksport.

Tolliklaarimine.

Inkasso.

Kinnitus.

Hoiulevõtmine.

Tallinn, Valli 10. Kõnetr. 467-47 ja 467-23.

Moodsaim ja täielikem **pappkarbitööstus Eestis**
M. DRESSELT & A. KRIK

Tallinn, S. Karja 21, tel. 452-96

Valmistab: igasuguseid ilu- ja lihtpappkarpe, foto- ja postkaardialbumeid, kõiksuguseid **kartonaashitoid**

Pagaritele igasuguseid **kookide karpe** jne. **Trükib pärjalinte** kuld-, hõbe- ja värvitrükis

Majaomanike Krediitpank Ü.
P.

Tallinn, Valli tn. 10, telef. 426-69.

Pank toimetab kõiki
pangaoperatsioone.

Pank on avatud 9—2 ja 5—6.

Panga juures kinnitus-a/s.

„Eesti Lloyd'i“
e s i n d u s.

Ernst Bergmann & Ko

Laevakontor,
propside ost
ja eksport

Tallinn, EKA maja. Telef. 467-31

K. K/Ü. „TÕÕKOOL“

TALLINN, V. ROOSIKRANTSI 3

TEL. 462-56.

Soovitame oma laost:

õpperaamatuid,

kirjutusmaterjaali

õppevahendeid

ja kõiki koolitarbeid.

Häid jõule ja uut aastat

soovib kaitseliidu perele
maleva einelaua korraldaja

A. Mälkov.

*Tsingitud katuseplekki 10—14 m²
Valget plekki J. C. 1×2×3×4 t.
Siberi plekki 10—20 m²
Siberi plekki 1×2 meetrit 1 mm
Musta plekki 10—20 m²
Vitsrauda 1¹/₂, 1¹/₄"
Inglüstina. Seatina. Söögiõli. Itaalia tomati püreed*

Soovitab

W. Wunder
Suur Patarei 6.

GRAAFILINE ASUTIS

„LIGRA“

TALLINN, TOOMPUIESTEE 10
TEL. 435-88

Valmistab kõiksuguseid kivi-
trükitöid korralikult, asjatund-
likult ja odavate hindadega

A.-S.

„Eesti-Aga“

JUHATUS:

Vene tän. 11-a, telef. 441-33.

TEHASED:

Põhja tän. 5, Miinisadam, telef. 439-96.

Piltpostkaartide ja kir-
jutustarvete kauplus

V. OTS

Tallinn, Harju tän. 44.
Telefon 445-65

Soovitame iga sorti
küttepuid sülla
ja vaguni viisi

V. Tartu mnt. 12
ja Liivalaia nr. 34
PUULADUDEST
Telefon 460-16

VENNAD VEISENBERG

Kullasepaäri
RAADUS JA OSIPOV

Müürivahe tän. 22,
tel. 445-13.

Soovitame kaitse-
liitlastele spordi-
ja laskevõistluste
auhindadeks iga-
suguseid kuld- ja
hõbeasju odavate
hindadega.

EESTI NÖÖBITÖÖSTUS

„MERKUR“

TALLINN, S. TARTU MNT. 69
TEL. 306-74

Kui
vajate
uut
kummi —
ostke

FISK

sest Fisk autokummid on tu-
geva ehitusega, suure vastu-
pidavusega ja odavad hinnas.

Esindaja
O/ü. H. Lagus & Co
Tallinn, Vene tän. 13,
tel. 437-18,

KAUBAMAJA
„ELDRO“

soovitab oma tööstusest praktilisi

jõulukinke:

elektritriikraudu,
veekeetjaid,
pliite,
armatuure,
laualampe,
lokikääre jne.

K/m. „ELDRO“

Lai tän. 1, tel. 450-29.

Metsaeksportäri
E. KOPELOVSKY & Ko.

asub nüüd

Tallinnas, Valli t. 10-45, trepp D, III korral.

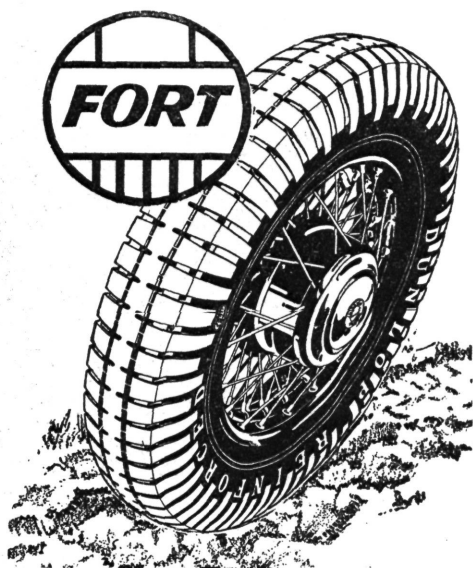
Telefonid 461-29 ja 461-19.

Telegrammi aadress „ELKO“.

Postikasti nr. 25.

Abikontor: Narvas, Turu tän. 8, telefon 132.

Parimad
auto- ja jalgratta kummid.

DUNLOP

Pühadeuudis

PABEROOSID
20TK-40ST.

1. sort.

*Erilise meetodi
järgi valmistatud
tubakasegu.*

*Hea maitse.
Meeldiv aroom.
Nägus pakend.*

O/Ü E. SPORLEDER O/Ü

ASUT. 1880.

(END. B. WHISHAW)

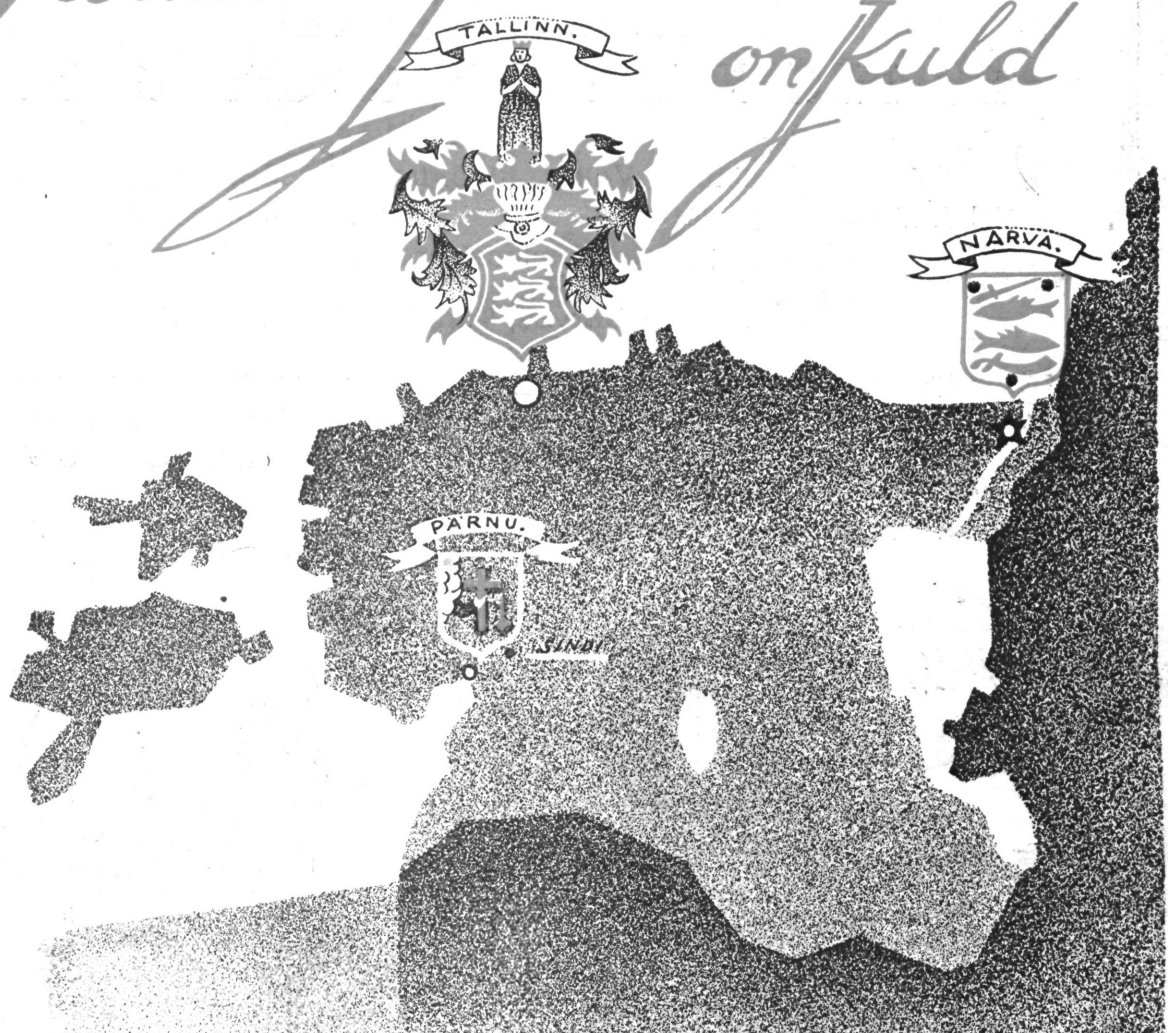
ASUT. 1880

TALLINNAS, TELEGRAMMI AADRESS: „SPORLEDER-TALLINN“

TELEFONID: 457-16 ja 457-17

SPEDITSIOON, SÜTE JA KOKSI IMPORT
LAEVAAGENTUUR, AVARII KOMISSARIAAT

*Kodumaa kauba taarvitamine
on kuld*

*Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabrik A.S.
Kreenholmi Puuvilla Saaduste Manufaktuuri O.Ü.
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus
Eesti Niidivabriku Ühisus*

KREENBALT

TALLINN, S. KARJA 13. Postk. 346. Tel. 425-14. Telegr. KREENBALT.